

ŞEWÇILA

3 kovara edebî hunerî 3 Payız 2018

16

ŞEWÇILA

Kovara Edebî Hunerî
Hûmare: 16, Payiz 2018

**Wayîr û Berpirsiyar
Sahibi ve Sorumlu
Müdü:**

Sıdkı Zilan

Edîtor-Redaktor:

Roşan Lezgîn

Xebata Qapaxî:

Hebûn Okçu

Resim:

Ûmran Düşünsel

Çap (Baskı):

Berdan Matbaacılık,
Güven Sanai Sitesi,
C Blok No: 239,
Topkapı / İstanbul
Tel: 0 212 613 12 11

Vaya/Fiyat: 10 TL

Adrese:

Elazığ Cad. Diyar
Galeria C Blok, No: 9
Yenişehir / Diyarbakır
Tel: 90 (412) 223 03 69

E-mail:

rlezgin@hotmail.com

*Berpirsiyariya
her nuşteyi ya
noştoci/nuştoci
bi xwu ya!*

Seba hedefê zıwanêkê apeymendeyî de awankerdişê edebîyatê modernî, sey wasıtaya tewr munasibe, yanî sey *kovara edebî hunerî* wexto ke ma wesarê 2011î de dest bi weşanayişê *Şewçila* kerd, hema vajêne meydan de yew dînamîkê ma yê edebî çinê bi. Labelê, eke ehwalê muweqet yê rojaneyî ra bo zî, ma hîs kerdêne ke yew meraq û bineyke zî hewes esto. Seba ke eno meraq û heweso pîzez ra edebîyatêk bêro meydan, heta ke ma ra ame, ma kedêka fedakarane da ke belkî dînamîkanê huner û edebîyatê xwu biyarin meydan. Heta eke mumkin bo, helbet ma waştêne ke enê dînamîkî bingeyêkê qewînî ser o bi kok û gewde zî bikerin...

Ma ke nika ewnîyenê xwu dima, enê warî de ma performansêko xayet serkerwte zî nîşan dayo. Labelê tehlîlo peyîn de, hal û hewalê qederê weşananê perîyodîkan yê miletanê bindestan rewşa înan a sosyalî û ekonomîkî ra ciya nîyo. Yanî eke şima perîyodê *Şewçila* munaqeşe bikerê, o wext, gereka şima bi eqlêko selîm bineyke qabilîyetê xwu yê empatî zî aktîv bikerê. Ena çarçewa de, gama ke ma penceraya xwu ra ewnîyenê, herçiqas berdewamîya weşanayişê *Şewçilaya* hîna zaf xeyret û mucadeleyê ma yê ferdî wa beste biaseyo zî -eke merdim bieşko behsê yew dînamîkê ma yê edebî bikero- gereka xeyret, cidîyet, eleqe û hareketê enê dînamîkî zî bêro tehqîqkerdiş.

Welhasil tu nîyetê ma çinê yo ke ma lomey bikerin yan zî seba ke eleqe nîşanê zıwan, edebîyat û milîyetê xwu bido kesî rê lavey bikerin. Yanî ma behaneyan dima nîyê.

Ma se kenê? Bi heyecanê xwu yo masumane ke hîsanê neteweyî ra hasil beno, ma bawerîya xwu zerrî ra veradanê xorînîya erdê xwu û heta ke ma ra yeno xwu rê bilîyê karê xwu benê. Yanî çi destê ma ra ame, ma teksîr nêkenê. Heta ke ruh canê ma de bo, heta ke sîneyê ma de yew nefeso germin bibo, cad û xeyretê ma hîmetê ma yo mîllî yo. Kamo ke enê hîmetî de bi nîyeto xalis biyo hemkarê ma, ma do piya rayirê xwu ra dewam bikerin. Çimkî ma zanê, muxatabê xebata ma esas tarîx o; helbet do enê vateyê ma şahidîya mucadeleyê ma yê pakî la hende zî bêemanî bikerê!...

Seba ke mesrefê metbea yê ena hûmare de ma rê ardim kerd, ma kek Mistefa Gomayij, Dilo Bargiran û Bîlal Zîlanî rê zaf sipas kenê. Heta yewna hûmare bimanê huner û edebîyat de; *çilaya şewa* ma roşnê xwu dewam kena.

**Roşan Lezgîn
Diyarbakir, 01.11.2018**

TEDEYÎ

Juan Goytisolo, Wendiş û Newe ra-Wendiş	3
Havîn Acar, Welat ra Dûrî	10
Murad Canşad, Mem û Zîna Ehmedê Xanî û Memê Alan	11
Bîlal Zîlan, Mela Mehmedê Nêribî û Dîwanê Ey	16
Mela Mehmedê Nêribî, Beytay' Eşqî	20
Nûrî Keleş, Sanikê Hezar û Yew Şewe	26
Jorge Luis Borges, Xincere	33
Jorge Luis Borges, Hîkayeya Rösendo Juárezî	34
Dilo Bargiran, Birênî	38
Hagop Mintzurî, Herê Mela Umerî	41
Canê Dilo, Nalayışê Ruhê Bêkesî	48
Huseyîn Karakaş, Verê Lojine de	50
Çilkanî Ulyan, Welat ho Paweyê Ma	64
Roşan Lezgîn, Hîkayeya Dengbêjêkê Kurdî: Zeryab	65
Îsmet Bor, Cuya Bimana û Bêmana	68
Siyamend Mîrvanî, Rîşa Qewmê Ma	70
Huseyin Çakan, Herre rê Mektûb	72
Îdrîs Yazar, Hîkayeya Arîya	75
Îsmet Bor, Areqê Çareyî	78

WENDIŞ Û NEWE RA-WENDIŞ*

| Juan GOYTISOLO |

Qasê serre û nîm verê cû, yew we-zîfedarê enê Wezaretê ma yê Kulturî ke tarîfê ci çinê yo, mi geyra û semedê kolokyumê nuştoxan ke do Lîzbon de bibîyêne ez dawet kerda. Herhal tey vet ke ez pêşniyazê ci rê hende heweskar nîya coka nîyetê xwu yo baş ra seba ke mi îqna bikero îlawe kerd va “Biewnî, 45 ra vêşêr nuştoxî beşdar benê.” Ena hûmare herinda ke şanazî bido û mi biresno perrê ezmanî, gina serê zerrîya mi ro. Mi xwu rê va “Hela hela! Tenya yew welat de gelo senî 45 nuştoxî eşkenê reyêk de bibê?” Haydê eke ma

weş biewnîn, belkî pêroyê dinya de hende nuştoxî bibê. Labelê, ma vajin, Spanyaya ke serê seserra 18. ra hetanî peynîya ci nêşka tek yew nuştoxî raştkın vejo, enê ça ra vetî? Yew welato ke vîstikêka muayene yê tarîxî de eşkayo çar-panc nuştoxanê cawîdanan vejo, welatêko bitalih hesibîyeno. Çildayışo çendîni yê wezîfedarê Wezaretê Kulturî xeyalanê pîltî yan zî teasubê welatparêziye ra nêbi, esas, yew xeletîya beşê *warê rexnegîrî* yê çapemenîya nuşteki û organanê bînan yê medya nîşan dayêne.

*Ez bi serran xurbete de, bajaranê sey Îzmîr, Ruha, Eskîşehîr, Tokat, İstanbul, Wan, Bidlîs, Çewlîg, Mûş... de înaşatan de xebitîyaya. Labelê tim binê sereyê mi de, binê balişnaya mi de çend kitabî estbî. Kitabê ke hende asan bala her wendoxî nêancenê, her kes nêşkeno biwano û ci ra fam bikero, mi o wext înaşatan de wendêne. Wexto ke mi wendêne, bi dîqet binê tayê cumleyan yan paragrafan xêz kerdêne. Xêzkerdişê binê cumle û paragrafan yeno manaya bi dîqet wendiş û metin ra famkerdişî. Kitabê ke mi o wext înaşatan de wendê ra qismêk nika kitabxaneyê mi de estê. Înan ra yew, kitabê **Juan Gotisolo**yî “Yeryüzünde Bir Sürgün” o ke 1992 de Weşanxaneyê Metisî ra weşaniyayo. Mi eno kitab 1994 de, înaşat de wend û zafê rîpelan de mi binê cumleyan yan paragrafan bi qelesa sûre xêz kerdbi. Badê 24 serran mi eno kitab newe ra wend û miyan ra ena meqale tada kirdkî ser. Seba kirdkî tercumekerdîşê enê tewir meqaleyanê giranan hende asan nîyo. Çimkî enê meqaleyî zıwananê averşiyayan de nusîyayê, kirdkîya ma verê înan de sey tuto vizêrîn a. Ma vajin, merdimê ke unîversîte wenda û êyê ke wendişê ci çinê yo, senî ke nêbenê yew, bi eynî hawa, mabeynê kirdkî û zıwananê averşiyayan de zî hende ferq esto. La ancî zî hetanî nika mi zaf metnê giranî tercumeyê kirdkî kerdê. Gereka ez îfade bikerî, çend faktorê muhîmî estê ke mi teşwîqê karê tercumanîye kenê. O verîni eno yo ke zafê zıwanan sayeyê tercumeyî de aver şiyê; heml û qapasîte û qabilîyetê xwu aver berdo. Ancî, sayeyê tercumeyî de mîletî hetê fikrî, kulturî, hunerî, sosyali û sn. ra aver şiyê. Labelê esas mi averşiyayîş û kemilîyayîşê xwu yê ferdî yê warê entelektuelî û zıwanşinasî de xebata tercumeyî ra zaf îstifade kerdo. >>>

Sey heme welatanê ke zaf ra tay endustrîyê kitabana tede esto, Spanya de zî mabeynê metnê nuştekî û mamulê weşangerîye de yew teşqeleyo ke dej dano merdimî esto; hîna xirabê ci, kesê ke nuşteyanê daşinasnayışi nusnenê dir programkerdoxê kulturî zî nînan ra êyê verînan aleyhê peyînan de peygoş kenê yan zî bêveng manenê. Hergu reya ke ez miletî rê behsê mesela kena, tayê kesî, ma vajin rexnegîrêk yan zî wendoxêk bi hawayêko heqdar mi ra perseno vano “Ti goreyê kamcîn prensîbî nuştoxan kenê di qismî?”

Yanî, seraser teşeqele bo zî, ancî merdim eşkeno bi termanê basîtan îfade bikero: hewceyî bi “newe rawendiş”ê eserî esto yan nê, û enê çî sey peym bigêro. Mamulê weşangerîye, mevajê eke wina weşik ameyo qabkerdiş û piştiş, êdî tam çiyê ke îştêhê wendoxî keno mird ra yo; eynî sey hanburgerê hamburgerciyanê ma bi rehetî yeno rotiş, yeno hezimkerdiş û vengkerdiş: çimkî semedê wendoxanê ma yê pasîfan

îmal biyo û bi nîsbeto ke kewto hişê wendoxî hende zî asan hişê ci ra vejyeno. Hem endustrîyê weşangerîye hem zî, eşkera bikerê yan nêkerê, hedefê înan o tewr pîl *best-seller* o ke înan tayê nuştoxan de çim verdayo ci: yanî heta ke eşkenê hende zêde wendoxan qezenc bikerê.

Welhasil, muşahedeyo xorîn yê André Gide gore “çiyê ke vîstikêk de fam beno, exlebê xwu nêbeno cawîdan”, o mamulê weşangerîye ke eynî vîstike de yeno hezimkerdiş -sayeyê terkîbê bitalih yê muhtewaya ci de, tayê îstîsnayê ke bi serran, heta ke bi des-serran tabloyê rûmetî yê “bin-edebîyatî” de mendê ra tebermehkûmê vîr ra şiyayışi yê.

Metno edebî, enê ra çiya, ne tavilî şinasnayış ne zî nişka ra cezbkerdişê koma wendoxan xwu rê keno amanc; “wendoxan” dima nêgeyreno ke ey biwanê, “wendoxê ke do newe rawanê” dima geyreno. Eke çinê bê zî, zafê reyan xwu mecbûr vînenê ke înan îcad bikero. Nuştoxê ke wazeno xwu dima rêçe verdo, wazeno çiyêk îlaweyê dara edebîyatî ke

>>>

Xebata tercumeyî de ez ferqê ci de ya ke tercume de tehlukeyêko zaf cidî zî esto! Eke tercume xirab bo, eşkeno nîsbetê xirabîya xwu de zerar zî biresno ziwani. Yanî, eke ma ziwani ra metnêk tercume bikin, feqet tercumeyê ma baş nêbo, gereka ma bizanin ke eslê xwu de ma yew fayde nêresnayo ziwani xwu, eksê ci, ma zerar dayo. O samed ra, helbet ez zaf heweskar a, heta zêde ra zor dana xwu ke yew metno teorîk ziwaniêkê averşiyayeyî ra tercumeyê kirdkî bikerî, tercumekerdiş de riye apeymendişê ziwaniê ma ver belkî tercumeyê mi hende zî serkewte û mukemel nêbo la ez bawer kena qet nêbo tercumeyê mi ra tu zerar nêreseno ziwaniê ma. (**Roşan Lezgîn**)

Çime: Juan Goytisolo, *Yeryüzünde Bir Sürgün*, Juan Gotisolo'dan Seçme Yazılar, Hazırlayan ve Çeviren: Neyire Gül Işık, Metis Yayınları, İstanbul, Ekim 1992, r. 148-153

gil û lejgî dayê bikero, yew rewşa ke verê cû ra yena zanayiş de herinda ke rîayetê qeydeyanê ke wendoxê mudawîmî mûsayê ci bikero de gereka lerznayişê nîzamê wendoxan, wendoxan antişê cayê ke ê nêzanê û hema destpêk de pêşniyazê kaykerdişê yew kayê ke wendoxî qeydeyanê ci nêzanê ra xwu apey nêdo. O şaşbiyayişê wendoxan yê destpêkî, cayo ke lewhayê îşaretî peyda nêbenê de, yew waro ke linge nêkewta ci de, wina xam rayirşiyayiş û welato newe ke kitabî pêşkêş kerdo de seba keşkerdişê qanûnanê xaman apey ageyrayiş, do keyfê wendişî bi wendoxî bido tehmkerdiş û seba ke pêşniyazê huneranê neweyan fam bikero, do verê wendoxî bidiyo hemkarîya bi nuştoxî dir. Bêke ferq bikero, do wendox bibo wendoxê “newe ra-wendişî”, sayeyê enê de wina aktîv bikewo miyanê hereketê muhaserekerdiş û qefilnayişê metnê ke wendo la dima newe ra-wendo. Ez ancî eynî nuqta tekîd kena, nuştoxê eserê nuşteki, esas tenya eserê xwu nêxeliqeno, eynî wext de wendoxê ke peymê ey gore yê zî ano meydan.

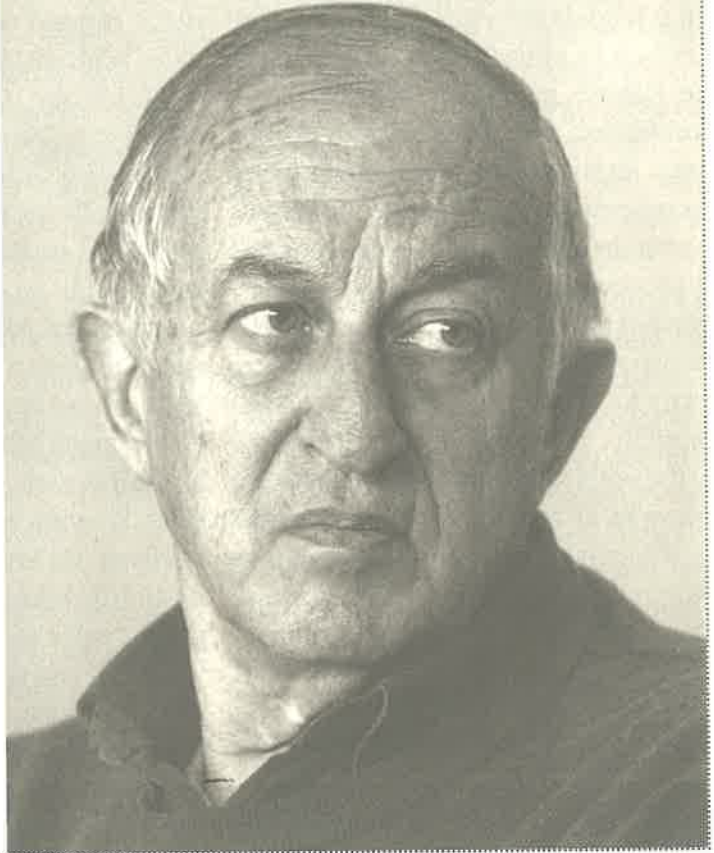
Ez, sey wendox, hetê bi duzîneyan nuştoxanê ke roman yan zî şîrê înan vera tecrubeyanê min ê verînan de sere antêne ra şekil diya mi, çimkî ê eseran zor da mi ke ez zaf bi dîqet, bi hawayêko bêtarîf metnanê pîlan dir bikewî gulaşe. Sey wen-

doxê neweyî xwuverdayişê min ê vera hêzê çapê metnanê *Libro de buen amaor, Celestina, La lozano andalusa, Don Quijote, Cántico espiritual û Soledades** de ez kerda sey poladî û nînan kerd ke ez şekil bidî terzê nuştîşê xwu. Çiyo ke ez ê metnan de geyrayne, çiyoyê ke mi ê nuştoxan ra pawitêne, badê pey semedê ê çiyayê mi xwu wezîfedar kerd, bi eno qeyde, mi wezîfe da xwu ke ez ageyrî bibî wendekaro îdeal yê metnanê xwu. Neke sey yew wendoxo ke wina ser ra waneno û beno keyfweş, mi xwu rê kerd hedef ke ez metnî dir bikewî miyanê heytehole, ez fek rayirê xwu ra veradî bikewî şiverayanê asêyan yê metnî ser, vincew bi vincew metnî bisehnî û bibî yew wendoxo ke bi hewes metnî nêwe ra înşa keno. Têdima çend rey ceribnayişê wendoxîye û nuştoxîye dima 25 serranê peyînan heyatê mi zî fam û ferasetê min ê derheqê metnanê edebî de zî temamen vurna. Ez romanê ke goreyê qeydeyanê tewirê xwu ameyê nuştîşê ra viyarta eseranê ke nîsbetê vuryayişê xwu dir qanûnanê xwu zî afernenê ser. Çend aşmî verê cû bi, xortêk ame verê mi, va “Mi romanê to yo peyînan wend, weşê mi şî.” Mi va “To reya diyine zî wend?” Va “Nexêr.” Mi va “Eno yeno a mana, yan ti wendoxêko xirab ê, yan mi romanêko xirab nušto.”

Reivindicación del conde don Ju-

*Dewro miyanînan ra nat metnanê ke edebiyatê Spanyolî ardo meydan, bitaybetî edibê ke nuştoxî eleqedar kenê û enê wa girêdaye nuştox tim bale anceno înan ser.

Nuştox, şair, roman-
nus **Juan Goytisolo**
06.01.1931 de Bar-
selona de ame
dinya. Dîktator Fran-
coyî o surgun kerdbi,
badê ke Franco
merd zî anêgeyra
welatê xwu, keremê
zerrîya xwu ra sur-
gunî de mend, xwu
dima gelêk eserî ver-
dayî û 04.06.2017 şî
rehmet.

liân ra nat, eynî seke gama bîne mi
behs kerd, nuştiş çimê mi de seru-
venêko sey tewirê wendoxîya afirî-
nere yo. Romananê xwu yê ciwanîye
de, mi kesê ke merdim înan ra
bawer keno û rewşe û xêzê înan baş
diyar biyê gêne xwu zere, tesewurê
ke verê cû amade biyê gore hereket
kerdêne, labelê romanê min ê peyînî
seke ez xwu dir kewta şert: ez yew
cumle yan zî yew îmaj ra hereket
kena û bêke ez bizanî qeleme mi se
ra bena, ez wina dest bi metnî kena.
Sayeyê heta ke nuştoxî ra yeno tay
mudaxeleyê metnî bikero de, afirî-
nerîya nedîyare firsend da romanî

ke bi hawayêko organîk bibo pîl û
aver şero. Goreyê hukmê aforîzma-
tîkî yê Jean Genetî, ke edebîyatê ze-
manê xwu ser o resabi ono qenaet:
“Eger nuqtaya vejîyayîş û resayîşî
verê cû ra diyar bo, êdî merdim nê-
eşkeno behsê teşebusê nuştişî bi-
kero, belkî behsê guzergahê otobuse
bibu.” Sey wendoxêko saf, çetin û
mûsayeyê awirê verînî de bikewo
miyanê metnêkê giranî, sayeyê enê
îştêhê xwu yê ke nêzano mirdbiya-
yîş çî yo de, nuştêyo ke *dewr ameyo*
girewtîş ra, ez viyarta ferasetê *sey*
seruven nuştişî; seruven, sey ber-
hemê heme eseranê dewlemendan

ke wendoxî nusk danê, destê wendoxê neweyî ke “newe ra-waneno” de beno derg şino. Çimkî exlebê kitabî wexto ke weşanîyenê yew şêliga wendoxanê ke rewna ra ameya meydan vînenê, la metnê ke ez behsê înan kena hêdî-hêdî rayirê xwu akenê, heta ke raştê şêliga wendoxanê xwu bêrê, heta ke înan biyarê meydan. *Chants de Maldoror* yan zî wexto ke Joyceî *Ulysses* nuştî kam eşkayne înan biwano? Sey dewamo mentiqî yê prosesê bero ke edebîyat akeno, seba wendoxê ke do nînan “newe ra-biwanê” bivejîyê meydan, bi serran heta ke bi deserran wext viyart. Labelê ancî zî, eke bi texîrbiyayîşê des-pancês serrî, heta çewres serrî bo zî, ê eserî netîce de resayî wendoxanê xwu.

Çiyo ke koma asterayan yê afernayoxanê metnanê teberê zemanî û koma nuştoxanê ke seba ewiqnayîşê nuştoxan hetê rexnegiran ra ameyê beriqnayîş yewbînan ra abirreno eno yo, eserê ke çimê nînan de seke hema zî ciwîyenê çimê natînan de seke rewna ra emrê xwu tamam kerdo û şiyê hewn a, hesab benê. Nuştoto aferîner ke çepikan yan zî vera lomeyê kesane zemanê xwu rê xemsar o, zano ke dorê ci bi meşgulkerdixanê çiyê merdeyî pêşiyayo; hem zî çiqas xwu dejnenê wa bidejnê, çiqas sertîfîqayanê rûmetî û plaketan arêdanê wa bidê arê, eynî sey tayê akademîsyenanê bêiskeletan heta înan ra yeno wa resayîşê şerefê cawîdanîye xeyal bikerê, ferq

nêkeno. Seba ke ez înanê natînan ra behs bikerî, eke musade bibo ez aforîzmaya Bergaminî ra îstîfade bikerî: *ê insanê ena dinya nîyê*. Cîhanê mi, sey nimûneyî, xerîbê moda û edetanê dewrê ma, seke bircanê bêqeyde û îstîsnayan de biyo vila; nuşttoxê ke sipîsax û ganebiyayîşê xwu dewam kenê, sey goristanê ke wetê seserran ra roşn danê gamanê min; neke êyê ke rêça înan do bêrehm bibo vindî şero û sehneyê keşmekeşê pîlî yê verisnîyê ke biyayîş ra mehrûm ê. Seba ke ê nuşttoxî bi wasitaya vateyê nuşteki înanê ke ciwîyenê dir pêresê, ne sînor esto ne zî esr. Nutoxê ke mi eserê înan hûmaritî û nuşttoxê ke kulturana û cayanê ciyayan ra yenê, ma vajin Îbnî Erebî ra heta Îbnî-Faridî, Rabelaisî ra heta Swiftî, Flaubert ra heta Bîelîyî, Svevo ra heta Céline, Arno Schmidt ra heta Lezama, ez bi eno rayir înan wa beste ya. Eno kânato ke bi xeyaletê edebîyatê ma yê hemdemê şemate û adî virseno û nişka ra beno vindî pir o de roşnê înano ke şewq dano çimê merdimî, ez se ra şirê mi dir o. Keso ke bieşko toleyê înanê wuşkî bikero qule û xwu birresno “dendikê kakilê” înan, peyê xwu zî bido edetanê qebîla, ancax o wext heqîqetê înan tesbît bikero û bireso vengê înanê ke tekrarkerdişê ci mumkin nîyo: vengo ke bi xerîbîya xwu miyanê înanê bînan ra ferq beno û cesaretê teqlîdkerdişî yan zî sey înan viraştîşî bîle nêdano bola heweskarana. Tarîxê edebîyatî, tarîxê

her edebîyatî, tarîxê vengane guzî-deyan o ke maneno înanê ke bi serran xwu miyan de qisey kerdo û bi tilsimê xwu ma efsûn kerdê.

Ma ke ameyî ena nuqta, ez xwu mecbûr vînena şima rê çiyêk îtiraf bikerî: Demêko zaf derg ra nat -ez vajî des serrî, ez vajî duwês serrî?- ez nêwanena, yan zî ez tenya çim piro çarnena; metnê ke mi verê cû wendê, ez înan newe ra wanena. Binê fişarê zanayîşê ke ez emrê xwu û zemanê xwu miyanê ihtiyacanê sey nuştîş, dostanî û raywanî de mecbûren bare kena, ez zana, wexto ke ez kitabê rê aqîtnî zaf tay o. Eke wina yo, ez do senî wextê xwu semedê kitabê ke yew wendiş de qedîyenê, tu fayde nêdanê û qedîyenê rê ziyar bikerî? Sedemê meslekî ra, mecbûren vejîyayîşê raywanî ke bi hewteyan heta bi aşman dewam keno, ez mecbûr menda xwu rê yew kitabxaneyo qijeko seyar eyar bikerî, uca ra nat ez saetanê arîştîyayîşî bi newe ra wendiş, tenya bi newe ra wendiş viyarnena. Antişê peyîn yê yê filmê *Kibele* de, ez nika tiya hûmarena ke mi xwu dir çî berd Îran û komaranê Sovyetan yê Asyaya Miyanîne: *Don Quijote*, *Bouvard de Pécuchet*, *Petersburg*, *Terra nostra*, *Oppiano Licario*, *Cántico espirituel* û yew antolojîyo enfes yê inglîzan ke eseranê weçînite yê şairanê tesewufî yê ereban û farisan ra ardo pê. Şima vanê qey ez wazena vajî mi sond wendo eserê ke nika roja ma de Spanya de û welatanê bînan de weşanîyenê nêwanî? Nexêr, hende zî

nê. Keso ke ez ci ra bawer kena, eke yew kitab mi rê pêşniyaz bikero û garantî bido mi ke ez do tekrar biwanî, ez o rîsk gêna verê çimî û kewena miyanê ê kitabî. Labelê eke hewesê mi wendiş de lez biqedîyo, seba ke mi wextê xwu bîlasebeb xerc kerdo, îtimadê xwu yo ke mi dabi kesê wayirê pêşniyazî ez apey gêna. Eserê winasî nêercîyenê zehmetê mi.

Nuştoxoyê ke seba tekrar-tekrar bêro wendişî nusneno, gereka yew xirûrê taybetî û exlaqê fedakarî qebûl bikero ke nika ez qeydeyanê ci yê bingeyînan tiya eşkera kena. Fek ci ra veradayîşê namdarîya tewşe ya ena dinya, ancî rûmetdayîş û xelatan ra fekveradayîş. Xirûro nimitik yê zanayîşê ke merdimî yew çiyê newe ardo meydan û kulturo ke aîdê ci yo, seke mi çendeyêk verê cû zî behs kerdbi, “wexto ke dest bi afernayîşî kerdo de ziwano ke dewr girawto ra ciya yew ziwani” apey pêşkêş kerdiş. Vera tîrê rexneyan de qewînî û enê tîran zerrîya xwu de rayiro ke her kes ci ra şino ra averêbiyayîşî rê sey pesindayîşê sergirewteyî qebûlkerdiş. Seba ke xwu exlaqê melamîtiye ra dûr bigêro, yanî seba ke pesnan ra biremo û bieşko cigêrayîşê xwu yê semedê kemilîyayîşî binimno, gama ke miyanê şêligî de yo, sey derwêşan têwbigeyro ke kesê dorê ci de wa tinaz û henekê xwu pê bikerê, wa firsend bido ke ey tehqîr bikerê. Pêşenganê înan ra yewî wina nuştîbi: “Eger îmkanê to esto ke ti bieşkê xwu çimê

înan de sey dizd nîşan bidê, qet tex-sîr meke, çi destê to ra yeno bike.” *Le Balcon, Pour un funabule* û nuştoxê *Notre-Dame des Fleurs** ke vîstikê tewr krîtîk yê emrê mi de tim mi rê biyo nimûne, wexto ke dest bi eserêkê xwu yê hêzdar û bêemsalî kerd, nêdiznabi, pesnê îxanetî nêdabi û heqê xwu yê homoseksuelbiyayîşî bi îftîxar nêpawitbi?

Newe ra wendişê kitabêk, yeno manaya qebûlkerdişê pêşniyazo sî-rayetkar yê nuştoxî. Tu hunermendo ke bieşko qasê Cervantesî qefelnayîşê enê hêzê ke tebîetê edebîyatî ra yeno de serkewte nîyo; o hêz, kesê *Don Quijoteyî*, qaso ke dest bi seruvenan bikerê hende mutesîr kerd, enê sedemî ra çiqas eletewş benê wa bibê, kerdbî sey mexlûqanê ecêban ke qehremananê romanê ke wendê teqlîd bikerê. Cervantes bêke ferq bikero, hêzê retorîko xapênayox yê dînî, kelamê Homayî ke tenya semedê pêxamberan îfşa biyo, ezman ra ard riyê erdî. Herçiqas qasê dînî heşerîtiya xwu bibo zî, ey nuştiş kerd sey yew dînê sekulerî û temamen ageyra bi xulîqnayîşêko însanî. *Îbnî Erebî* ra bigêrê heta *Juan de la Cruzê* ewliyayî, eynî sey mîstîkanê pîlan, ceribnayîşo ke mi xwu rê nimûne girewt, nuştişê mi zî heyatê mi zî bin ra vurna, her di bitûnêk de kelîjnayî û înan ra, seba ke şeklê xwu yê qetî bigêro, yew metno ke tenya paweyê puyayîşê bedenî yo ard meydan.

Seserra ma ya ke êdî resena peynî de, seba ke ma bieşkin cuya xwu ya rûhî ke biya sey şoraxe, vera êrîşanê bêaran yê modernîya ke kontrol ra vejîyaya û sey ejderhayê sanikan ufqê însanîyetî peysnena kena tarî de bipawin û newe ra candar bikin, rayiro tewr baş ke ez zana eno yo, ke wendox pêşkêşîya aferînera ya kitabî newe ra biwano û hetê xwu ra bikewo miyanê metnî. Weşanayîşê dîmenê cîhananê ciyayan; sayeyê wasitaya şîrkî-vatişkî yê teberê-zemanan û teberê-mekanan de semedê înanê ke wazenê qabilîyetê eynî wext de çend cayan de mendişî bikerê diyarî; alemo ke alimî metafîzîkê tebîî ra mehrûm ameyê verdayîş de newe ra afernayîşê çiyê ke heşerîtiya ma ya bêsinore teselî kenê yan zî dîmenê axretî ke ma dejnenê; pêro goreyê mudafeakerdişê “keyfê dîyayîşê hewnanê teberê aqilî” yê Blanco Whiteyî pêşniyazo baş o ke hişê merdimî dewlemend keno. Û vera “averşiyayîş”ê teknolojîkî ke peynîya ci nîna û despotîya aqilwarî ya esrê ke vera heqîqetê ruhî de bi xemsarî radîkalîzmê îlmî kişto kerdo çinê, edebîyatî keno sîleho tewr bitesîr. Nuştoxanê ke ez lalîganê înan a, çiyê ke înan neqlê mi kerdo, werrekna mi zî bi eynî tewir çî neqlê şima ra tayê kesan bikerdêne! Semedê yew nuştoxê sey mi “newe ra-wendoxî” xelatêka wina qijek û narîne ra weşêr do sewbîna çi amancê mi bibo?

* Jean Genet ke nuştox bi dostanîyêka pîle ey wa ameyo girêdayîş.

WELAT RA DÛRÎ

Havîn ACAR

Keserê zerrîya mi
perînê reftarîya şewdiran dirneno
to ra dûrî ey welat.
Dûyêko zengarî şîn girêdano
koyanê xow ra şîyayan ser o.
Porê sosin û beybûnan zerdê payîzî
êdî nefesê xwu ra dûr û matmende
sîneyê to yê birîndarî ser o.
Vayê verşanê xopanî
dergûşa nalînêkê tenikî hejneno.
Asmên de estareyî bêveng
bi heme dewlemendîya xwu
sey pelê dare destê vayî de.
Gangêrê dej û janan
her ke şino hênîyê zerrîya mi keno zuwa.
Şabiyayîşêko nenas boyêka bêwexte
verpalê koyanê to de
zincîra evîne girêbido seke
zendê to beno kemberê mîyaneyê mi.
Hêvî û omîd alîşka rojî ser o
bi kefeno sîya ameyo piştiş.
Wesar bêreng, bêtehm; zayîş û merg
kewenê têpey û eşkera kenê
çinbiyayîşê rojî û roşnî welatê mi de.*

*Kurmancî ra tadayîş: Roşan Lezgîn

MEM Û ZÎNA EHMEDÊ XANÎ Û MEMÊ ALAN

| Murad CANŞAD |

“Memê Alan” destanêko qedîm o. No destan de behsê eşqê dramatîkî yê Memê Alan û Zîna Zêdan beno. Hîkayeya Mem û Zîne ke mîyanê kurdan de qisey bena, bingeyê xo nê destanî ra gêna.

Hîkayeya “Mem û Zîne” hetê Ehmedê Xanî ra bi şeklê mesnewî nusîyaya. Ehmedê Xanî no eserê xo 1695 de tamam kerdo. Ey eserê xwu de qet bameyê “Memê Alan” nêvato, vato her çiyê nê eserî sereyê mi ra vejîyayo, mal û melalê min o, mi sey dizdan baxê çi kesî ra nêtirawito.

Tayê kesî nê qalan rast nêvînenê vanê ey mewzûyê “Mem û Zîne” “Memê Alan” ra girewto, tayê çî vurnayê û xo rê kerdo mal. Seke vajê ey întîhal kerdo. Întîhal yeno manaya “bêke çime nîşan bidîyo eserê xo de fikir, îfade yan zî tesbîtê yewna kesî girewtiş û bikarardiş; dizdî”. Bi no hawa Ehmedê Xanî dekenê binê yew tometê giranî û ey sûcdar kenê.

Ecêba rast a ke ey “Memê Alan” tirawito, xo rê kerdo mal? Rast a ke yewero întîhalkar o?

Zerrînzîmîya Ehmedê Xanî

Wexto ke merdim Mem û Zîna Ehmedê xanî waneno, tavilî zerrînzîmîya ey bala merdimî ancena. Ey no eserê xo bi 60 qismî nuştö. Qismê 6. de behs keno ke ey qey eserê xo bi kurdî (kurmancî) nuştö. Wextê nuştîşê ê eserî de kesî qîymet nêdayêne bi zîwanê kurdî. Eke kurd bê zî edîbanê ê zamanî eserê xo bi erebkî, fariskî û tirkî nuştêne. Ehmedê Xanî nê çî eyb û bêdalet dîyê, coka halê xo wina îfade keno:

“Xanî bi xo kemalîye ra bêkema! o
Dî ke meydanê kemalîye tip û tal o

Yanî, ne qabilîyet û hêginîye ra
Belkî teasub û eşîrperwerîye ra

Bêdalet û înad ci rê bî kul û derd
Edetêko neweyo çors rona û rast kerd

Meyo safî caverda şimit êyê tortî
Maneno cewheran zar û zîwanê kurdî

Ronayî nîzamî, ronayî întîzamî
Seba mîletê xo antî dej û elemî

Wa xelq û alem nêvajo ke “Xora ekrad
Bêmarîfet o; bêesl, bêkok û bêbinyad

Heme milletî biyê wayirê kitabî
Tenya kurmancî mendê bêpar, bêhesabî”

Ehmedê Xanî tayê cayan de qalanê
wina vano ke, îfadeyî sînorê zerrîniz-
mîye ra viyarenê kewenê sînorê he-
qaretê bi xo. Eser de qismo 3. na’ t o,
şair pesnê hezretî Pêxamberî dano.
Peynîya nê qismî de nê qalan vano:

“Sond bo, se reyî bi sereyê to ey serdar
Eke bibê di seyî reyî ma gunekar

Her çiqas ke se mertebe gunekar ê ma
Ancî to ra umîdwar û hêvîdar ê ma

Hetanî ke kamil bibo no Xaniyo zar
Qilêrino qertîşino lîmin û mirdar

O pîso xirabino kutiko lanetî
Wurişto keno doz û dewaya umetî!

Ê zerrîçepelê fêlxirabê sey kelpan
Bike teqîbkarê rayirê sehabîyan”

Ehmedê Xanî qismo 7. de seba
şaşî û xeletîyanê xo uzrê xo wazeno.
Wazeno zana û kesê wayirê ferasetî
ey şermezar nêkerê, ey weş bivînê û
nêewnîyê qisûr ra. Ê şair înan ra rica
keno ke şaşîyan û xeletîyanê ci weş
şirove bikerê, baş mana bidê ci.

Vano:

“Ez hêvîdar a famber û ferasetdarî
Do weş bivînê mi, meewnîyê qisûrî

Ûy û şermezar nêkerê mi sey famkoran
Wa rast bikerê xeletîyan û qisûran

Ez wazena êyê wayirê sirr û razan
Wa pê mi nêkerê tinaz û papizan
Çerçî û etarî ya, gewherî nîya ez
Xo bi xo deresaya, banderî nîya ez

Kurmanc a, naşî-nezan, koyî û kenarî
Nê zî qal û qiseyê min ê kurdewarî

Merişnê awa rîyî, medejnê şairî
Wa bivajê qala weşe, vateyê xeyrî

Ecêb memanê, pê şaşî û xeletîyan
Weş şirove bikerê, mana bidê înan¹

Merdîm hende mutewazî bo û
hende zerrînizmîye bikero, karê aqilî
nîyo ke dozê pîlî û bêemsaliye bi-
kero, seba naye zî çiyê ke malê ey
nîyo, bigêro bikero malê xo. Coka
derheqê Ehmedê Xanî de întihal
nîno vîrê merdimî.

Eleqeyê “Memê Alan” û “Mem û Zîne”

“Memê Alan” destanêko qedîm o.
Çend hezar serrî ra ver vejîyayo. Ze-

¹ Heme beytê ke enê nuşteyî de ca gênê “Ehmedê Xanî, *Mem û Zîne*, Kurmancî ra çarnayîş: Murad Canşad, Weşanxaneyê Roşna, Diyarbekir, 2018” ra gêriyayê.

manê verî de nêusîyayo, fek ra bi fek neqil biyo ameyo hetanî ewro. Coka mîyanê mîletî de varyantê xo zaf ê. Mîyanê nê varyantan de tayê ferqî estê. Kesê destanî, karakterê înan, hedîseyê cîya-cîyayî vajîyenê. Kes û hedîseyî binê tesîrê dem û dewranan de mendê, dem ra bi dem cîya-cîya xemilîyayê. Çend varyantê nê destanî mîyanê mîletî ra arêdîyayê û neşir bîyê la no destan hetanî nika sey “Îlyada”ya yûnanan nêusîyayo. Mîyanê yûnanan ra yew edîb vejîyayo “Îlyada”ya xo nuşta, mîyanê kurdan ra çî kesî “Memê Alan” nênuşto. Eke nuşto zî eserê ci nêameyo nêresayo ma.

“Mem û Zîne” hîkayeyêka eşqî ya, na hîkaye bîngêyê xo “Memê Alan” ra girewto. Na hîkaye sey sanikan mîyanê mîletî de qisey bena, varyantê xo zêde yê.

Ehmedê Xanî na hîkaye bi form û awirêko cîya nuşta, eserêko menzûmo felsefîk ardo meyda. Ehmedê Xanî bi çimê mutesewifan ewnîyayo na hîkaye ra. Goreyê ey eşqê mecazî (qestikîn) esto, eşqo heqîqî (rastikîn) esto. Kesanê hîkaye ra eşqê Tacdîn û Sitî eşqêko mecazî yo. Ê qet zorî û zehmetî nêancenê, veyveyê înan bi keyf û kay beno, zewicîyenê û na dinya de resenê miradê xo. Eşqê Mem û Zîne eşqêko heqîqî yo, ê na dinya de zaf cewr û cefa ancenê la “heywanîyet” ra benê pak û resenê merhaleyê “însanîyet”î, eşqê înan bi eşqê îlahî beno yew, mirenê û cenet

de benê wayirê qatê tewr berzî. Coka Ehmedê Xanî goreyê felsefeyê xo eyar dayo hedîseyan, tayê çî goreyê xo nuştê. Qismê 7. yê Mem û Zîne de wina vano:

“Ez Mem û Zîne xo rê bikerî behane
Qalanê xemê zerrî bikerî efsane

Bi terz û uslûb ez înan bikerî namdar
Wa têver de nas bibê dilbere û dildar

Êyê zere ra pakî, êyê zerrîsafî
Êyê wayirê rehmi, wayirê însafî

Wa pêro pîya “Helal bo” bivajê ma rê
“Çiqas weş ardo pêser, çî weş dayo arê!”

Ehmedê Xanî qismê 58. de zî wina vano:

“Ey goşdarê sanikan û qalanê zûran
Xîretkarê qiyas û tefsîr û tabîran

Qalê Xanîyî mîsalê va û hewayî
Şima goş bidê ser; manenê vengê neyî

Tayê bi efsaneyanê terefê Botan
Tayê bi behaneyan tayê zî bi fortan

Tayê ci sanik ê, tayê ci zî mîsal ê
Tayê ci heram ê, tayê ci zî helal ê

Lakîn qesdê ey bi hende qiseykerdişî
Meqsedê ey bi hende berdiş û ardişî

Zahirkerdişê cemalê eşqî yo helbet
Sabitkerdişê kemalê eşqî yo helbet

Ehmedê Xanî tiya de eşkera vano ey tayê çî bi efsaneyanê terefê Botanî nuştê. Çimeyanê eserê xo vano. Vano tayê çî sanik ê, tayê çî mîsal ê. Ey nameyê “sanikan” û “efsaneyan” nêdayo la eşkera yo ke qesdê ey “Memê Alan” o. Ma zanenê ke nê çî “Memê Alan” de estê.

Eserê Ehmedê Xanî “Mem û Zîne” motamot destanê “Memê Alan”î nîyo. Mîyanê kesan de, rolê înan de, mîyanê hedîseyan de zaf ferqî estê û perspektîfê Ehmedê Xanî cîya yo. Seke ma va, ey eserê xo bi çimê eşqê heqîqî nuştö. Xora beytanê corî de vano meqsedê mi zahirkerdişê cemalê eşqî yo, sabitkerdişê kemalê eşqî yo. “Memê Alan” bi nê çimî nêvajîyayo. Tede sey xisûsiyetê destanê epîkî qehremanîye esta, trajedîya di waştîyan esta.

Yew çiyö muhîm, Ehmedê Xanî eserê xo de tenya hîkayeya Mem û Zîne nênuştö, 60 qisman ra 10 qismî hîkaye ra teber behsê cîya-cîya mewzûyan kenê. 50 qisman de behsê hîkaye beno la nê qisman de zî şair tenya bi hîkaye qîmê xo nêano. Sey şîret û nesîhetî çend beytan ronano.

Qesdê Ehmedê Xanî

Ehmedê Xanîyo ke beytanê corî nuseno, qismê 7. de seba eserê xo wina vano:

No kitab eger ke baş o, eger ke xirab
Mi tede anto hezar zor û hezar ezab

Pit û pizez o, meyweyo tern û teze yo
Ne kê m û nê m o, ne zêde û zîyade yo

Labelê ez nêkewta mîyanê tu rezan
Mi kesî ra teba nêgirewt sey xirxizan

Sînaye yo; çî cil û cor, çî kinc û kisvet
Pêro mal-melalê min o, nîyo emanet

Heme vate û manayî, heme cumlayî
Pêardiş û werêardiş, heme îmlayî

Mewzûyî, mirad-meqsedî, heme babetî
Pesn û wesifnayîş, îma û îşaretî

Vatiş, mana, salixdayîş, uslûb û sifet
Qetîyen ne deyn û dîn ê, ne zî emanet

Ecêba tiya de qesdê Ehmedê Xanî çî yo? Seba “Mem û Zîne” qey vano “pêro mal-melalê min o”?

Demê verînan de hîkaye û destanê ke mîyanê miletî de vajîyayêne, bi destê tayê edîban, bi şeklêko menzûm nusîyayê û biyê eserê nuşteki, biyê malê nuştöxi. Leyla û Mecnûn, Ferhad û Şîrîne, Yusuf û Zelîxa bi no hawa yê. Mevajê Leyla û Mecnûn... Na hîkaye mîyanê ereban de qisey bena. Hem edîbanê ereban hem zî edîbanê miletanê bînan na hîkaye bi ziwanê xo nuştö. Bi fariskî çend edî-

ban nuşta: Nîzamîyê Gencewî (1150-1214), Xusrevê Dehlewî (m. 1325), Ehmedê Suheyî (1441-1513), Mola Camî (1414-1492), Mektebê Şîrazî (m. 1511), Alîşîrê Newaî (1441-1501), Hamdullah Hemdî (1449-1503), Mehmûd Urfî (m. 1772), Fizûlî (m. 1556)...²

Edîbanê ke yew eser badê nuşto, înanê verînan ra îstîfade kerdo. Tayê kesan no îstîfadekerdiş zaf aver berdo, kewtê sînore întihalî. Eseranê verînan ra tayê beytî girewtê, eserê xo de ca kerdê, sey malê xo mojnayê. Fizûlî wexto ke bi tirkî “Leyla û Mecnûn” nuseno, vano “Farisan na hîkaye zaf nuşta labelê tirkan nênuşta” û vanê Leyla û Mecnûn”a Nîzamî ra tayê beytî girewtê, çarnayê tirkî ser û eserê xo de ca kerdê, xo rê kerdê mal.³

Mem û Zîne, Ehmedê Xanî ra ver nênuşîyaya, tewr verî bi şeklê mesnewî ey nuşta. O semed ra rast a zî çiyê ke ey nuşto, pêro mal-melalê ey o. Yewna eser ra nêgirewto, coka Ehmedê Xanî vano ez nêkewta mîyanê çî rêzan, kesî ra teba nêgirewt sey xirxizan. Mumkin nîyo ke kes Ehmedî Xanî bi întihalî sûcdar bikero.

— Ehmedê Xanî, Mem û Zîne, Kurmancî ra çarnayîş: Murad Canşad, Weşanxaneyê Roşna, Diyarbekir, 2018, 336 rîpelî

² Tefîk Süleyman, *Lelya ile Mecnun*, Hazırlayan: Kemal Yavuz, Beşir Kitabevi, Gözden geçirilmiş ikinci baskı: İstanbul, 2016, r. 7-26

³ Fuzûlî, *Leyla ile Mecnun*, Hazırlayan: Necmettin Halil Onan, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955, r. 3

MELA MEHMEDÊ NÊRIBÎ Û DÎWANÊ EY

| Bîlal ZÎLAN |

Mela Mehmedê Nêribî, serra 1936¹ de dewa Hênî **Nêribê Axan**² de ameyo dinya. Nameyê ey resmîyet de Mehmet Demirbaş o. Nameyê pîyê ey Bekir, nameyê maya ey Nurê ya. Nêribê Axan de, "Mehlaya Melon" [Melan/Melayan] de ciwîyenî û semedo ke nameyê kalikanê înan ra yew 'Elî bîyo bi nameyê "Key 'Elay"î şinasîyenî.

Goreyo ke Mela Mehmedî peynîyê Dîwanê xo de nuşto, şecereyê keyê înan wina yo: Mela Mehmed (Demirbaş) < Hacî Bekir < Sofî Ehmed < Yusuf Axa < Sofî 'Ebdullah < 'Elî ('Ela) < Yusuf Axa

< Mehmûd Axa (Kek Muhemmed) < Yusuf Axa < Xeyrullah < Mela Mehmed (verê cû keye bi nameyê "Key Mehmedan" şinasîyayêne) < **Mela Bekir** < Şavêrdîn...

Keyeyê ke Mehlaya Melan de ronîşenî, zafê xo nesla Mela Bekirî ra yenî. Tirba Mela Bekirî miyanê camîya pîle ya Nêribê Axan de ya. Goreyê kerraya mezeli ya kehene Mela Bekir "hicrî 1091" yanî mîladî 1680 de şîyo rehmet û nameyê pîyê ey Şavêrdîn o. Nesla Mela Şavêrdînî resena Seyîd Hesenî ke mezeli ey Nêribê Axan de mintiqaya Simzêreki de yo.³

¹ Cizdanê nifûsî de 1942 nusîyayo, la o şeş serrî şenik ameyo nuştîş.

² Dewlete no name bedilnayo kerdo "Kuyular".

³ Goreyê nuştîşê Mela Mehmedê Nêribî nesla Seyîd Hesenî zî resena Şêx Muhemmed Şenbekî ke bi nameyê Şêx Balê Hecerî şinasîyeno. Labelê goreyê cigêrayîşanê ma nê her di nameyî eynî kes yan cîya yê, tam zelal nîyo. Şêx Muhemmed Şenbekî çimeyan de sey "Ebî Muhammed eş-Şunbukî el-Kurdî" zî viyareno. Seserra 11. de Bexdad de ciwîyayo. Tacu'l Arifîn Ebu'l-Wefa el-Kurdî ey ra terîqet girewto. Cora terîqetê "Şenbekîyye"

dima bi nameyê "Wefaiyye" şinasîyayo û vila biyo. Nameyê Şenbekî şecereya Pîr Mansurî (Mirdasî) û şecereya Qureşanî de zî viyareno. Tirba Şêx Balî (Şêx Muhemmedê Kal) zî dewa Teraşî yê Sasonî de ya. Beno ke Şêx Bal terîqetê Şenbekî ra yo, cora nê nameyî kewtê tîmîyan. **Tayê çimeyî:** Yunus Emre Gördük, "Eğil Emirliği'nin Kısa Tarihçesi ve Eğil Emirlerine Ait Şecere Metninin Tercümesi", *OTAM*, 35/Bahar 2014, rr. 89-120.

DİA, "Wefaiyye" rr. 600-603.

Ayfer Karakaya-Stump, *Vefailik, Bektaşilik, Kızılbaşlık*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, rr.185-206.

Foto-Arşiv:
Ebubekir Demirbaş (lajê Mela Mehmedî)

Mela Mehmedê Nêribî [Demirbaş] (1936-2017)

Mela Mehmedî mintiqaya Diyarbekirî de medreseyanê muxtelîfan de dersê tefsîr, fiqih, hedîs û sîyerî girewta. Hetêk ra zî lîse wenda la nêqedênaya. Mela Mehmedî verê cû Gêl de Mamed Begî⁴ het de Quranê Kerîm wendo, dima Hêni de Şêx Ehmedî het dersê erebkî girewta. Diyarbekir de camîya Hecî [Şeyh] Yusufî de Mela Îbrahîmî het zî Serf û Nehw wendo. Tehsîlê xo yê medresa tamam kerdo

la îcazetname nêgirewto. 1960 de dewa xo Nêribê Axan de dest bi melayîya fexrî kerda. Ey şeş serrî dima 1966 de kadroyê resmî girewto û 2007 de teqawut biyo.⁵

Mela Mehmed 1955 de cinîya xo Xizale [Xezale] reyde zewecîyayo. Nê zewajî ra înan rî di lajî û panc keyneyî bîyê.⁶ Xizale 2016 de şî rehmet. Mela Mehmed zî aye ra ser-rêk dima 7ê teşrîna peyêne 2017 de şî rehmet. Homa rehma xo pê biko.

⁴ Mamed Beg pîyê Mela Nuh Öcalî yo, 1961 de şîyo rehmet.

⁵ Ma nê melumatî 17 Sibat 2016 de dewa Nêribê Axan de Mela Mehmedê Nêribî ra girewtî.

⁶ Notê Mela Mehmedê Nêribî ke peyniyê Dîwanê ey de yê.

Mela Mehmedî 1972 ra dima dest bi nuştişê kirdkî kerdo.⁷ Qesîde û şûîrê xo di defteran de sey dîwanî kom kerdê. Deftero pîl (dîwano pîl) qasê 250 rîpelî yo û tede 56 şûîrî ca gênê. Deftero şenik (dîwano şenik) zî qasê 70 rîpelî yo û tede 10 şûîrî ca gênê. Pêro kenê 66 şûîrî. Nê şûîran ra yewe kurmancî, yewe zî tirkî ya, ê bînî heme bi zazakî yê.⁸

Mela Mehmedî tayê qesîdeyê xo bandan (kasetan) de wendîbî û nê bandî mîyanê şarî de bîbî vila. Yew şûîra ey reya verêne hetê mamosta Malmîsanijî ra band ra deşîfre bîbî û 2006 de kovara *Vateyî* de çap bîbî.⁹ Cora tayê şûîrê Mela Mehmedî zanîyayêne labelê hetanî serranê peyênan nêzanîyayêne ke dîwanê ey ser o çend meqaleyî nusîyayî.¹⁰ Labelê nê meqaleyan de, hem peynameyê Mela Mehmedî û tayê melumatê bînî şaş nusîyayî hem zî transkrîpsîyonê metnan de tayê xeletî estê.

⁷ Mela Mehmedê Nêribî (Demirbaş) reyde qiseykerdiş, Nêribê Axan (Hêni), 17.02.2016.

⁸ Mela Mehmedî bi xatirê tayê dostanê xo, semedo ke çap bikerê dîwanê xo 2011 de daybi Unîversîteyê Bingolî. Gereka unîversîte fotokopiyê dîwanî biantêne û dijîtalîze bikerdêne û çend rojan mîyan de eslê dîwanî apey bidayêne. Labelê beyntar ra 5 serrî viyartî, înan hem kitab çap nêkerd hem zî defterî tepîya nedayî. Cora Mela Mehmedî yew wekaletname da ma û ma zî 2016 de Unîversîteyê Bingolî rê îxtarnameyêk şawit. Badê ney, defterê ey ke dîwanê ey ser o nuşteyî, apey di-

Dîwanê Mela Mehmedê Nêribî ra rîpelêk

yayî. Yew nusxaya dîwanî sey fotokopî ma het de ya.

⁹ b. Mela Mehmedê N. Axan, "Yew Dêrd Yeno, Yew Dêrd Şono", *Vate: Kovara Kulturî*, h. 26, İstanbul 2006, rr. 23-25.

¹⁰ b. Ahmet Kayuntu, "Molla Mehmet Demirtaş'ın Zazaca Divanı", *II. Uluslararası Zaza Tarihi ve Kültürü Sempozyumu (4-6 Mayıs 2012)*, Bingol Üniv. 2012, rr. 329-345. û b. Hatip Erdoğan, "Molla Mehmet Demirtaş ve Melayê Cizîrî'de Naat", *Muş Alparslan Üniverstesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2 Sayı:1 Haziran: 2014, rr.187-195

Qesîdeyê Mela Mehmedî zafane dînî yê, la babetê xo hera yî. Mîyanê şîranê xo de behsê tesewûf û eşqê îlahî, behsê heskerdişê pêxemberî û şîretê dînî zî kerdo, behsê şar û ziwanê xo, behsê tarîx û şexsiyetanê muhîman yê kurdan zî kerdo. Şîranê Mela Mehmedî de temayê derdê dunya, dua, gerreyê nefsi kerdiş, eşqê Homayî, zikrê Homayî, gul û bulbul, behsê axretî û pêxemberî zaf ca gênê. Mela Mehmedî tayê şexsiyetan ser o xisûsî qesîdeyî zî nuştê. Mavajî, Hz. Yûsuf, Şêx Seîd Efendî, Şahê Neqşîbend, Hz. Huseyn (Kerbela), Hz. Elî, Şêx Fethî, Bedîuzzeman Seîd Nûrsî ser o qesîdeyê eyê cîya cîyayî estê. Mela Mehmedî mewzûyanê dînî ra eqaîd, fiqih, esmaûl-husna û sîyer de xoserî qesîdeyî zî nuştî. Mavajî, Qesîdeya *Şeştî Ferzî* de meseleyê fiqihî ca gênê û menzûmeya fiqihî hesabîyena.¹¹

Şîranê Mela Mehmedî de tesîrê şairê klasîkan yê kurdan sey Melayê Cizîrî û Ehmedê Xanî eşkera yo. Hetê tesewûfî ra rayîrê Neqşebendî ser o şîyo. Şîranê Mela Mehmedî de Şêx Seîd Efendî hem rayberê dînî

hem zî netewî yo û dewaya dîn û welatî kerda. Rîsaleyê Nûrî yê Bedîuze-manî zî wendişê dînî yê Mela Mehmedî de cayêko muhîm girewto¹² û Seîdê Kurdî ser o çend qesîdeyî zî nuştî. Şîranê Mela Mehmedî de heskerdişê welatî, hisiyatê milî û hisiyatê dînî mecz bîyê.

Ziwan û uslûbê şîranê Mela Mehmedî sade yo û hetê şairî ra xurt o. Belkî çend şîrê ey xaric, şîranê ey de ziwanêko fesîh ameyo gurênayiş. Mela Mehmedî şîrê xo bi fekê min-tiqaya Nêribî û pê weznê heceyî nuştê. Herçiqaş Dîwan de heme şîrî sey “qesîde” name bîyê zî hetê şeklî ra tayê şîrê ey terzê mesnewî û xezelî de nusîyayê.

— Dîwanê Mela Mehmedî mîyanê eseranê kirdkî de dîwano tewr gird aseno. Hem hetê muhtewa ra hem hetê şixulnayişê ziwanî ra muhîm o. Ma hêvî kenî ke nîzdî ra dîwanê Mela Mehmedî bi hawayêko rast û durist transkrîbeyê herfanê latînî bibo û biweşaniyo.

Ma na hûmara Şewçila de seba nimûneyî ca danî yew şîra ey.

¹¹ b. Bîlal Zîlan, *Di Kitabê Muhemmedê Şêx Ensarî: “Raro Raşt” û “Me’lûmatê Dîniye” (Metn û Cigêrayiş)*, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2017, rr. 47-49

¹² Mela Mehmedê Nêribî (Demirbaş) reyde qiseykerdiş, Nêribê Axan (Hêni), 17 Sibat 2016

BEYTAY' EŞQÎ*

Mela Mehmedê Nêribî

Ey gelê dost û hevalî, vacê halê to çî yû
Barî yû, sewt û, hewar û, el-eman û gazî yû

Min dî yew nûro tecellî şu'le da sethê cîhan
Yar û dîlber bî muqabil yew nezer da min heman

Dîlbera min, nazika min, her tu wî şems û zîya
Nezerê rind û delalî da heme deşt û çîya

Awirê çeşmê xezalî derbi day cism û cesed
Nê yew û, nê hewt û heşt î, nê bi hinzar û bi sed

Zulf û biskê to bi helqe, bî hîcab û kederî
Min nezer da yar û şengi, da xwu pey' paca w' berî

Dest û zendê dîlbera min, qam û beşna 'er'erî¹
Birew û çeşmê sîya helqa wû dewrê qemerî

To nezer da min feqîrî, ez bîyo mîslê qela
Fîrquetê to ax û ûf û, heps û zindan û bela

Kewtû mi derdê fîraqî, bê mecal û bê qelem
Her dem û fikr û xeyal û, dîlbera şîrîn 'elem

* Ena şîre "Dîwano Pîl" yê destnuşteyo orjînal yê Mela Mehmedê Nêribî de, rîpelanê 177-181 de ca gêna û qesîdeya 40in a.

Ma herfanê erebî-kurdî ra transkrîbe kerd. (*Bîlal Zilan*)

¹ 'er'er: hews, howrs, orês (bi tirkî: ardıç)

Şew û şon û, **gûm**² û vîsti, pawitû mi rarê to
Hîş û goşê xwu mi dawû suhbetû weş qalê to

‘Eşqê to ver bîw’ sefîl û bendewar û derbeder
Naz û lomey awirê to vîstû mi derd û keder

Xedd û xal û **meş**³ û beşnê to bi neqş û qelemî
Şuhret û ender sîfatê to hezîn û elemî

Soz û bextê to bi mîslê Belqîsa sultanê ram
Key kû **byarû**⁴ mektûbê ma⁵ Hudhudê şîrîn kelim

Nê çi Ferhad û Şîrîn î, der meqamê to ebed
Nê çi Leyla nê çi Mecnûn, sen‘etê Rebbê ehed

Mîrê kurdan, Mem û Zîn û, şo Cizîra Ehmedî
Mîslê dîlber yew çinîk û, nê Berrî yû Serhedî

‘Aşiqê ma Arz û Qenber kewtî mon dewr û serrî
‘Eşqê to tar û teze wû, kerdî şîn dar û berî

Der meqamê padîşahê text û taca gewherî
Meskenê Belqîs Sebaî, hûr û wîldan û perî

Gerden û xal û **xedê**⁶ to mermer û mîslê bezî
Çalim û beşn û meşê to qaz û ordek û lezî

Sewt û vengê to zerenc î, qibqib û naz û weş î
Şalul û bilbil hewaz î, adirê gon û leş î

Vengê to sebr û hewî yû, çi lulî yû çi zela
Reşbetê to sey mulûk î, hîfzê to burc û qela

² **gûmi**: game (m)

³ **meş**: rayîrşiyayiş

⁴ **byarû**: bîyarû

⁵ **ma**: Cêr ra sey alternatîf “to” nusîyayo.

⁶ **xed**: xet, xete (m)

Ca û textê to bilind î, pêşîwaê şoserî
Nê heval û henberê to textê Rom û Qeyserî

Yew salam û awirê to, suhbet û awazo weş
Nêdono wellah bi textê şahê Romî yû Hebeş

‘Eşq û hubbê to ez kerdo pîr û puç, extîyar û kal
Dehkeray’ ma şî bi textê ‘ecem û Rustemê Zal

Leyl û Mecnûn nomedar î, hem bi ‘eşq û şuhretî
Labelê fikr û xeyal û ‘eqlê mi tim to het î

Ti⁷ Selaheddînê Kurdî destegîr ma ra verî
Dest bidi seyfê welatî⁸ hey ki qelbê dîlberî

Yar û, bin destê Suleymanî hewa w’ teyr û tubûr
Cinn û îns, mijmewl û dodo, ehlê şew rî kundo kor

Dewrê to qumrî yû baz î, dîlbera şîrînkêlam
Nê to mektub, pers û qalî, nê kelam û nê selam

Koy welatî, dar û tehr î, myerg û baxçe yû gul î
Weten û paytextê yari, firqet û derd û kul î

Weten û; helmo heraw û, şîrîn û sey şerbetî
Tali’ û bexto sîya wû, ma bî şarê xûrbetî

Qehr û zulmê yar û dostî, kerdû mi cewr û xedîr
Halê mi zindan û heps û, nê sebat û nê sebir

Derd û ‘eşqê to ez kerdo ixtîyaro rihsipî
Her gûmi, dec û elem û ay û kulxîn û kipî

⁷ Ti: Kinar ra “ey” nusîyayo.

⁸ welatî: Goreyê qeydê vengî “mulukî”.

Şahê textê 'aşiqan ey dîlbera nûrîn şefaf
Xatem û textê Suleyman 'eşqê tû⁹ rî bêxîlaf

Şewqê to dîlber û rindi, nê xusûf û nê kusûf
Her wekî sultanê Misrî, mulk û melîk û Yûsuf¹⁰

Mehbûbê text û sarayî 'aşiqê to der 'elen¹¹
'Umrê nazik mulkê dîlber ta demê lehd û kefen

Qelb û sîney mi hedef û, derbê to top û tufeng
Ax û ûf û derb û cerhê dîlbera ala bireng¹²

Bîyw' mi het dîlber û şeng û şîrîna gerdembeyaz
Bi ney û qanûn û 'ûd û çi rebab û ceng û saz

Zînet û xeml û mubarek eşrefa qewm û welat
'Eşq û şewqê to xemelnay çahîr û dar û nebat

Dîlbera mesken Seba ya, textê to şad û şud î
Qasidê to warê tac û teyro dodo Hudhudî

Serhed û berrî yû zozan, şerq û xerbê Amedî
Mislê to şeng û şepali, baş û dîlber min nedî

Teql û sîma, bejn û balê to bi reyhan û susî
Neqş û reng û herf û nuqte şeklê teyra tawusî

'Endelîb û bilbil û dewrê to çîwî-çîwî yû
Bêumîd û, bendewarê to bîyû se sîwî yû

⁹ tû: to

¹⁰ Cêr ra sey alternatîfî na rêze nusîyaya:

"Çi Suleyman û Yemen û Xatem û tû rî zefaf"

¹¹ 'elen: eşkera

¹² ala bireng: Verê "ala fireng" nusîyayo,
dima kinar ra "ala bi reng" nusîyayo.

Şew şîya tarî yû zulmet şewqê to şem' û çira
Mi nezer da qesr û camî, nê ti derg û nê kîrr a

Sethê erdî, dewrê dunya, sey to rindî nasenî
Qirik û gerdenê to di, çîw' ki bora asenî

Nîşno¹³ ez bîyw' to zîyaret, nê bi sulh û nê bi ceng
Kewtî ma mon zulm û zor û 'eskerê rom û fireng

Dewrê to, bostan û fîkî, 'erd û mulkê heremî
Me'denê kîbrîtê ehmer, gul û baxçey îremî

Qîmet û 'eşqê to yari, nê çî gulşah keremî
Textê Yûnanî w Yemenî, nê çî baxçey nî'emî

Ûerez û kîn û 'înadê to bi 'eqlê reşîdî
Paşmêrê to ha 'ecem di Xusrewî yû Cimşîdî

Her fîxan û nalînê mi, kerdî 'aciz cînn û îns
Key kû rehmi qelbê to kû, ma bibî dost û enîs

Ey¹⁴ Selaheddînê Kurdî b' şuhret û kesb û xebat
De'wedar û pêşûwaê qewmê ekrad û welat

Se gul û se sosin û reyhan bî neqşê dîlberî
Hîcret û firqetê yar û, derb û cerhê cîgerî

Rewş û şuhretê zemanî, qaf bi qaf mulk û heyat
Nêkenû yew sa'etê suhbetê yar û dilxebat

Badeya safî şerabî engur û şîrî hetî
Her wekî kewser û zezem, ma çî¹⁵ zonî lezzetî!

¹³ **nîşno**: nêşno, nêşkeno, nêşîkîno

¹⁵ **ma çî**: Cor ra "fir ki" nusîyayo.

¹⁴ **Ey**: Cor ra "ti" nusîyayo.

Wech û zulfê to bi neqş û, beşn û bala to perî
Yew nezer bi çeşm û xalî, ko heme derdon¹⁶ berî

Nê mi sebr û nê sebat û, cerg û derb û birînî
'Eşqê to ver 'eqî û hêş û, mi heme kerdî vînî

Qameta şitl û şelalî, qamişê **gûl**¹⁷ û çemî
Şew û **roc**¹⁸ û gûm û vîsti, nazika derd û xemî

Behr û derya mewc û pêlî, ti suwarê qeyekî
Mendo ez bê dost û yar û, nê merad û felekî

'Eşqê to kewtû cîhan û belde wû şehr û dewan
Şîyw' bi textê 'adilon û Xatem û Nûşîrewan

Îş û kar û şuxlê dunya, vistî ma pêra dûrî
Çew çinî w' ma byarû yew ca, nê bi raşt û nê zûrî

Dîlbera me'suq delalî, ma¹⁹ ko key bîw' to resî
Bêkes o ma²⁰ ver berê to, rehmi ki ma²¹ bêkesî

Nazîka şeng û şepali, qehrê to daw' qirikû²²
Hekîmû Luqman û, **bîrû**²³ derdê ma w' to darû kû

Îş û karê ma heme pîrû bi Rebbê 'alemîn
Ti şefa'et bikî ma rî ya Muhemmed ya Emîn

-Temmet-

¹⁶ **derdo**: Goreyê qeydê vengî "derdon".

¹⁷ **gûl**: gol, goli (m), gole (m)

¹⁸ **roc**: roj, roje (m)

¹⁹ **ma**: Cor ra "ez" nusîyayo.

²⁰ **ma**: Cor ra "ez" nusîyayo.

²¹ **rehmi ki ma**: Goreyê qeydê vengî "rehmi ma ki".

²² **qirikû**: Goreyê qeydê vengî "qiriki".

²³ **bîrû**: bêrû, bêro

SANIKÊ HEZAR Û YEW ŞEWE

| Nûrî KELEŞ |

Sanikê “Hezar û Yew Şewe” zemanê xelîfetîya Ebasîyan de, wextê Harûn Reşîdî (763-809) de û ey ra pey ameyê nuştîş. Xelîfetîya Ebasîyan beyntarê serranê 740-960 de dewam kerda. Xelîfeyanê Ebasîyan ra Harûn Reşîd sey lajê xelîfe Mehdî û Hezaranê, Îran de bajarê Rey de ameyo dinya û beytarê serranê 786-809 de xelîfetî kerda. Vanê dadîya Harûnê Reşîdî Hezaran, ancî cînîya ci Zibeyda farisan ra yan zî Bemekîyan ra yê. Yanî Harûn Reşîd hetê babî ra ereb, la hetê dadî ra Fars yan zî Bermekî yo.

Kulîyatê “Hezar û Yew Şewe” de derheqê Bemekîyan de wina nuşte yo: “Bermekî Xoresan ra, bajarê Belxî ra bî, hetê bawerî ra zî Zerdeştî bî (c. 4/2, r. 716)” Cengê îstîlakerdişî û Rojhelatê Mi yanînî de vilabiyayîşê mislimantî dima Bermekî zî benê misliman. Aîleyê Bemekîyan karê burokrasiyê xelîfetîya Ebasîyan de wezîfeyê zaf muhîmî girewtê xwu mil û hema vajêne ke îdarekerdişê dewlete înan ser o biyo.

Tarîx de karûbarê îdarekerdişê dewlete ra bigêrê heta çiyê kulturî farisan zemanê medan de kurdan ra girewtê. Zemanê îstîla û vilabiyayîşê mislimantî de, ena rey ereban enê çî farisan ra girewtî.

Xelîfe Me'mûn (786-833) lajê Harûn Reşîdî û Zibeyda yo, serranê 813-833 de xelîfetî keno. Wina texmîn kenê ke enê sanikê tarîxî yê ke sey sanikê Hezar û Yew Şewe yenê zanayîş, zemanê enê xelîfeyî de ameyê nuştîş û qeyd biyê. La wina fam beno ke hîna zaf zemanê Harûn Reşîdî de dîwan û cematana de ameyê vatiş. Çimkî zafê sanikana de behsê Harûn Reşîdî beno. Hedîsenuştexan xeylê hedîse û macerayê ke Harûn Reşîdî sere ra viyartê zî sey sanikana nuştê û kulîyatê Hezar û Yew Şewe de qeyd kerdê. Ma enê meselayan ra pê hesîyenê ke Harûnê Reşîdî îdarekerdişê xelîfetî de xeylê metodê ecêbî ceribnayê. Mesela, dizdo tewr bela û pîl hepîsxane ra veto kerdo amirê asayîşî. Çimkî eno dizd pêro dizdan û şelênayoxan û qola zorbazan şinasneno, zano.

Eke raşt bêro vatiş, sanikê ke kulîyatê Hezar û Yew Şewe de estê tenya yê şaranê Rojhelatê Mîyanînî zî nîyê, Çîn ra bigêrê hetanî bakurê Afrîka, yê zaf mîletan û welatan ê. La hetêk ra, hedîsenuştexanê xelîfetîya Ebasîyan bi xwu tayê çî nuştê, labelê zafê çîyan zî bazirganana û seyahana welatanê bînan ra şîrawitê û nuştê. Herçiqas bi erebkî binusîyê zî, seke ma va, zafê hîkayeyan, me-

selayan, sanikan yê şarê Çîn, Hindistan, Îran, Îraq, Kurdistan, Sûrîye, Misir, Anadolî û welatê Bîzansî yê.

Nuştoxoyê verîn yê sanikanê Hezar û Yew Şewe el-Esmaî (739-801) yo. Vanê Esmaî sanikê Hezar û Yew Şewe kitabêkê fariskî yo bi nameyê “Hezar Efsane” yî ver ra bi erebkî dahîris cildan yan zî kitabên de nuştê û Bexdad de kitabxaneyê dewlete de muhafize kerdê. Ey ra dima destnuştêyê Esmaî tensîx kerdê û welatê ke binê îdareyê xelîfetî de yê ra kerdê vila. Heta kulîyatê Hezar û Yew Şewe medreseyan de sey materyalê perwerde zî ameyê bikarardîş.

Nameyê “Hezar û Yew Şewe” bi erebkî sey “Elf Leyle we Leyle” hetê nuştox el-Esmaî ra diyayo kulîyatê enê sanikan a. Reya verîne mîsyonero fransîz Antonie Gallandî (1646-1715) mabejnê serranê 1704-1715 de enê sanikî tercumeyê fransîkî kerdê û sey 12 cildî weşanîyayê. Zafê sanikanê Hezar û Yew Şewe de, bi yew ziwano edebî meseleyê eşqî û piyabiyayîşî, çiyê mustehcenî zî qisey benê la Antonie Gollandî tercumekerdiş de enê qismî sansur kerdê, miyan ra vetê. Labelê dima, yewna fransîz Joseph Charles Mardrusî (1868-1949) serranê 1899-1904 de sanikê Hezar û Yew Şewe bêsansur erebkî ra açarnayê fransîkî û bi hawayê 16 cildî dayê weşanayîş.

Bi tirkî zî, Alim Şerif Onaranî hema newe serranê 1992-93 de tercumeyê farnskî yê Joseph Charles Mardrusî ver açarnayê. Weşanxa-

neyê Alfa 2001 de sey 8 cildî weşanayê. Enê heşt cildî 3206 rîpelî yê û tede 229 sanikî estê. Her cild de di kitabê tercumeyê Joseph Charles Mardrusî ca gênê. Hezar û Yew Şewe hetanî serra 2014 vîst rey tekerrar ginayo çap ro.

Nameyê qehremananê ke sanikanê Hezar û Yew Şewe de viyarenê, hîna zaf nameyê şaranê Aryanî yê. Mîyanê sanika hukimdar Şehrîyarî û birayê ci Şahzemanî de sanikê bînî qisey benê. Bi kilmî, sanike wina ya:

Hukimdaro xeyalî Şehrîyar Bexdad de, birayê ci Şahzeman zî Semerqend de hukimdar o. Her di birayî zewicîyenê la cînîyê înan bêsedaqetî kenê. Her di birayî zî bi enê halê cînîyanê xwu hesyenê, înan kişenê. Şehrîyar êdî her şewe yew kayna dir zewicîyeno, badê ke şewêk tey keweno miyanê cayî, serê sibayî sereyê ci pernenno, kişeno. Bi eno qeyde, sereyê zaf keynayan şino, dore yena keynayanê wezîran ser.

Keynaya wezîrêk esta, nameyê ci Şehrazad a. Keynayêka bîaqil a. Wazena keynayanê welatî enê belayî ra bixelisno. Şewa ke bena cînîya hukimdar Şehrîyarî, mêrdeyê xwu ra vana ez wazena kişîşê xwu ra ver waya xwu Dinyazade bivînî. Hukimdar qebûl keno. Şinê Dinyazade anê odaya veyveke, senî ke verê cû Şehrazade waya xwu temî kerda, Dinyazade vana wa waka mina rindeke ma rê yew sanike vajo, ma piya xwu rê goşdarî biker. Şehrazade dest pêkena, yew sanika weşe vana. La şefeqê sibayî de, tam cayo weş de,

sanike nîme de verdena, vana, roj akewt, eke şah sereyê mi nêdo piro, ez şewêna dewam kena.

Sanike zaf bi weşê şahî şiya, dewamê ci meraq keno, vano, tamam, ez sereyê to ewro nêdana piro, ti şewêna sanike tamam bike, hema. Beno şan, Şehrazade sanika nîmcete kena tamam la dest bi yewna sanike kena. Tam wexto ke şefeq dano piro, ancî Şehrazade sanike nîme de verdena. Şah zî peynî sanike meraq keno. Bi eno qeyde sanikê Hezar û Yew Şewe dewam kenê.

Peynî de Şehrîyar fek kiştîşê Şehrazade ra veradano. Badê hîrê serrî, Dinyazade zî yena wextê xwu yê zewacî, şah aye zî birayê xwu Şahzemanî dir zewicneno. Mîyanê ê hîrê serran de hîrê tutê Şehrîyar û Şehrazade benê, di hebê ci dilet ê.

Kulîyatê Hezar û Yew Şewe de tewir bi tewir sanikî estê. Zafê enê sanikan miyanê ma kirdan de zî estê ke mi zî qijekîya xwu de goşdarî kerdê. Ma vajin sanika “Hesen Besrî (Hesen el-Besrî)” (cild 3/1) de behsê keynayanê sey teyran beno. Enê keynayî perenê yenê xwu serê hewza koşke de şelênenê, pel û baskanê xwu miyan ra vejyenê, wina wiran hewze de asnawe kenê, xwu şuwenê. Paşazade zî nimitkî şino dest dano pelan û kincanê perîzade û tey zewicîyeno.

Yewna sanike zî yena mi vîr, Lajê Paşayî û Kesaya Girde (cild 4/1, r. 319) de keynaya rindeke kewena dilqê kesa, qafê kesa de ciwîyena. Şina verê dereyî de qaf ra vejyena,

xwu şuwena. Lajê paşayî aye vînenno, beno aşiqê aye.

Mi bi xwu versiyonê enê her di sanikan qijekîya xwu de goşdarî kerdbî, beno ke hema zaf sanikê bînî ke kulîyatê sanikanê Hezar û Yew Şewe de estê, miyanê milletê ma de bibê. Xwura sanikê ke tede behsê kurdan beno zî kulîyat de estê. Tayê sanikan de, cengî xelîfetî de behsê qewetê eskerî yê kurdan, ancî behsê qehremanî û cengawerîya înan beno, kurdî sey qehremanê cesûr û cengawer mojnîyenê. Seke yeno zanayîş, ronayîşê xelîfetîya Ebasîyan de rolêko sereke yê kurdan estbi ke binê qumandarîya Ebû Mislimê Xorasanî de vera Emewîyan de şer kerd, netîce de Ebasîyan firsend dî û bî îqtîdar.

Labelê tayê sanikan de zî kurdî sey hovan, sey yabanî û kovî mojnayê. Sanika “Zimruda Rindeke û Lajê Şuhretî Elîşarî” (cild 2/1, r 317) de nameyê figurê kurdî Ciwan Kurd o. Yewêko qertebos o, waştîya Elîşarî Zimrude remneno beno yew mixara ke çewres heramîyê ci hê tede. Dadiya enê Ciwan Kurdî zî yewa pîsa espîjin a. Seke aseno, ena sanike de kurdî teberê medenîyetî de sey merdimanê hovan nîşan di-yayê.

Kulîyatê Hezar û Yew Şewe de tewir bi tewir hîkayeyî, sanikî, meselayê şarê Îranî, yê Hindistanî, yê Çînî, yê Misirî, yê Bizansî, ancî meselayê eşqî, meselayê bazirganan û ticaretî, sanikê cindan û cazûyan, efsaneyê cengî û hukimdarîye, mese-

layê îlmî û sinetî, meseleyê yarî û henekan, ancî erjê edebî arêdayê û tede qeyd kerdê. Kulîyatê Hezar û Yew Şewe yew derya yo.

Ez wazenê xulasaya çend sanikanê ke kulîyatê Hezar û Yew Şewe de viyarenê tiya bidî.

Perîzada Gulhuya (cild 3/2)

Hîrê wayê ezebî keye de xwu rê suhbet kenê. Eynî wext de paşayê welatî zî kewto dilqê parsekan û kuçeyan ra geyreno ke hal û wextê şarî bizano. Paşa verê berê enê hîrê wayan ra viyareno, bişewe qelşê berî ra înan goşdareno. Waya pîle wazena yewêkê şîranîroşî dir bizewicîyo, a miyanîne wazena yewê wayirê aşxaneyî dir bizewicîyo, a qije zî wazena paşayêk dir bizewicîyo û ci rê hîrê tutan biyaro. Paşa ageyreno qesra xwu, roja bîne, wesêneno enê her hîrê wayan dano ardiş. Waştîşê her hîrêyine ano ca; waya qije paşayî rê hîrê tutan ana. Labelê wayê pîlî pexîlî kenê. Wexto ke ci rê put beno, putî gênê benê, herinde de yew kirteyê dele, yew leyîrê pisînge û yew zî leyîrê merreyî danê ci. Putekanê waya qije dekenê pêçek, dekenê zereyê sindoqe, eynî sey meselaya Mûsa pêxamberî, benê awa royî de raykenê. Pêçekê waye, sindoqe de şîne, baxçewanêk enê hîrê sindoqan vînenno, awe ra vejeno. Nameyê yew putekî Ferîd, yew Fîrûz û yewe zî Perîzade nano pa. Her hîrê benê pîlî, pêdima yew bi yew şîne peyê Koyê Qafî hîrê gewheranê sirrî anê... Badê cû paşa pê hesyeno, her

di wayanê pîlan kişeno, o û tutê xwu benê şa.

Ena sanike bi ziwaneko zaf fesîh û herkiyaye ameya mûndîş, merdim nêwazeno sanike biqedîyo. Vanê versiyonê ena sanike meselayanê mîtolojîkan yê Sumeran û Aqadan de zî estê. La hîna zaf vanê, esas ena sanike mîyanê şarê Aryanî de est-biya.

Nûrun-Nehar û Cinda Rindeke (cild 3/2)

Ena sanike de hîrê lajê paşayî zerrî kewenê datkeynaya xwu ya sê-wire. Babîyê înan vano, Şîma ra kam welatan ra çîyo tewr hol bierêno û biyaro ez birarkeynaya xwu dana ey. Birayo pîl yew camo bilûre ano ke ti çî biwazê nîşan dano ano. Birayo miyanîn yew xalîya ke merdim eşkeno wenişo û hewa ra bipero ano. Birayo qij zî yew saya ke daruyê her nêweşî ya ano. Birayo pîl de cam de vînenno ke datkeyna nêweş a, birayo miyanîn bi xalî birayan resneno verê datkeyna, birayo qij zî pê saye datkeyna keno weş. Yew zî bi sereyê xwu sernêkeweno, peynî de musabeqaya eştişê tîrkemanî kenê. Tîra birayê pîlî şîna tewr dîrî, o datkeyna dir zewicîyeno. Tîra birayê qijî bena vindî, tîra xwu dima şîno, raştê dinyaya cindan beno. Keybanuya cindanê binê erdî Nûrun-Neharî dir zewicîyena. Her hîrê çiyê ke enê hîrê birayan dîyê ardê, esas ena keybanû afernayê.

Yeno mi vîr, versiyonê ena sanike zî ma het ameyêne vatiş.

Zimruda Rindeke û Elîşar
(cild 2/1)

Zimrude bena vindî, kewena dilqê camêrdan, şina welatêk de tirkan rê bena paşa. Badê cû mêrdeyê aye yeno o welat, Zimrude ey vî-nena, wesênena koşke, ey dir zewicîyena. Şewa ke newe ra tey zewicîyena, Zimrude destê mêrdeyê xwu Elîşarî gêna pistinan û vergureyê xwu ser o çarnena, bi eno qayde Elîşar fam keno ke a cînîya ey a.

Enê argumantê ke ena sanike de behs benê zî tayê sanikanê ma de viyartêne la name û karakterê sanika ma ciya bî. Wina aseno ke her vatoxî, xwu gore name nayo qehremananê sanike wa. Ma vajin, sanikanê ma kirdan de kesê xirabî, hîna zaf ereb û tirk ê.

Zileyxa û Hesenê Şamî (cild 4/2)

Ena sanike zemanê Emewîyan de viyarena. Hesenê Şamî Şam de perwerde beno û vano mi medrese de perwerdeyê fariskî, yûnankî, tatarkî, kurdkî, hindkî û çînkî dî. Tiya de bala medimî anceno ke o wext bi kurdkî zî perwerde diyayo. Yanî o wext Şam de dersê kurdkî zî ameya dayiş. Hesen şino Şîraz, koşka paşayî de beno aşiqê Zileyxa...

Sanika bi nameyê Şazade Elmas, Gula Dengizî û Keynaya Ciwana Çî-nije (cild 4/2) zî xeylê weş ê. Çend hîkayeyan û meselayan dima kulîyat bi sanika “Şazade Yasemîn û Sultan Vam” qediyeno.

Tayê meselayê ke tirkî sey meselayanê Nasredîn Xoceyî qisey kenê zî kulîyat de estê. Kulîyat de nameyê qehremanê enê fiqrayan Cûha yo. Eno versiyonê formê erebkî “Gûha” yo, yeno manaya “vatişan”, bi tirkî “söylenceler”. Yanî fariskî de, mesele, nukte, yarî û laqirdiyê anonîman ra vato “gûha” û gama ke miyanê miletan de behs biyê, her miletî kulturê xwu gore yew merdimî rê kerdê mal. Farisan vato “Behlulê Dîwane”, ereban vato “Cûha”, kurdan vato “Mela Mensûr”, tirkan vato “Nasredîn Xoce”, lazan vato “Temel”...

Fiqrayê ke kulîyatê Hezar û Yew Şewe de viyarenê û tirkan Nasredîn Xoceyî rê kerdê mal ra yew wina ya: Cîran yeno Cûhayî ra herî wazeno. Cûha vano herê mi keye de nîyo. La a game, seke vajo ez ha tiya, her axur de zireno. Cîran vano, vengê herî ho axur ra yeno. Cûha vano ti mi ra bawer nêkenê, herî ra bawer kenê? Fiqraya ke tede beroş zîyeno û çendna hîkayeyê bînî zî bi eynî hawa kitabê Hezar û Yew Şewe de estê.

Kitabê sanikanê Hezar û Yew Şewe seserra newine de nusiyayo. Cûhayê erban ke vanê nameyê ci esas Nûh Dûceyn bîn Sabît biyo la bi nameyê Ebdulah zî zanîyeno û Kufe de şiyoyê rehmet, di sey serrî Nesredîn xoceyê tirkan ra ver ciwîyayo. Bi eno qayde merdim fam keno ke zafê fiqra û meselayê ke îsnadê Nesredîn xoceyê tirkan benê, yê ey nîyê.

Cildo peyîn yê kitabê Hezar û

Yew Şewe de behsê famîlyaya Bermekîyan û wezîrê Harûn Reşîdî Cafer Bermekî beno. Nameyê nuştayî “Peynîya Caferî û Bermekîyan” o. Tede behsê kişîyayîşê Cafer Bermekî beno.

Bermekîyan îqtîdarê Ebasîyan de rolêko sereke kaykerdo, ma vajin warê îlmî de, wezîfeyê burokasî de, huner û sinet de, ticaret û bazirganî de, hema zaf waranê bînan de Bermekîyan rolêko sereke kaykerdo. Demê peynî yê zemanê îdareyê Harûn Reşîdî de hema vajên îdareyê dewlete tamamen kontrolê Bermekîyan de biyo, rolê Harûn Reşîdî derceyêko sembolîk de mendo. Ena rewşe ra erebî weş nêbiyê, peynî de bi komplo Bermekî tesfîye kerdê, dayê kiştiş.

Goreyê sanika ke kitabê Hezar û Yew Şewe de viyarena, waya Harûn Reşîdî Ebasa wazena beşdarê suhbetê meclisî bo la goreyê erkananê dînî cînîya bêmarriye nêşkena cemat de ronîşo. Coka marreyê waya xwu Ebasa wezîrê xwu Cafer Bermekî dir birneno. La bi înan sond dano wendiş ke esla niyerê pêhet, piya ranêkewê.

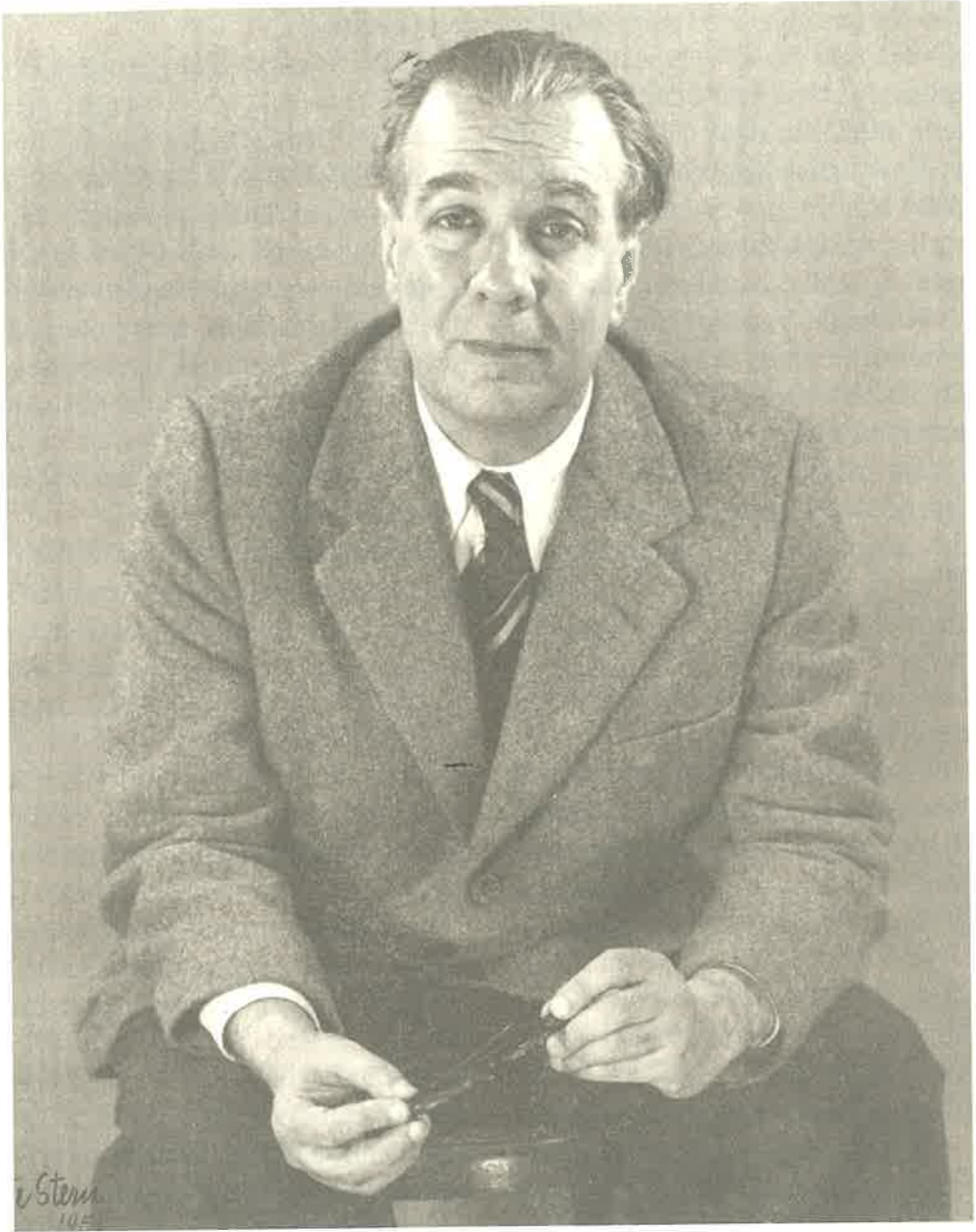
Ebasa Caferî ra zaf heskena, wazena ey dir rakewo la seba ke Caferî soz dayo Harûnê Reşîdî coka waştişê Ebasa nêano ca. Peynî de Ebasa xwu kena dilqê yew carîye û tarîyê şewe de şina binê cayê Caferê Bermekî û peynî de bena hemle, ci rê

yew laj beno.

Erebê ke pexîliya Bermekîyan kenê, ena mesela kenê behane û فرمانê Bermekîyan danê vetiş. Serreyê Caferê Bermekî cirakenê, dima Ebasa pa putekî wa gane-gane de kenê binê herre. Badê pey zî heme ferdanê aileyê Bermekîyan danê kiştiş. La hîrê birayê ke enê qirkerdişî ra xelisîyenê, remenê yenê Kirdaneyê ma. Harûn Reşîd dima poşman beno la êdî fayde nêkeno. Enê hedîseyî ser o merkezê xelifetî Bexdad ra hewelneno Reqa.

Kirdanê ma yê hetê Dara Hênî û Licê de zaf kesî estê vanê ma Bermekî yê. Çiyo ke pîlê ma yê enê mintiqeyî behs kenê û meselayê ke derheqê Bermekîyan de yeên vatiş, zaf hetan ra pê gênê. Derheqê Bermekîyan de, Şerefname de melumat esto, ancî Roşan Lezgîn zî kitabê xwu “Toplumsal Kürt Gruplarından Zazalar” de epey malumat dano.

Eke hetanî serranê 1960-70an zî miyanê şarê ma ra eserê ma yê folklorîkî yê sey sanikan, meselayan, hikayeyê gelêrî bidîyayene arê, bêmubalexê belkî pancas cildî yew kulîyat biameyêne meydan. Ena xezîneya ma ya kulturî ameybî resaybî ma la ma nêşkayî kulturê xwu yê fekkî bi hawayê nuştêkî qeyd bikerê, coka xezîneya ma ya kulturî extîyaranê ma dir şî binê herre. Eke nika zî bidîyê arê, parçe û lete bê zî, dima merdim eşkeno sey pazzilî bido

Jorge Luis Borges (1899-1968) ekolê realîzmê efsûnî (*fr. réalisme magique, tr. büyüü gerçekçilik*) ra nuştoxêko namdar yê Arjantînî yo.

XINCERE

| Jorge Luis BORGES |

Margarita Bunge rê

Dexîlêk de yew xincere vinderte ya.

Peynîya seserra viyartî de, **Toledo** de ameya viraştiş. Luis Melián Lafinurî ena xincere babîyê mi rê Uruguay ra arda. Reyêk Evaristo Carriego yî girewtbî xwu dest.

Kamî xincere dîyêne, seke rewna ra waşto destê xwu bisawo yew çiyê winasî ra, bi o qeyde nêşkayêne xwu de bigêrê, girewtêne xwu dest û qederêk nat û wet qelibnayne. Dest şiyêne qevdê xincere, kardîya zixme bi vengê çitînî wina mulahîm çend rey şiyêne kalan û vejîyayne.

Labelê hesreta xincere sewbîna yo.

A çiyêko wina elelade ke metal ra ameya viraştiş nîya; însanan tenya

seba yew amancî a tesewur kerda û viraştta. Xincera ke şewa bîne **Tacuarembó*** de yew camêrd kişt û xincera ke **Sezar** kiştbi yew cayo ca-wîdan de resenê pê. Temamê xincerran wazenê bikişê, wazenê bi xişim gwunî birişnê.

Xincere dexîle de, miyanê mektûbanê kanan û kaxidanê muswede de misêwa çyanê basîtan, çyanê pilîngane xeyal kena. Desto ke qevdê xincere de girewto yeno şewq, çimkî kam gama ke dest bisawîyo ci ra, ruh keweno xincere, ana vîrê qatilî ke a semedê enê îşî virazîyaya.

Reye esta zerrîya mi pê veşena. Hende wayirê xirûrêkê xurt û mubtelayî, xemsar û masûmî ya; la serrî qet goş nêdanê ci, viyarenê şinê.

Not: Mi ena hikaye tiya ra 16 serrî verê cû, serra 2002 de wendbî. Seba ke weşê mi şibî, o wext mi tercume kerdbî. Nika tesadufen defterêk ke ê wextî ra mendo de mi ferq kerde. (**Roşan Lezgîn**)

Çime: Jorge Luis Borges, *Evaristo Carriego*, İspanyolcadan çeviren: Peral Bayaz Charum, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, r. 107-108

Toledo: Spanya de yew bajaran tarîxî yo, paytexto tewr verîn yê Spanya biyo.

Tacuarembó: Uruguay de yew bajar o.

Sezar: Jul Sezar (İV 102-44) dewrê Roma de leşker û idarekarêko pîl yê dewlete yo. Zemanê ey de İmparatorîya Roma sînorê xwu zaf kerdê hîra. Senatoyê Roma de İsayî ra ver roja 15 adar 44 de hetê çend suîqestkeran ra bi derbanê xincere ame kiştiş.

HÎKAYEYA ROSENDO JUÁREZÎ

| Jorge Luis BORGES |

Ez vana qey bişewe saete yewendes bî. Ez şibiya qehweyê goşeyo ke cadeyê Bolivarî û Venezuela resenê pê de yo, nika cayê ci de bar esto. Camêrdêk kuncik de ronîşte bi, mi rê îşaret kerd. Eke ez hende lez hetê ey ser şiya, herhal yewêko cazîb bi, coka. Verê yew sehpa de ronîştbi. Ez nêzana çi sedem ra bi la mi rê wina ame, bêke xwu têwbido seke rewna vera yew qedehê qijekê vengî de ronîšto.

Ne zaf derg ne zî kilm bi, mendêne yewê ehlê karê xwu yo, yan zî yew dewijo extîyar. Zimbêlê ci yê firkî bibî gewr. Sey heme Buenos Airesijan xwuranêdîyaye bi, coka pançoyê xwu nêvetbi. Seba ke ez ey dir çiyêk bişimî veng da mi. Ez ronîšta, ma dest bi suhbet kerd. Enê heme meselayî serranê 1930an de viyartê.

Camêrdî va:

“Begê mi, to tenya nameyê mi

şinawito, labelê ez to şinasnena. Ez Rosendo Juárez a. Ez vana Paredesê rehmetî to rê behsê mi kerdo. Ê extîyarî de yew xû estbi: neke semedê xapênayîşî, seba ke însanan dir tinazê xwu bikero zûran ra hes kerdêne. Madem nika çiyê ke ma bikerin çinê yo, ez to rê vajî ke a şewe heqîqeten se bibi. A şewa ke înan tongacî kişt. Begê mi, to yew romano ke ez nêşkaya hende birjî de ca dayo ena mesela, labelê ez wazena ti heqîqetê ê xeberanê bêbingeyan bizanê.”

Seke biwazo hişê xwu bido arê, bineyke vindert, dima qîseykerdişê xwu wina dewam kerd:

“Însan, ancax bi serran badê pey fam bikero ke çi ameyo sere. A şewe çiyê ke ame mi sere, dûrî ra ameyne. Ez zaf wetê Floresta de, yew mehlaya Maldonado de biya pîl. Uca yew zibilxaneyê mergî bi. Axir badê pey serê ci qefilna. Ez wina bawer kena, tu kes nêşkano

Çime: Jorge Luis Borges, Brodie Raporu, İspanyolcadan çeviren: Yıldız Ersoy Canpolat, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, 26-32

Tirkî ra tercume: Roşan Lezgîn

vernîya yew merdimê ke aver şino bigêro. Netîce de kamcîn merdim gereka kamca de bêro dinya uca de yeno. Caran ez nêkewta nameyê babîyê xwu dima ke biyo sebebê ameyişê dinya. Dadîya mi Clementina Juárez yew cînîya zaf duriste bî ke nanê xwu karê utîkerdişî ra vetêne. Mi gore, yan Entre Rios ra bî, yan zî Ûrûgîay ra bî; qaso ke ez zana Ûrûgîay de, merdimanê xwu yê ke Concepción de estê ra behs kerdêne. Ez sey gurike biya pîl. Tutanê bînan dir ez zî mûsaya bi çuwayê ke sereyê înan veşeno bidî pêro. Ma o wext nêzanayne fûtbolo ke sporê İnglîzan o kay bikerin.

Şewêk qehwe de yew lajeko ke nameyê ci Garmendia bi, waşt belayê xwu mi sawo. Mi goş nêda ci. Labelê lajeko ke sey herî bibi serxoş nêvindert. Ma kewtî teber; peyarayir ra apey ageyra, şî berê qehweyî akerd, şarê qehweyî ra va ‘Meraq mekerê, ez nika ageyrena yena.’

Mi ser o yew kardî estbî, çimê ma yewbînan ser o, ma hêdî-hêdî verê xwu da hetê çemî. Mi ra çend serrî pîlêr bi. Çend rey zî mi dir dabi pêro. Mi hîs kerd ke do kardîya xwu bikero pîzeyê mi de. Ez kişta hetê raştê rayirî ra şiyêne, o zî hetê çepî ra şiyêne. Garmendia likumîya komê molozî ro, şewşebiya, ez zî hema vaje bêke bifikirî, mi xwu eşt ser. Mi kardî da riyê ci ro. Ma piya erd de lêr bî. Her çî

mumkin bi, la peynî de mi yewna kardî da piro. Ena bî a peyîne. Labelê badê pey mi ferq kerd ke ey zî ez birîndar kerda; çend cayê mi terişîyaybî. A şewe ez mûsaya ke kiştişê merdiman yan zî kişîyayiş hende zî zor nîyo. Awa çemî peysaybî, seba ke mi rê wext virazîyo, mi cesed kaş kerd berd peyê yew firina ke tûxlayan ra viraştî de nimit. Sîrf xwu şaşkerdiş ra, mi nêzana ez se bikerî, mi gîştaneyo ke Garmendia yî tim kerdêne xwu giştî, mi vet kerd giştî xwu, mi şewqaya ci a lengerî zî vete na xwu sere û ez ageyraya şiya qehwe. Mi va ‘Seke şima vînenê, o ke ageyra ame ez a.’

Mi xwu rê qedehêk eraq waşt, heqîqeten zî ihtiyacê mi pê bibi.

O wext merdimêk lekeyê gwunî ke mi wa bi nîşanê mi da. A şewenivîne de mi xwu nat û wet qelibna; heta ke roj akewt zî hewnê mi nêame. Rojawanêk di hebî polîsî ameyî ke mi bigêrê. Homa rehma xwu pê bikero, dadîya mi heta ke ci ra ameyne qîrayne. Seke ez yew qatîl a, o qayde mi dir muamele kerdêne. Di rojî û di şewî mi hucre de deyax dekerd. Bê dosto raştkın Luis Iralayî kes nêame ez nêpersaya, la înan îzin nêda ke bêro mi bivîno. Rojêk serê sibayî yew qomserî ez berda xwu het. Sandelî ser o ronîşte bi, nêewnîya rîyê mi ra bîle. Va ‘Wina aseno, o ke Garmendia şirawito dinyaya

bîne, ti yê.’ Mi cewab da va ‘Madem şima wina vanê, wa wina bo.’ Va ‘Wexto mi dir qisey kenê vanê efendim. Mesela mefetelne! Îfadeyê şahidan û gîştaneyo ke ma keyê to de dî, ho tiya. Haydê enê îtirafan îmza bike!’

Divît dekerd zereyê şûseyê hubrî û hetê mi ser kerd derg. Mi va ‘Destûr bide, ez bineyke bifikirî.’ Va ‘Seba ke ti hucre de baş bifikirîyê ez vîst û çar saetêna îzin dana to. Ez do nêverdî ecele bikerê. Eke ti hişê xwu niyarê sereyê xwu, meke xwu vîr ra, ti wextêko derg nêşkenê kuçeyê Las Herasî de bibê meskûn.’

Seke ti zî texmîn kenê, ez nêşkaya tu çiyêk ci ra fam bikerî. Va ‘Eke ti îtiraf bikerê, ti do bi çend rojan bifelîtîyê. Badê pey ez to veradana, xwura Don Nicolás Paredesî zî va ez do îşê to hel bikerî.’

A roje şî. Êdî senî bi, ez ameyan înan vîrî. Înan çi waşt mi heme îmza kerdî û polîsan ra yew heta kuçeyê Cabrera mi dir ame.

Uca estorî dîregan wa girêdaybî, hewş de û zere de, qaso ke kerxaneyan de estê ra zafêr merdimî bibî. Seke yew kombiyayiş bo. O miyan de, axir Don Nicolásê ke çay şimitêne ez diya. Bê ke ecele bikerê, va, ez to şirawena Morón. Uca amadekarîya weçînayîşî biyêne. Senyor Laferrerî rê tewsiye kerd ke reyêk mi biceribno. Yew xorto ke kincê siyayî piradaye bî,

mektûb nuşt. Mi şinawitbi, şîrê ke serserî û peya û namdaran eleqedar nêkenê nusneno. Semedê eleqeyo ke nîşan da mi ci rê teşekur kerd û ez vejîyaya. Vejîyayiş de mi het muhafiz çinê bi.

Her çî rayirê xwu de şî; Homayo corîn zano se keno. Kişiyayişê Garmendiayê ke sere de zaf zehmetî bi mi dabî antiş nika vernîya mi akerdêne. Bêguman ez kewtbiya lepê merdimanê selahîyetdaran û giregiran. Eke mi xizmetê Partî nêkerdêne bêşik înan ez eştêne hepis, labelê ez hîna zêde bibîya curetkar û êdî bawerîya mi zî hîna zaf bi mi ameyêne.

Senyor Lafarrerî bi mi dana zanayiş ke ez verê ey de gereka wina tîk rayir şerî û ey rê muhafiztî bikerî. Seke mi ra waştêne, mi zî o qayde kerd. Morón de, mehla de zî mi wina kerd ke şefê mi bi mi bawer bo. Partî û polîsan gore, ez merdimêko zerrîya ci kerra ra biya; paytext de û dewan de ez biya yew wezîfedaro namdar yê weçînayişan. Ê wextan weçînayîşî bi xirecir û pêrodayiş biyêne, ge-ge gwunî rişîyayne, begê mi, ez bi teferuatan sereyê to nêdejnî. Radîkalê ke sey kerce niştê Alemî ra, ez qet nêşkayne înan rê tehemul bikerî. Tek yew qûlê Homayî ke mi rê hurmet nêkero çinê bi. Ez biya wayirê yew cînî: Lujanera. Ê yew zî, ez biya wayirê estora sûra qizile ke roşn dayêne û nuxtikê weşîkî pira bî. Bi

serran mi xwu rê Moreira sey model dî, ihtîmalêko pîl zemanêk ey zî werrebê xwu bi yew suwarîyê sîrkî ardbi. Mi xwu da qumare û eraqî.

Ma extîyarî misêwa vanê, ma zaf qisey kenê, labelê nika ke ez biwazî çiyêk vajî, ez derg nêkena. Ez nêzana mi to rê behsê Luis Irala kerdbi yan nê. Yew dosto hewl o, hende lez peyda nêbeno. Yew merdimo dinyadîtî, mi qet nêdî xwu kar ra da kişte, bi dostanî ewnîyayne mi ra. Seraserê emrê xwu de caran nêşibi Komîte. Bi karê merengozî îdareyê xwu kerdêne. Têkilê hewl û xiraba kesî nêbiyêne. Nêverdayne kesî zî bikewo miyanê karê ci. Rojêk serê sibayî ame mi het va ‘Mi to rê vatbi ke Casilda ez verdaya şiya. Êyê ke a mi ra girwete Rufino Aguilera bi.’

Morón de ez bi ena mesela hesîyabiya. Mi cewab da va ‘Belê, xebera mi esta. Aguilerayan ra, oyo ke tewr tay dekewto miyanê karanê pîsan.’

Va ‘Wazenê wa bikewo miyanê karanê pîsan yan nêkewo, gereka nika o hesab bido mi.’ Ez bineyke fikirîyaya û mi va ‘Kes destê kesî ra çiyêk nêgêno. Eke Casilda ti verdayê û şiya, yeno a mana ke Rufinoyî ra hes kerdo û hende goş nêkuwayo to.’ Va ‘Baş o. Şar do nêvajo se? Qey ez yew teresê camêrdan a?’ Mi va ‘Goş bide mi. Ez vana, kam vano çi wa vajo, eke yew

cînî to ra hes nêkena, hewce nêkeno ti semedê aye sereyê xwu bikerê bela.’ Va ‘Cînî xemê mi de nîya. Merdimo ke panc deqayî pêsero cînî bifikirîyo, camêrd nîyo, pûşt o. Casilda bêrehm a. Şewa peyîne ke ez şiya cila aye, mi ra va, ti êdî biyê extîyar.’ Mi va ‘Aye raşt vato.’ Va ‘Raştî merdimî dejnena. Nika seba mi çiyê muhîm Rufino yo.’ Mi va ‘Bala xwu bide. Merlo, mi dîyo ke Rufino karê xwu de senî weş xebitîyeno.’ Va ‘Ti vanê qey ez ey ra tersena?’ Mi va ‘Ez zana ke ti ey ra nêtersenê, labelê baş bifikirîye. Her diyan ra yew: yan ti ey kişenê û şinê kewenê hepis, yan zî o to kişeno û ti xwu Chacarita de vînenê!’

— Va ‘Mumkin o. Baş o, eke ti herinda mi de biyêne, to se kerdêne?’ Mi va ‘Ez nêzana. Xwu ra yew heyatê min o ke merdim xwu rê sey nimûne bivîno çinê yo. Seba ke ez hepis ra bifelitî mi wezîfeyê Komîte qebûl kerdo, ez yew xorto winasî ya.’ Va ‘Qet hewesê mi çinê yo ke ez Komîte de wezîfe bigêrî, la yew hesabê min o ke gereka bêro dîyayiş esto.’ Mi va ‘Baş o. Semedê yew merdimê ke ti qet ey nêşinasnenê û yew cînîya ke to ra hes nêkena, ti sereyê xwu yo rehet dekenê bela?’

Nêwaşt goşdarîya mi bikero, da piro şî. Roja bîne xebere ameye ke Morón de belayê xwu Rufinoyî de dayo. Rufinoyî zî dayo piro o kişto.

Mêrikî raşteraşt xwu da kiştîş.

Tam goreyê edetan, camêrd camêrdî dir dabi pêro û amebi kiştiş. Mi bi dostanî o şîret kerdbi la ancî zî mi xwu sûcdar hîs kerdbi.

Çend rojê badê merasimê cenaza ez şiya temaşeyê pêrodayişê dîkan. Pêrodayişê dîkan caran weşê mi nêşibi labelê a roja yewşemeyî mi tam ci ra îkrih kerd. Ez xwu rê fikirîyaya, gelo se biyo bi enê heywanan ke hende yewbînî kişenê.

Şewa ke hîkayeya mi tede viyarte, raşt a ci, şewa peyîne ya hîkayeya mi, seba ke ma Parda de xwu rê dans bikerin, ma hevalan xebera xwu kerde yew. Miyan ra serrî viyartê la hema zî kincê vilikinî yê keynaya hevala mi zaf baş vîrê mi de yê. Şayî baxçe de bî. Serxoşê ke xirecir kenê neke çinê bî lā mi kerd ke her çî seke Homa wazeno o qayde bibo. Wexto ke xerîbî ameyî hema saete nêbibî duwêsê şewe. Merdimo ke ci ra vanê tongacî ke bi bêbextî ame kiştiş, ma hemîne rê eraq îkram kerd. Tesaduf wina yo. Ma her di zî seke eynî qalib ra vejîyaybî. Seke hişê ci de xirabî estbî; xwu dabi verê mi, germpay kerdêne. Va ez Bakur ra ya, mi ta uca ra name û vengê to şinawito. La mi goş nêda ci. Mi va, senî wazeno wa o qeyde qisey bikero. Labelê şik kewtbi mi zere.

Belkî zî seba ke cesaret bêro ci, mi-sêwa eraq şimitêne. Peynî de waşt mi dir bido pêro. Tam o wext, yew çiyê ke kesî fam nêkerd qewimîya. Seke ez biewnî yew eyna ra, mi enê fezûlê ehmeqî de xwu dî û mi xwu ra fedî kerd. Ez qet nêtersaya, eke ez bitersayne, beno ke seba pêrodayişî ez bişiyêne teber. Ez xwu rê vinderta. Camêrdî vera mi de bi, hema ke rîyê xwu sawitêne riyê mi ra, bi hawayo ke veng şiro her kesî, qîra va ‘Bizane ke ti yew fiseko pîs ra wetêr tu çiyêk nîyê!’

Mi va ‘Beno.’ Ū mi dewam kerd va ‘Qet xemê mi nîyo ke to mi ra va ti fisek ê. Eke keyfê to yeno, tewsîr meke, mi ra vaje lajê qehpîke, tif bike riyê mi. Nika ti bî rehet?’

Lujamerayî cêbê çaketê mi ra kardî vete û bi hêrso ke kef kewtbi fek, kardî dekerde destê mi. Seba ke îş tamam bibo, va ‘Rosendo, ez vana nika to rê lazim a.’

Mi kardî este erd, bêke telaşe bikerî, ez vejîyaya teber. Her kes xwu rê şaş mend, cayê xwu de cemi-dîya. Qet xemê mi nêbi ke çî fikirîyenê.

Seba ke ez xwu ê heyatî ra bixelesnî, ez şiya Komara Ūrûgûay, mi uca erebecîtî kerde. Ez ke ageyraya, mi xwu rê tiya ban erêna, tef-tal erêna. San Telmo her wext mehlayêka bê xirecir û sakîn biya.

BIRÊNÎ

Dilo BARGIRAN

1

Zereyê yew goristanî de qedîyena hîkayeya mi û yê her kesî
Helbet her kes agêreno keyeyê qedîmî, cuya newa
Kam bi hesiranê xwu gur keno adirê xwu, kam zî wele
Zerrîya mi de tersê mergî, çimanê mi de hewrê wesarî
Bi destanê xwu yê lexeran mi amade kerd mezelê xwu
Ax, her kes paweyê mergê xwu yo!

2

Nê daran key pind da, biyî kesk, biyî zerd, pelê xo rişnayî
Nê koyî key biyî zergun, biyî wişk, biyî veyveke
Verê linganê mi de mezelê mi bîyo xirabe û mi fehm kerd
Ez warişta, mi xwu kerd pank û bi çimê xwu raştkenî ewnîyayo
Eke zereyê mi de yew doman ha beno-ganî
Ax, çira ez bîyo leyirê zimistanî!

3

Mi elba xo bi sole kerd pirî û raywanîya Bab Ezîzî dest pêkerde
Bi ezmê morcelayan xebatkar û eşqê ruhê serxoşî
Koyan û deştan, zinar û zindaran de çikule best linganê mi
Dar û nebatan, heme heywanan bi karê xo zikr de bî, mi dî
Nê janê ke leşê mi veşnenê nêdî derdanê xo rî yew daru
Ax, her kes dermanê xo dima vazdano!

4

Yew şewe, berê mizgefte de sey gedeyan mi her di destê xwu akerdî
Kes mi nêhesîya û kesî nêdî çimanê mi de awirê bi hêvî
Mi heme hîsê xwu nasilnayî, zafê dêran şîyê şewe berê xwu qefelnayî
Bi kincanê sipîyan merdiman dima şîyo ez, her çi zûr
Mi destê şêxê xwu maç kerd, heme estareyan pey xwu tada mi
Ax, raşt çewtîya tarî de bîyo vindî!

5

Tenatîye ez kerda virarê xwu û mi yew kunc de xwu nimit
 Ez qayil nîya kes mi bivîno çimkî mi ra vanî serserî
 Bi kelawa xwu ya keske merdiman ayîn kerdinî, mi zî dûrî ra temaşe
 Her çî mi rê xerîb, riyê her kesî zimistanî ra parçeyêk
 Berê heme mabedan de kokiman kerra bestbî pîzeyê xo ser
 Ax, kes derdê kesî fehm nêkeno!

6

Ey nêweşxaneyo namdar, îlmê sihetî, kitabânê xwu akerê
 Çend serrî de destan û lingan ra kerda ez nêweşîya Eyub pêxamberî
 Yan wa riyê mi de gulî akerê yan zî bi yew tîre mi biveşnî
 Bes nîyo, nê zîndanî de emrê mi qedîya, tenatîya xwu de puç bîya
 Ez hesreta yew vizika roşnî ya ey tîja pîroze
 Ax, her kes zindanê xwu de hepsî yo!

7

Mi va ez xwu newe ra ganî bikero sey teyra Sîmurxî, wela xwu ra
 Hîkayeya xwu newe ra binuso, bi engîştanê xo sala destê xwu de
 Mi heme fikrê xwu yê tarî kerdî binê Çolê Sehra û çemê Ganjî de xwu şut
 Ey şikefta Zerdestê Kalî, berê xwu akere, hevalanê xwu kom bike
 Keda gulale nîya yê mi, xebata zerrîya min a şorişgere ya
 Ax, na hesrete mi kişena!

8

Mîlçikanê Ebabîlî mi rê embazîye kerde hetanî Kabe ez şa bîya
 Zerrîya mi de roşan, heme wesleyê mi kewtîbî govende û dîlan
 Hêdî-hêdî ez şîya Hîra, yew dest dergê mi bi, destêko aram
 Mi va ez newe ra yew welat awan bikerî bi ayetanê Homayî
 Domano ke zereyê mi de bi, ame dinya pîr û pak û ez bermayo
 Ax her kes bi bêrî paweyê domanê xo yo!

HERÊ MELA UMERÎ

| Hagop MINTZURÎ |

Dewa ma de parxêlê çinê bi. Ma herî zanayne. Herinda parxêleyî de ma barê xwu pê heran antêne; çimkî heme hetê ê cayanê ma koyî bî, tepeyî bî. Deşta ma çinê bî. Rayiranê dewa ma de, hêgayanê ma de parxêlê nêşixulîyayne. Xwura rayirê rezan qet mevajê, yê dewan ra zî xirêbêr bî; hem kerre hem zî serecêr bî. Qey parxêlê eşkayêne ê cayan ro bêro war? Tenya herî eşkayne rayiranê ma de bigeyrê, yew zî qantirî.

Dewa ma de keyeyo bê her çinê bi. Ê ke tenya qantira înan esta zî bibî. Taykine de her di zî estbî. Ma zî înanê ke hem her hem qantira înan esta ra bî. Çimkî tenya bi yewî nêbiyêne, la peynî de ma qantire rote. Kalikê mi, babîyê mi, badê înan zî ez, ma verê xwu da xurbete. Ma ameyî Îstabul. Keye de camêrdî nêmendî, cînî mendî. Ê eşkenê qantire bikerê weye? Gereka merdim her roje her cayê qantire qeşawin bikero, bi firçeyê mûyan binê pîzeyî, paştî û çaqanê ci tîmar bikero. Wexto ke paskul erzena gereka xwu ci ra muhafize bikero, bieşko aye zebt bikero. Ê cilkerdiş, erd ra wegirewtiş û barkerdişê barî, her di

hetan ra kaşkerdişê reseneyî û pît girêdayiş. Cînî eşkenê enê karan bikerê? Badê ke xurbete ra ageyrayî zî ma nêwaşt qantire bierênin. Ma çutkerdişê heran, yanî erênayişê yewna herî hîna munasib dî. Ma dewa corîne ra Goxîgê Tosunan ra waşt ke Quruçayê ma ra, dewanê Gercanîsî ra ma rê yew her bivîno. Ê doran de tim peyda biyêne. Ma Lernoyo Textutij ke arêwanî kerdêne zî tembî kerd, kesê ke ariş anê arêye ra biperso. Ma xebere da Mela Umerê Gosdîga zî. Ey zî va Qozqîşle de yew herê rotişî esto û miyanrojêk bi yew herî vejîya ame.

Ma kewtî teber. Keyeyê kîştâ ma de kalikê mi Mardîros, keyê cêrê ma ra apê mi Kîrkor zî ameyî. Ez şaş menda, nêşkaya xwu de bigêrî, mi va “Eno senî her o heww! Her wina beno? Hero ke ti vanê eno yo?”

Ma herê werdîlekî dîbî la ma hende zî nêdîbi. Ha to rê yew ceşîk! To dî ê ceşîkê Çaylî estê, eynî o qeyde. Çaylîyijî mankeran zaf nimenê. Verê beran ra geyrenê, di hebî, hîrê hebî piya boçe darenê we û vazdanê hetê royî, apey yenê, hetanî hêgayan vazdanê. Eke şima resayî

Gêdûgê Abuşda, şima ceşşikanê Abuşdayijan vînenê. Mankerê înan zî zaf ê. Merga vernîyê dewe de serreyê xwu kenê çewt, êdî verê dadîya xwu de çerenê, se kenê, merdim fam nêkeno. Wilay bîlay, eno zî eynî qasê ê ceşşikan bi. Eke ma bidayne verê herê ma, bi zor resayne pîzeyê ci.

Eno eşkayne ma rê herîtî bikero? Enê do barê ma, koyan ra vaşê ma, hêgayan ra şimbêlê ma bikiriştêne? Zêde nê, eke ma di firqatî bar barbikerdêne heta ke Erxakarê ma ra, Qarinpos ro biameyne, binê barî de pelixîyayne şiyêne. Eşkayne çend şimbêlî bibero? Nêeşkeno panc şimbêlî bile bibero. Ma vajin ke berd. Heta ke Urdê ma ra, Otzunarderê ma ro biameyne Yergunkarug, şimbêlî hende bisawîyayne erd ra, heme rişîyayne, şimbêlê ke weşeyê înan rişîyayê do biberdêne cayê ciwînî.

Rengê ci zî reng nêbi. Ti her vanê, exlebê xwu rengê ci yan siya yan zî gewr o, tayê zî boz ê. La eno her sipî bi, hem zî senî sipî! Eke to zêde bi-ewnîyayne ci ra, çimê merdimî gêrîyayne. Şima caran hero mûyê ci sipî dîyo? Dadîya ey eno kamî ra peyda kerdo? Eke şima vajê heranê Merzîfonî ra yo, Merzîfon ra herêko winasî nêvejyeno. Gelo herê Misrî bi? Fek û pirnike û çimê ci zî miyanê mûyan de bibî vindî. **Poşalî** estê;

poşal: Yew qolê qereçyan; bakurê Anadolî de nameyê qereçyan o. Esas, armenîyê koçer ê, bakurê Anadolî de ciwîyayne.

eke serrêk nêrê, serra badê pey muheqeq vejyenê yenê. Cayê înan zî Azvidag de binê daranê valêran bi. Qaşo ma dir armenîkî qîsey kerdêne. Armenîkî bî, kurdkî bî, erebkî bî? Ma nîmeyê ci fam kerdêne, nîme fam nêkerdêne. Pirucinî viraştêne. Moxlî, serradî, elegê kerrayan rotênê ma. Firaqî qela kerdêne. Herê înan serê ziblê ma de gevizîyayne, xwu nat û wet qelibnayêne. Sere û çimê înan miyanê welî de mendêne, biyêne mexlûqêko ecêb. A wexto ke merdimî ewnîyayne enê herî ra, herê Poşayan emeyne vîrê merdimî.

Mela Umerî kalikê min û babîyê mi ra va “Melkon **şorbecî**, Îknadîos şorbecî”. Ageyra dapîra min û dadîya mi ser, va “Asxîg xatûn, Nano xatûn.” Û va “Şima mewnîyê qalanê Agopî ra. Şima enê herî bigêrê. Mi şima rê ardo. Şima tede nêxapîyenê. Karê camêrdan o? Ez caran şima xapênena? Hende wext o ke mi nanê şima werdo. Qey ma do reyna nêewnîyê riyê yewbînî ra?”

Û îlawe kerd va “Belê, werdîlek o. La mewnîyê qama ci ra. Şima do bi-vînê senî bar beno! Heta şima ra yeno barbikerê. Mi bi çimê xwu dî, beno. Ci rê naleyî zî hewce nêkenê. Roja ke dadîya xwu ra biyo heta ewro nale nêginayo linganê ci ro. Şima zî nale mekerê.”

şorbecî: Zemanê verî mislimanan camêrdanê pîlan yê rûm û armenîyan ra manaya “beg” yan zî “westa” de vatêne.

Mi va “Hela wa şiro Gabanê Garmirî, koyê Doqsandoquzî kolîyan, wa vejîyo serê koyanê ma, ti bivîne senî rayir de maneno!”

Mela Umerî israr kerd va “Şima goş bidê mi, nale mekerê. Qey ez rayiranê şima nêzana? Qey kerrayê Basdanayî, yê Qaçdanê şima ra kêmi manenê? Şima pay nanê kamcaî ser, kerrayê çeçmaqî yê. Sîlîr û Sînîbelî zî ancî wina yê. Koncîdere ra heta Kerege, uca ra hetanî pirdê Ferratî herrî esta? Eno her koyan de, miyanê kerreyan de biyo pîl. Kerra hemîyena, çiyêk bi linganê enê nêbeno.”

Mela Umerî panc mecîdiyeyî, yanî se qurîşî waştî. Zêde bi. Kalikê mi xwu nêda ver. Ame çar, ancî ma qebûl nêkerd. Ma va “Ma çar mecîdîyan danê çiyê enê?” Sey fiyeto peyîn Mela Umerî va hîrê mecîdiyeyî yanî şeştî qurîşî û sereyê herî tada, xwu kerd hedre ke vejîyo teber şêro.

Kalikê mi Mendîros û apê mi Kîrkor kewtî ma miyan, va “Şeştî qurîş çî yo, pereyê yew bize! Şima çî gênê keko?” Û nêverda herî bibero. Êdî ma rê vate nêverda, înan her girewt ant axur. Ma cayê herê xwu bedilna berd herinda qantirî de girêda. Ma herê Mela Umerî zî hara herê xwu ser o girêda.

Eyla Mela Umer heta nan nêwero şino? Ma nan awreşanî kerd û sele de verê ci da na ro. Ma tasêk zî ribê tuyan da ver. Ribê ma zêde ra qalind o, zaf zî şîrin o, qesbaya merdimî

gêno. Ma di sereyî piyanz û tayê zî sole da ver. Mela Umerî nan cena ribî ro, piyaz zî cena sole ro, werdî ha werdî. Serê sibayî xurîn kewto rayir. Ser de zî uskurayêka sifrîna pîle ke lewan ra dekerdî bî ante xwu qirikî, şimitiş de awe şîr-şîr rişnayêne herdîşa xwu ser. Heqîbeyê xwu yo kano sûrik ancî eşt serê polê xwu, şiva xwu girewte, şî.

Veyva keyeyî, cînîya mi Woxîda bî. La mi bi nameyê aye veng nêdayne ci. Memleketê ma de, cînîyê ma keynaya kamcîn keyeyî ya, kamcîn dewe ra ameya, ma bi nameyê ê keyeyî yan a dewe vengdayne înan. Keynaya Gorçayan zî bi fikrê ke her rayir ra ameyo, nika veyşan o, pirucînêk pirî simer, tayê vaş dekerd hare, wurdêsêk zî cew rişna ser. Şan de, bişewe seba ke biwero, wexto ke ancî şina ke êm bido *irzaqî* (rizq), eke vînena herî o êm alif pêro sipito werdo, heyret manena. Xwu rê vana herhal înan heywan veyşan verdayo, Homa bizano çend rojî yo êm nêdayo ci. Di pirucînê bînî kerdê pirî simer û vaş dayo verê ci. Yanî di qasê ke ma danê herê xwu! Seba ke çimê ci bibo mird, ancî wurdêsêk, yanî tasêk zî cew kerdo ser. Şima zanê, wazenê ga û manga û golikî bê, wazenê her û estor û qantirî bê, seke şima zen kenê, wina her çiyê ke ti bidê ci nêwenê, vijnenê. Hende weşîk vijnenenê ke qet mevajê! Mûxê simerî, kerrayan, xîçikanê qasê hebê nîske, qileyê herrî, qirşîkê wuşkî ke miyanê simerî de yê, heto

sert yê sapî nêwenê, verdenê. Cînîya mi hara hemîne ra enê çî kerdê pank la ewnîya ke hara herê Mela Umerî tertemiz a. Ne sap, ne yew qileyê herrî, ne yew xîçike verdaya, pêro sipitê werdê, liştê belênayê! Cînîya mi ke ameye eno çî ma rê qal kerd, ma zî va, înan zaf veyşan verdayo coka pa toz û tobarê ci werdo, eke çimê ci bibo mird êdî wina nêkeno.

Çimê ci bibo mird do wina nêbo, tew... Nêzanayne mirdbiyayiş çî yo! Cînîya mi şan siba roje de di cemî yew pirucine simer û vaş dekerdêne hara înanê bînan, la enê rê, neke pê pirucinî, yew serradî ke pirucine ra xişnêr a, kerdêne pirrî, yew wurdês zî cew rişnayne ser. Seba ke haran bikero pank çî wext bişiyêne war, hara enê de qet çiyêk nêdîyêne. Eke ma ra yew bişiyêne axur, goş nêdayne ma. La eke cînîya mi, keynaya Gorçayan bişiyêne, tavilî ameyne xwu, tevzikî ginayne piro. Eno çî seba ke a veyva tezîye bî, kofîya polikin û rîşikine sere ra bî û kincê sûrikê bi nexş û nuxşan piradaye bî ra nêbi. A ke êm dana ci, ey zanayne ke a ya. Gelo ameybî ke berê mereke akero û êm bido ci? Exlebê xwu ma dayişê êmî gayan ra dest pêkerdêne. Goşeyo tewr wetîn yê axurî de, fekê berê mereke de girêdaye bî. Badê gayan û golikan dore ameyne heran. Herê Mela Umerî bêsebrîye ra xwu werdêne. Eke to vernî de nêdayne ci, hema ke hefsarê xwu visnayne. Eke to ey ra dest pêbikerdêne, tavilî biyêne rehet. Senî ke werdêne, o

qeyde zî sil kerdêne. Her roje yew seleka silî saf kerdêne pirrî.

Zemanî dir ma mûsayî ena wero-xîya ci. La bi enê bimana baş o. Her roje heta ke ma o axur ra vetêne û ancî dekerdêne axur pîrnika ma ra ardêne teber. Nîmroj de seba awdayişî ma heywanê axurî berdêne hênî ser. Heme şiyêne la tenya enê sufqêra ra game nêştêne wet, vinder-têne. Seke serê yew dereyî ra çil dano, wina xwu eştêne riyê hewşî, çil dayêne hetê wetê sufqêre. Hênî ra ageyrayiş de ancî kerdêne înad. Heta ke ma o dekerdêne axur, ma xax û perîşan biyêne. Kurna hênî ra zî qeriffiyayne. Heywananê bînan sere nayne kurne ser, awa xwu şimitêne. La yê ma, xwu ra şiyêne, senî ke awe de çim ginayne goşanê xwu ro, biyêne gêj. Seke merdim kuçe de çengileyê yew tutî de gêno û xwu dima kaş keno, eynî bi o qeyde, seba ke ma pê awe bidin şimitiş, çî nêmendêne ma kerdêne. Eke ma biberdêne dereyê Arêyî, uca şimitêne. Dere de verisnîya goşanê xwu yan zî gilê valêran nêdîyêne, labelê hergu rey ga û manga û golikan verde, seba ke enê awbide, hende ca şiyayiş! Ma o zî kerdêne. Kam bibê kerdêne? Eke şima biyêne şima kerdêne?

Rayir de çî bidîyêne ceniqîyayne. Eke yew mar, dije, qırçûne, qilçik, çikal, kesa, yew malewîya girde bidîyêne, nînan ra çî bivejyayne vernî, tersayne. Wa nêvîno ke serê yew kerra de yew malewîya qijkeke şina!

Malewî ra zî tersayiş beno? Enoyê ma qeiffyeno, zarê ey teqeno. Qinceleyî ra tersayiş beno? Eylâ şeytanokî ra? Eke serê pelê vaşî de qiloçanê xwu qalikê xwu ra nîşan bidayne, zarê enê teqayne.

Labelê... cefakêşîya ci rê, barantişê ci rê vate çinê bi. Vateyê Mela Umerî ser o, ma o nale nêkerd. Barê xwu bê naleyan antêne. Vaş, şimbêlî, heta to ra yeno barbîke. Koyanê ma ra hende lez ameyne war, vernîyê xwu de kes qebûl nêkerdêne. La eke to çiyêkê şikitişî barkerdo, wey halê to rê! Zimistanî seba ke ma awa vewre nêşimin, ma Mamasal ra bi heran awe kiriştêne. Îşê meriyan nîyo ke ey şikiti! Ma semedê paleyan do, mehîre, şorba yan zî tîrşê fesûlîyan berdêne miyanê hêgayî. Firaqê ma herrînî bî. Ma fekê dêzayan û kasikanan pê melext piştêne, dekerdêne zereyê heqîbeyan. Tu sebeb çinê bi ke xwu bisawo darêk, kerrayêk yan zî yewna herî ra, la to vatêne qey mexsûs keno, şiyêne ginayne piro. Firaqî deriznayne, çiyê ke tede yo rişnayne miyanê rayirî. Herê ma yo bîn zaf bi tedbîr û maqul bi. Tim bi dîqet rayir şiyêne. La enoyê Mela Umerî tam eksê ci bi. Qale ra fam nêkerdêne, goş nêdayne vatişî.

Mi Aqqaya ra hingimîn ardêne. Ser û sebebê ci zî ena keynaya Gorçayan û dadîya mi bî. Înan ez îqna kerda. Înan va, çiyêk nêbeno, se keno... Hetanî dere weş ame. Xwu rê kerdbi edet, uca vindertêne mîza xwu kerdêne. Mi pawit. Mîza xwu

kerde. Ma viyartî şî wever. Hetanî Qîyameyê Hargûşî zî ma weş ameyî. Hênîyê ke yew kurna ci esta ra bineyke awe yena. Ez vajî çiqas? Qasê qalindîya goçînî. Bineyke wet zî herrî de şina war. Miyanê vaşî ra bineyke awe beriçîyayne. Ey va qey hela çi yo? Va qey çem o, hela robar o? Serê ê çîmenî ra wina çilda ke! Mi zî bineyke xamîtî kerde. Bi o çildayiş şî verdîya yew zinarî ro. Hey mîrat, serê rayirê ma de zî nêbi, gelêk ca cor de bi. To dî felaket senî yeno? Ez xwu rê şaş menda. Mi bi qîrayiş va “Ey Homayê Zimara, de bêre war û ti vaje. Ez nika senî miyan ra vejyena?” Wulan, kûp derizîya, hingimîn ci ra ame war. Ez xwu rê se bikerî? Bêke ez boya xwu bidî hetanî Çaylî mi vazda. Bi qîrayiş mi va “Wakila Hinorvayije, wakila Zinzinutije... Dapîra Uranîkije...” Cînîyanê qizilbaşan vazda teber. Mi înan rê hal û mesela va. Yew kûp girewt û mi dir vazda. Tutanê Çaylîyijan zî na ma dima. Ma heqîbeyî ardî war. Ma hingimîn dekerd kûpo ke înan ardbi. Ancî ma barkerd. Ma destê xwu verê hênî de şutî. Tutan zî hingimîno ke rişîyayo wina herrîn-merin da arê werd. Ez kewta rayir. Ez zana Homa zano mi o hingemîn bi çi kul û halî resna keye. Game bi game mi heqîbe de girewt, eynî to vatêne qey ez ha veyve hewelnena. Rayir ra mi xwu werd qedêna. Çend rey mi ena keynaya Gorçayanê ma ra nengî çînayî: mi xwu ra vatêne, wulan merdim bi va-

teyê cînîya xwu zî şino cayan.

Ma Sima ra şorrawî anê. Ma herinda sole de şorrawî bikar anê, çimkî sole ra şorrêr a. Cînîyê ma eyarê ci zanê. Şorrawî belaş a, verardê koyî ra qasê qalindîya miyane-yê merdimî bilq dana teber û şina rişiyena awa çemî miyan. Hero bîn çinê bi, babîyê min û xalê min xwu dir berdbi Erebgîr. Keye de şorrawî qedîyaybî, ancî ardişê ci bi qismetê enê herê Mela Umerî. Heta ke ma resayî hewşê keyeyê ma, tersan ra ez verê ci ra dûr nêkewta. Berê keyeyê ma û berê axurî têkişte de yê. Seba ke ma meriyan ronin, mi vengda kaynaya ma ya Gorçayan. Seba ke mi bê qeza û bela ardbî resnaybî keye ez zaf keyfweş biya, la eno keyfê mi çiqas dewam kerd? Nişka ra verê ma ra çiyêk viyart. Mi zî tam fam nêkerd. Gelo lulike bî, golale bî, merre bi? Pîl zî nêbi, çiyêko qijalek bi. Labelê her hende ceniqîya û xwu ro berê axurî qelibna ke... Oyo ke nêaftarayne sufqêre ser ra biviyaro, ho ça? Bi hende barî ber zî ci rê teng ame. Her di merî her di hetanê ci de barkerde, mi kişta înan de zî di hebî xilikê fekhîrayî ronaybî. Pêro bî xizûz-xizûz. Şorrawî rişîya sufqêre ser, axur de rişîya. Tepelikê sereyê mi eşt. Mi qerarê xwu da. Mi va, ez

binanî pa bikişî, se beno wa bibo. Mi vazda zere, damençeyê xwu girewt. Her şeş qulî zî gule dekerde bî. Mi do pêsero binayne pa, geber bikerdêne. Keynaya Gorçayan ez verar kerda, ez weta tehn daya. Birayê mi, şima nêzanê, heta ke nêro şima sere, şima fam nêkenê! Dewe ra heta Yarganakî yeeew... Hênîyo Pîl diiii... Geliyê Maxakyan Arûtî. O cayo ke Maxakyan Arûtî wexto ke herî dima şino nêewnîyeno xwu ra ver, qezete waneno, linga ey kewena vengane, acêr lêr beno, çaqê xwu şikneno, hîrêêê... Uca ra zî Sima, yanî çimeyê Axçûrî, çar! Mabeynê her yewî nîm saete ra vêşêr rameno. Ez şirê hende ca ra şorrawî biyarî, la verê berê keyeyî de wina birişîyo!

Kamî şinawit vazda ame. Demançe mi dest ra girewt. Nêverda ez ey geber bikerî. Va ti gêj ê, ti dîwane yê, Agop? Ma se biker, heywan o, qey o zano ho se keno, bi eno qayde şiretî kerdî. Vistewrîya mi, dadîya cînîya mi va madem şima siba nan pewjenê, şorrawîya şima zî qedîyaya, wa Woxîda bêro kûpê ma ra yew meri dekerro biyaro. Tayê bînan zî va bêre keyeyê ma ra zî biberê...

Ma reyna-reyna çiyê şikitişî bar-nêkerd enê herê Mela Umerî.

Not: Mi ena hîkaye tiya ra 16 serrî verê cû, serra 2002 de wendbî û tercume zî kerdbî. Nika tesadufen defterêk ke ê wextî ra mendo de mi ferq kerde. (**Roşan Lezgîn**)

Çime: Hagop Mintzûrî, *Atina, Tuzun Var mı?*, Ermeniceden çeviren: Silva Kuyumcuyan, Aras Yayınları, İstanbul, 2000, r. 85-92

Hagop Mintzûrî

(1886-1978): Nameyê ci esas Hagop Demirciyan o. Roja 16.10.1886 de dewa Armidana qije ya Erzinganî de ameyo dinya. Dewa xwu de dest bi wendiş kerd. 1897 de şî Îstanbul û fabrîqeyo ke pîlanê ey şixulnayêne de sey çirax dest bi xebate kerd. Tehsîlê xwu Mektebê Fransizan o taybet ke Ortaköy de bi de dewam kerd. Badê ke uca ser-rêk wend, ena rey Galata de, Mektebê Getronagan yê Armenîyan de di serrî wend û mezûn bi. Dima tehsîlê xwu Robert Kolej de dewam kerd. 1905 de sinifê freshmen ra pey kolej ra vejîya. Serra 1906 de reya verîne yew hikayeya ey, bi nameyê "Hars u Gesur" (Veyve û Vistirî) kovara armenîkî *Masis* de neşir bî. 1907 de ageyra dewa xwu û dest bi malimî kerd. Eynî serre zewicîya û dima çar hebî tutê înan biyî. Seba ke aluqanê xwu ra emeliyat bibo serra 1914 de şî Îstanbul. O wext Cengê Cîhanî o Yewin dest pêkerd, coka nêeşka ageyro dewa xwu. Kalikê ci, dadîya ci, cînîya ci pa her çar tutan 1915 de Armidan ra ameyî tehcîrkerdiş, a roje ra pey ey înan ra tu xebere nêgirewte. Seba ke Uskudar de firine de şixulîyayne sey eskero nanpewj gêrîya esker. Heta peynîya emrê xwu Îstanbul de mend. Newe ra zewicîya, di keynayî yew zî

lajê înan rê bi. Karanê sey amadekerdişê êmf, viraştîşê komirî, firinkarî û katibî kerde. Eleqeyê xwu edebîyatî ra qet nêbirna, çî kewt dest wend û mi-sêwa nuşt. Hikayeyê ey rojname û kovaranê armenîkî de weşanîyayî. 1978 de Îstanbul de şî rehmet, Goristanê Armenîyan yê Şîşîl de ame definkerdîş.

Eserê eyê sereke enê yê:

-*Yergrort Amusnutyun* [Zewaco Diyin] (1931)

-*Gabuyd Luys* [Roşno Kewe] (1958)

-*Armidan* (1966)

-*Grung Usdi Gu Kas* [Ti Ça ra Yena Qulingî?] (1974)

-*Değer Ur Yes Yeğer Yem* [Cayo ke Ez Tede Ciwîyaya] (1984)

NALAYIŞÊ RUHÊ BÊKESÎ

Canê DILO

1

Heme şewanê bêpeynîyan dima
Ez pawena roşnîya sibayî, pawena yew mizgîne
Mi nêzana na tengîya ruhê mi çira ya
Û kamcîn hekîm nê dejî daru keno
Kam zano, hesirê eşqî çimanê kamî de xo nimnenê
Lewî repişîyenê, çi çekuyan miqat kenî binê ziwane xo de
Çi hêvî zîl danê zerrîya mi de
Tofanî da piro, talan biyî hêvîyê mi

2

Versîya koyan kiftanê mi rê barêko giran
Xeyalê mi perranê na borane de fir dayo
Nê asmînê gewrî çend rey şilîya cengine varnaya ma ser
Cey ti zana?
Yew hewn wazeno, wa şîrîn bo û nemrek,
Binê lehêfê keweyî de û xuşexuşa pelan de.
Yew şîre biwane mi rê sîxletîye ra dûr,
Vengê waştîye ra, zerrî ra û ziwane dayika mi ra
Ez yew saete wazena wa peyser bigêro
Zemanê keyfweşîye ra yew game wazena
Temburê embazan ra yew melodî

3

No tarîyo ke kilamanê xemgînan ano xo reyde,
Huzn beno perde, çimanê mi de hesiran cemidneno.
Dima roşnîye yena versîya to pernena,
Ez manena bêkes
Yew sitar zî mi rê çin o
Destê mi anêbenê, hişê mi de yew dua zî nêmenda
Adiro ke ez ha miyan de, kal Îbrahîmî ra mendo emanet
Çend rey mi dar de bikerî ancî na zerrî nêbena yê kesî

Çend birînî piştê leşê mi,
 Şar tim ha nengu keno
 Nika ez bêkes a pîrê zemanan de
 Ez sêwirê zîwanê xwu ya
 Gunekarê ciwanîye...

4

Heme hetan ra mi verê xwu tadayo to
 Heme hetan ra yew jan mîras mendo to ra
 Rîyê mi çîmanê to de dîyayo çarmixe ro
 Tersê pezkovîyan ez pišta
 Bêvengîya mi bêvengîya Meryeme yo.
 Huyayişê mi qaçax, hewnê mi bîyê koçer.

5

Ez tena bî ey merdim
 Ez tik û tena bî na sixletîye de
 Mezgê mi de huzn pêl dano dejê se seran reyde
 Sey awa Feratî bêar û har herîkiyeno fikrê mi
 Û naleno gilayê mi de têt bi têt porê mi
 Rîyê mi wina bê tehm, vengê to zerrîyâ mi de vewrês
 Mi verê xo da rojhelat, tehta çareyê mi de dîya arê sêwirîya mi

6

Yewna mewsîm hîna ez bena kê m.
 Destarî miyan de heme wesleyê mi wel û wurdî
 Vateyê mi hepsî
 Qelema mi eybê neslê mi wegirewto
 Cuwîyayîş paştîya mi de derze
 Rîm çilkeno leşê mi ra
 Roj bi roje ez mirena
 Mirena ha
 Mi no merg nêwaşt
 La mi gorrê xo bi destê xwu viraşt
 Mi verkoleyê xo rijna sereyê xwu ser
 Duayê xwu kerdî
 Emrê min o ke mendo, ez to rê kena dîyarî yarê
 Ez meymanê bawkê xwu ya...

VERÊ LOJINE DE

| Huseyîn KARAKAŞ |

Zereyê mi de adir û kile bîyê wele, dê vana serê zerrîya mi ra kuçade girse qilaynaya ra veta, cayê xo kî hen tal mendo. Heme hetanê mi de dirbetan fek kerdo ra, sey verganê veyşanan zûrenê. Zengene û torzînî ginenê leşa mi ro. Ez nêzana ke se bikerî, se vajî, çito qal bikerî.

Tayê çî estê insan biwazo nêwazo nêşkîno bîyaro ziwan. Xora ziwan ardene rê teqeta mi kî çin a. Ne halê mi hal o ne hedâlê mi hedâl. Destpayê mi bîyê xav. Na dinyaya şewitîmale de her çî tehmê xo kerd vîndî. İnsan vîndo hurdî-hurdî vajêro kî kes derd û dejê kesî fam nêkeno.

Ez ke matê ci bîya, mi nîyet kerd ke fekê xo akerî, Herzegîrs [hêlikpîl] bi peyike saboka [lingçewta; lêce] xo sey ver ro mi girewtene, vanê “Kam çî zano şîyo kamcîn cehenem!” û vîndenê.

Ez vana “cehenem” û kesretê mi xo bi xo ginenê pêser ro. Qehir û qisawetî leşa mi adir-kile de veşnenê, wela mi vay dîyena.

Dewe halê dar-beranê payizî de ya. Însanî kî sey pel û pûşê çequerî yenê war. Pêro derd û dejî ver, pêro nêzana çik û çikî ver...

Vîzêr lajê Alê Muxtarî Îsmayîl kî gorn û kefen kerd berd Dîyarê Kaşkû de dard we. Qijê way û birayan, hema genc bî. Nêrest

seştîserrîya xo. Porê xo kankolik, pîrnika xo nîya berz û kulikine bî. Coka dewijan ci ra vatêne “Îso Kulikin”. Heq kî zano guna kesî Îsî ser çin a. Însanode rînerm, zerrîtenik û îtiqadê xo de pêt bî. Vîçê zerarê xo kesî rê nêbî. Niqe û neheqî ra dûr bî. Tim rîhuyayîş û tim karê xo de. Dest ra her kar ameyêne. Pîl-qij cîya nêkerdêne, îmdadê her kesî de şîyêne. Hama kam qedir-qîymet zano ke! O kî derd û dejê bêxêran ra ame war. Seveta boçikê hêgayî birazayan xijê ci kerd. Kulikino neçarek endî tersan ra yan kî hêrsan ra felcî da piro. Ziwan û zagonê xo kilît bî. Fekê xo bî çewt. Lewan ra gilêj çarç bî. Bi nê halî zaf nêmend, rîsîyayan ver de ame war. Birazayê çimvêşanî kî wa sefkanîya hêgayî biramê! Înan rê kî nêmaneno. Meşte bîro ê kî kam çî zano bi senî derd û dej fek beno tut, ginenê halê apê xo ro.

Îso Kulikin mi ra xeylê serrî qij bî. Xora dewe de êyê ke duştê mi ra yê zaf nêmendî. Tayê derd û kulê xerîbîye de, tayê çeşît bi çeşît nêweşîye ra, roj bi roje biyayîm kêm.

Endî kamî ra çito ame mi goş ez nêzana, vanê êye kê velikan ra nêweş ê, emrê xo tewr zêde des serrî yo. A roja ke Mela Kore şîye rehma Heqî, ez ronîştö mi hurdî-hurdî hû-

maritî. Mi hesab têde vet, para Mele des serrî kî nêkewtî. Çike a kî nêweşa velikan bîye. Bi ê velikanê puyayan heşt serrî weşîya xo ramite. Hewte de hîrê rey berdêne makîna. Bazî de derzînî kerdêne pede, bi makîna ci ra awe ditêne. Tawika sûre de rûn çito vilêşîno ro, a kî hen vilêşîya ro. Ameye ginaye hîris kîloyan ro. Porê xo rişîya, çimî çalikan de bîyî vîndî. Halê xo xewf dayêne însanî.

Kam şikîno vejîyo vajo naye ra çar lajî di keynayî bîyê. Kora çime zûre genciya xo de şên û şewate bî, ci ra qulqulik, vatvatok varayêne. Heme bêşermî û şeytanî de sergovende bi xo bî. Maya xo Anuşa Tire kî aye ra adir, aye ra bêtere. Nînan piştî şanêne pê, bêkesanê sey Anaxa keyna serxoşî rê dewe kerdêne teng û tarî. Der û dorme de zîndan ardêne ra. Tirê bi Zura xo rojê Anaxa feqîreke Dereyê Soye de pilosna xo dest. Bi zor manis [perîn] ci ra kerd ke mîn cipernê. Çikayena Anaxe hard û asmên qilaşna. Hema Tire bi Zure nêceneqîyayî xo ser. Hende zalimîye, xayînîye, bêwijdanîye domananê Muawîyeyî de kî çin a. Rik û lomekarî de bêemsal bî.

Hema Heqî ci rê nêverda! Anuşa Tire serranê peyînan de bi gîyê xo kay kerdêne. Mela Kore kî bi nêweşîya velikan her çî pîrnike ra ame. Axret de şero cehenem meşero kî, aye na dinya de cehenem dî. Hewt serrî verê destan de mende. Makîna hen tim dite, verda gudê. Cendekê xo hend ke bî...

Ax zeman! Bêxêr, bêbext zeman. Cenabê Heqî kesî mekero destan ver. Mela Kore mi ra serrê-di serrî pîle bî. Gegane yê mi kî sancî erzeno velikanê mi. Ez visîna pêro, marena. Heq kî zano, tersê mi sîya felekî ra nîyo! Reyna nêdîyena cîgera xo mi tersnena.

Kam çi zano cîgera mi şîyo kamcîn cehenem. Vanê wa vajê. Ez hendayê çimê mîlçike bawer nêkena. Xora pêro pîya cehenem der îme. Cehenem ra dot cehenem esto, kamî dîyo?

Se beno reyêk qina xo bilewne, cayê xo ra rawurze şo tenê nat-dot nîyadere. Çend rojî pê bifetêlîye. Qet ke nê, şarî ra şerm bike. Nas û xerîbî kî bivînê vajê qey domanê îmamî kî ha yê bi derdê yewbînî veşenê. Mûlxitê xo paştî dano yewbînî. Roja tenge de dest danê bi yewbînî...

Nê! Kotî ra? Çîyo nîyanîn tomet o. Pêro pîya niqe û nexêrîya yewbînî pawenê. Yew yewî ra serehuşkêr. Linge erzenê ra yewbînî ver. Firsend fetelînê ke fek bierzê yewbînî. Ne pîl pîlîya xo zano ne kî qij qijîya xo. Wayî kî birayî kî yew kiras o. Nênişenê ro, yê kamî çikê xo de kêm yan kî zêde yo, qîsey nêkenê, fek erzenê canê yewbînî, sey cinawuran yewbînî wenê. Wazenê mi kî sey qanqole xo mabeyn de çerx finê. Ez qarişê kesî nêbena. Se kenê wa bikerê. Her kes silondê xo ser o bîyo axa, bîyo beg. Ê bînî kî dehwaya xanim û xatûnîye kenê. Ez çira bikewî mabeyn? Ez çira destan de bibî qanqole?

Domanê ma pêro pîya hîrê keyna û hîrê lac ê. Cîgera mina hare ra teber tamam zewejîyayî. Çi heyf ke zewajî kî înan rê fayde nêkerd. Yewbînî werdene ra gamê peyser nêmendî. Way û birayê yewbînî nîyê, dişmenê canê yewbînî yê. Sey merreyanê koran şew û şodir binê yewbînî kenênê.

Wa bikenê! Kamcîn merreyo kor bi kinitene resto mirade xo? Yê ma kî nêrest. Peynî de bîyî pirtile, hergu yew hetê ser texelîya, xurbete ê kî qilotnayî ro. Hergu yew hetê de bî xam û xerîb. Leyê mi de kî Herzegirs bi peyike saboke mendî.

Ê xêrqbûlî kî bêwext xo qurifna şî. Şew-şodir vengê Heqî dayêne. Gulbang gulbangî ser o antêne. Mineta xo kemî nêkerdêne: “Heqooo, mi xo eşto bextê to! Be cuwamerdîye! Çengê wele, herre bike nesîbê mi! Derd û barê dinya mi rê giran o...”

Hen tim qarî û kazîye de. Îqrar û îtîqadê xo de tenik bî. Her şodir rîyê xo çarnayêne ra tîjî, vengê wayirê xo dayêne. Peynî de Heqî vengê heşna! Mi ra ver texelîya şî rest miradê xo. Wa şêro! Zerrîya Heqî nêdejo, ez zaf miradîyaya. Hêrsî ver mi va “Dê to rê kî oxir bo! Şo hela kata şona. Tumê boverî to paweno. To çengê wele waşte! Wad bo ke ez bi destê xo tumikode hewl nîjnena to ser.”

Cenaza berde mezelanê boverî de darte we. Raşt kî ser ra tumode berz viraşt. Wa çimê xo wel û herre ra mird bê...

Ha hîrê serrî ser de vêrdî ra. Mezele ser ra tumik kî nêmed. Pêro ginayî piro, şî war. Se bikerî ke no Herzegirsê ma mezg sere de bîyo sey kemere. Aqil nêkeno vengê çend cîranan bido, mezela pîyê xo virazo. Îmkan çin o çîyê nîyanênî nînê vîr. Mi çend reyî qale arde ra, va “Buko, nîya meke, eyb o! Qine meke hard ra. Mezela pîyê xo wedare. Çend serrî tepîya cayê mezele kî beno vîndî. Şar pê ma huyeno. Ma rê kenê serhevde. Însan bi cedê xo însan o. Mezel û kumbetî ma rê sey zîyare yê. Naye xo vîr ra meke.” La ez vajî, se beno? Tal!

Goşê Herzegirsî vengê vateyanê mi rê kerr ê. Gegane tenezul nêkeno cewab bido. Mi ke zaf zor kerd, tayê çîyan vano, herinda ê de ez bena gunekar. Ez xo rê kena tomete ke reyna pêşkarê ci mebî, ê rê qalê mezele nêkerî. Hema se bikî! Derd mi dano vatene.

Ê rojî ancîya mi qalê wedard-ayena mezele ard ra. Hema herzanê xo yê girsan ra kî nêşermaya, ageyra mi ra va “Dê vinde dayê! Însanî aciz meke. Mezele ha uca vinetî. Çi leza xo esta? Xora bayî teba kesî ra nêva mezela mi wedarê. Mineta xo çengê wele bî. A kî ma waştina ê ra qat bi qat zêde kerde ser. O nika zaf rehetî der o. Ez vana qet narehet mekîm, medejnîm.”

Kemer kuç mi ro bo! Paga Îmamî de puyê korî rewna halîn viraşt, kes hay ro ci nîyo. Dê pepûg mi rê mekurno kamî rê bikurno? Na senî bêter a? Beno laj pîyê xo dima nîya

bivajîyo? O vajîno ez ar kena. Wertê şarî de rîyê mi dejenno.

Mezele hen piroginayî mende û mende. Mi de kî çend qurîşî çin ê ke bidî cîranê, wa sûke ra tayê eşkijan, dendik û çiran biyaro, berî mezele ser. Endî kam ke ame ci rê bikerî vila, wa ruhê rehmetî rê nîyaz bo.

Eza bêkese. Binê banî de tip û teyna menda. Umîdê mi, tîra mîyaneyê mi, estûna zereyê mi Gulavîyê mi bî. O ki fîzilbekoyê fêlxirabî ha yê vanê “kam çi zano şîyo kamcîn cehenem”. Axirî da ra qirika mi. Bi çîkayene mi va “Cehenem şîyayene hende rehet a, çira şima nêsonê?”

Emrê Murtê Herzegirsî der o! Ez zirçena xo rê zirçena. O binê pêşê Guza peyike saboke ra nêveyjîno. Yan verê aye de yan binê aye de hen tim nîşor keno, venîyeno de. A kî qet ne qîlafet de hermet a ke tey bibo, ne beşn û bale, ne rî û rindekîye de. Çiyade gilavirç û mirdar a. Xora nêvînena dest-rîyê xo bişuyo. Dest ra loqmeyê nan nîno werdene. A şona yemê awrêjî, ters keweno zerrîya mi. Ez gînena qerqeke ro. Xo rê vana “Nêbo kermî bikewê rûntoraq!”

Kerm bikewo ci ke Murtê herzegirsî rê heq a, destê aye ra bikewê ci...

Axx Gulavîyê mi! Kata şîya buko ti? Çayê nêveyjîna nîna? Çayê mi nîya axaşîr de verdene? Çayê mi nê derd û dejî ra nêxelesnena? Qey kesretan ra zerrîya mi dirbetin a? Qey pîyê to kî şî heqîya xo? Mezela

xo ginaya piro hen vinetî ya. Çay nîna mezela pîyê xo nêdana we? Qey domanê şarî pêro zewejiyayî, pêro bîyê wayirê zav-zêçî, mayê şarî dergûşa tornanê xo şanenê, bi tornanê xo xecelînê, huyayîş û çimê înan de meştîya xo vînenê, ma ez? Eza qederê xo siya! Eza bêdest û bêpaye. Naca, verê na lojine de menda ocaxkor û rîşîyayan rê. Bîyo boka herzegirsî bi peyike saboke. Yê her diyan kî çimê xo kor, hênîyê xo zuwa yo.

Ez nêzana çend serrî yo bêtere der a. Lîlikê mi perrayî. Ez şîyo dest û linganê babayan, mi layî girêdayî. Zîyaran ra teberik ard kerd nan û awe. Umîdê xo nêbirna na peyike saboke ha pêmende ha pêmende. Dee! Kotî ra, bi çîk? Ne şit şit o, ne kî amên amên, çito pêbimano? Herzegîrsê ma nîşor ra sewbîna çîyê nêzano.

Endî înan ra kî azê înan ra kî umîdê mi çin o. Teselîya mi kewta. Ez guman nêkena ke a peyike saboke naye ra pey pêbimano [hemîle bo]. Heq ra dûrî, eke pêbimano kî aye ra çito doman beno? Ne verê xo ver o, ne kî peyê xo pey. Kapa destê mi qinesteyanê aye ra hîrayêr a. Ez şaş bena manena ke qinesteyê hermete senî hende teng beno. Sey darikê huşk hurdî û bêcan. Va ci şano sey şakîlî fineno ra xo ver, dano we, beno.

Nîya hende ke zûrê mi çin o! Zerrîya mi ci ra şikîya. Ez ci rê vîçê çîyê nêpawena. Ancîya kî Heq keder ci nêdo! A bi Murtê herzegirsî têver de

nîşor kerê, wa xo rê vinderê.

Ez xora kerr û bom a, kes mi tebayî ver de nêgêno. Tim naca, verê na lojine de pawitêne. Ez Gulavîyê xo der a. Qiseya ke vanê “Kam zano şîyo kamcîn cehenem!” mizawirî ya, xişimkarî ya. Sey xencera xayine serê zerrîya mi de bena war. Çito fekê şîma ra yeno? Şîma çito naye nîya vanê? Na qiseya ke bêro vatiş, a wa? Belkî çayê çîyê ameyo ser? Belkî mixenetê pêşkarê ci bîyê? Na dinyaya şewitîmale de çi nêbeno ke. Heme het adir û kil a; gem û gêrişî şewate de yê. Serê koyan ra her roje da-des cendekan anê war. Pêro xort ê. Pêro rêz û rindekî. Pêro tern û tî-talî. Bi çeşît-çeşît hewesî veyjînê ko, zafê ci meytê xo kî nînê. Dere derxoleyan de benê werdê verg û heşan. Hesteyê xo hen tîjî ver de. Ge-gane sey xewfi erzeno zerrîya mi! Ez xo rê vana “Nêbo Gulavîyê mi kî xo şaş kerdo, nêbo o kî...”

Heq nêkero! Xizir dûr bero! Çîyê nîyanênî ke ameyî mi vîr, cile mi rê bena cehenem. Ez wertê jan û dejî de bena sey loxe. Xo nata çarnena, bota çarnena. Gegane ke ez pa şî kî ximilke mi gêna. Ez bi çîkayene bena hîşar, ginena po ke areqê sîyayê sey lince der a. Teyşanî ra fek û gula mi benê zuwa, zîwanê mi qîlaşîno. Guza peyike sabokê, xora nêvînena binê Herzegirsî ra rawurzo bêro meşrebeyê awe bidero mi. Kam çi zano. Bibo ke xo de vajo “Wa teşne ver bimiro! Ez xo rê herzanê girsan bi keyfê xo...”

Ma karê xo çik o! Xora tim ha yê têver û têvirane der ê. Hîrqayîşê aye,

hîrayîşê Herzegirsî ra zereyê banî zingeno. Kêranî sey halenceyî lerzenê. Mertegan ra welenge vay-diyena.

Her di kay û keyfê xo ca der o. Ne derd ne dej. Dinya înan rê çerexîna. Peyike saboke bêro rehme, mi rê meşrebeyê awe biyaro ki ez nêşîmena! Qilêrina gilavirçe. Destê aye ra teba nêwerîno, nêşimîno. Wa her çîyê xo bero bido Murtê herzegirsî. Xora a çi dana ci wa bido ci. O sey haçolê verê arêyî weno. Mexel beno û nîşor keno. A kî pol û pêşanê xo dana we, çing dana. Fek de kuna ci pirnike de veyjîna. Ser de kuna ci bin de vejîna...

No herzegirsê ma ê rojî şîbî sûke. Endî kotî ra çik û çito ame vîr, ez nêzana. Zerrîya ci şîya werdê destê mi. Ageyra ame ke birinc û fasûlîya xo de ardê. Şêmuge ra gama xo çito ke eşte zere, va “Ha dayê! Nînan pewce, xo rê borîm.” Mi hona destê xo nêşt bi turikê birinc û fasûlîya, peyike saboke dot ra çing bîye ameye, xo hejna, bî piro turik herzegirsî dest ra girewt. Qet nêvinete. Sey kebanîyanê keyekeran va “Nîro cayo ke ez esta dayê çira biqefelîyo. Ez pewjî ke ti bêçîkanê xo biwere.”

A linge ame gilê zîwanê mi. Tay mend ke ez vajî “Tew! Ti û pewtene... Ti nêpewjena tey kena. Kerdeyê to kî Murtê herzegirsî ra sewbîna kes nêweno.”

Bêro serê zîwanê mi kî ez nîşkiya nînan nîya vajî. Nêbeno, çike ame mi vîr însan çarçê wertî kero, peynî de a kî yew mordem a. Reyê kî rînermîya xo çin a. Bin ra girewtene

nêzana. Gegane zaf qiseseqet a. Çi ame vîr ca der o, ca de nîyo, nêfîkrîna vana. Qertanî û pirnaxîya xo sey sîya koyî serdin a. Paka ra tên gêna. Ez zêde pêşkarê ci nêbena. Peynî de ez aye çim de vistewrî ya. Sey mêşa kore sawîyaya mi, endî ez se kena bikerî, yaxeyê xo aye dest ra nêreynena. Teyna bi xo kî nêmana! Murtî kî tîz kena verdena mi. Her di ke kewtî rika mi, ez bi nê halê xo çito înan de baş kena? Mi arêyo kor de tehnenê. Sacê sûrî sero kijnenê, wenê qedênenê...

Zafêrî ez sey lal û kerran a. Cayê vatişî bêro kî ez ziwane xo nêkena tern nêvana. Her çî zereyê mi de wedarte yo. A roja ke herzegirsî birinc û fasûlîya arde kî, mi vateyê xo qilotnayî ro, xo zere de verdayî. Xêr weşî cîgera mi ke ame, ez her çî hurdî-hurdî ci rê qisey kena. O çax zereyê xo heme çî ra kena tal...

Cuwanika keyekere birinc û levazî girewt xeylê duskîya ci. Kolîyê qalindî eştî binê dêzawane, lojine guregur veşena. Tencikê birincî têde bilqeno. Xafil de boya veşayî axmeyê zereyê banî bîye ke çito. Estûna pirnika însanî yena war. Oxro ke binê tencikî girewto bîyo sing-sîya. Na boya veşayî ra dewe pêro pêhesîya. Hema veyva mina keyekere hay û haydarê ci nîya. Tencik nîme ra zêde bîyo xizalik. Hen o hal de bîye piro dard we ard xonçike ser. Herzegirsê ma kewçike girewte nekelîya ver. Hen bi îştêh werd ke, fekê xo kerd şirpeşirp. Zaf pê qayil bî. Reyêk nêard xo vîr nêva “No çik

o nîya! To çira nê birincî û fasûlîya de kerd?” Îmkan çin o, vateyade nîyanêne biyaro xo ziwane, vajo. Lajek leqema xo Herzegirs bo kî Guza peyike saboke dê vana hêlikî bin de tadayê xesênayo.

Hew! Halê nikayên de nîyamedo mexapîyo kes. Hona nezêwejîyaybî şima no herzegirs bidîyêne. Çiko sûr, zaf tîtiz bî. Pirnika xo berz fêtelîne. Vatêne mi ra cor ko çin o! Vayê mi ser ra va nîno. Qet vîçê pê çiyê qayîl nêbîyêne. Wayanê xo çî biardêne ver, ê fek kerdêne çewt, vatêne nêzana sola xo, nêzana sorxajê [sos] xo... Bê şik tede manayê dîyêne. Gegane vatêne “Çayê şima no werdo weş nêpewto, vatênê sey xismê xayîn verêmîyêne wayanê xo.” Gegane kî bi verêmîyene nêmendêne. Her di destê xo kerdêne gîrmik ke pirodo. Hende xişim, luk û puk bî.

Ma nika? Nika xapa Guza peyike saboke de bêveng û bêvaj o. Koyê xo rijîyayo, vayê xo nîsto. A ke biyaro ci, xo ver kero, no nêano xo vîr nêvano “To çira no kerd verê mi?”

Hema kewçike dano piro, weno wurzeno ra. Reyê kî lewanê xo lêseno. Peyike saboka gilavirçe rê mineta xo keno. Keyekerîya aye bi çekuyanê nazik û tenikan xemel-neno, tenik-tenik aye goyneno. A kî sey maya xo bena cazûyade cambaze. Sere û çimê xo têde kuwenê reqis. Bi vengode puxirin şona ra Herzegirsî ser. O kî ver de vilişêno ro.

Çimê mi gineno ra ci, hêrs ra kerrikê goşê mi gipenê. Sey boman ez

sereyê xo kena xo ver, xo rê vajîna: “Coka vanê puşilê însanî pîstîka serê însanî ya! No lajek xora qijîya xo de kî niya gîwer bî. Hen verê dêsan de ê bi kergan pîya gî werdêne. Teyna gîyê însanî kî nê, gegane puşkilê bizan kerdêne top sey zeytûnan werdêne.”

Herzegirs gî nêwero çi boro? Veyva keyekere nêzana ke çiyê pewjo. Ne bijike mîr kerdene ne sorxaj sûr kerdene... Nêdîyo, nêkerdo. Destê xo nêşikîno ra kar. Keyê pîyê xo de birinc û levazî nêdîyê ke bizano çito pewjînê. Tim gome de. Birr û koyan de malî dima. Nanê xo garis pîstîka xo gêris!

Wexto ke ma danîskar [xwazgînî] şîyayîm, keye de nêbî. Maya xo Seneme, Heq rehma xo ci dero, cazûyîne de bêter û beseleke bî. Key ke firsend diyê ameyê dewa ma, kewtêne verê fekê mi, vatêne “Gulzara mi nîya keyeker a, nîya dest û pay a, nîya karzanox û çust a. Rindekîya xo diyar û dewan de nîya biya vila. Danîskarî linge nêkenê binê xo ra; qorê yenê qorê şonê, Heq bisevekno! Ez tersena ke bêro çimî. Coka ez nêverdena şêmûge ra gama xo bierzo teber. Ê keyanê boverî de Abê Bertî esto, ti zana. Onder çimê xo sey tîra marî însanî kenê terrik. Xewfê çimê Abî ra ez nêverdana Gulzara mi hetê ser şero. A roje mi ci ra va, kila mi nêbo no Ab cayê rastê to bo! Desinde qina xo bike qurçî, ti nezer bena, to ra teba nemaneno. Va, dayê ti qet xem meke! Çimê ê çiqas tûjî benê wa bibê, ez şîkîna xo biseveknî.”

Cuwanike nîya qeyde verê feke mi de wend ha wend. Ez kî xav kewta. Bi zûranê kalê rind û pakî qanî bîya. Peynî de mi golîgîye kerde, na çekuye fekê mi ra perraye: “Heq ra xêr! Xizir ci rê sitar bo! Domanî ha yê bîyê pîl, bîyê azebî. Zer-rîya ma kî esta rey bêrîme meymanîya şima.”

Mi ke golîgîye kerde no vate vat, cazûya mizawire şabîyene ra çingê serê xo bîye. Tenê mend ke fistikan [teqle] bierzo.

Payiz bî. Sey der û cîrana ma kî cuwînê xo vet, genim şut, kerd zuwa, dewisna çuwalan, berd arêye. Mi xêrqebulê ma ra va “Ero heta dora arêyî amê, ma reyê şîme keyê Sa Eylasî. No herzegirsê ma sey xoneyê wusarî serê banî ra nîno war. Cinîya Sa Eylasî tim mi rê qalê keynaya xo kena. Ma ke reyê şîme rind beno.”

Heq rehma xo ci ra kê mênêkero, xêrqebûl zaf bî şa. Bi vengode berz huya va “Mi gonî di to ra kerdêne Murto, çi laj o! Mevaje sey xoneyî serê banî ra girreno çerx dano? Ma qet kewçika xo sînîya bulxirî de nêdî? To qet dî?” Mi va “Tew! Hem kî çend rey.”

Mabeynê çend rojan de ma tedarekê xo dî. Di kesê kamilî kî xo de girewtî, danîskar şîyayîm dewa înan.

Dewa xo kî yê ma ra xeylê dûrî ya. Qor û qinesteyan ra kewtîm, qefelîyayîm. Xêr-xatir. Ma kela xo yewbînî de birnaye, ronîştîm. Çimê mi zereyê keyî de bîyê helqoşe, keyneka keyekere fetelînê. Di-hîre

domanê çilminê qinrûtî asenê. Ê kî ginaybî têpey ro zereyê banî de çirre de bîyayî. Sewbîna tomet a, qet cayê de keyneka dest-pay û keyekere nêginaye mi çim ro. Ez gina şik ro, peynî de pê xo nîşkîyo, mi Seneme duş de va “Nê waya mi, kuya na Gulzare? Bêro reyê ma kela xo yewbînî de bibirnîm.”

Cazûya mizawire ar û şerm nêzana. Çimî ardî ro çimanê mi. Zûrî nayî ro zûran ser, va “Şima sere û çiman ser ameyê. Çira hende leze kena? Tenê solix [soluk; nefes] bigêrê. Bêrê ra xo. Gulzara mi seveta şima ezîyet der a. Nat bota perrena ra ke çiyê bikero. Şîya hênî. Helmêna yena.”

Çi rapêrayîn a, çi hênî yo, çi amayen a. Her çî çimî ver der o. Zûrî varenê zûran ser...

Ma ez nêzana! Xora dewa înan zipîzuwa ya. Hênî-mênîyê xo kî çin o. Her ca huşk û hol o. Nîya hend ke keweyîye nêginena ra çim. Morcela teyšaniye ra pa şona.

Teyna o cêr, dewe ra xeylê dûrî de, Dereyê Şoraxî vanê, uca binê yew tîrrî de hende çime esto, sey mîza kokiman pê şono. Awa xo kî şor û bêtehm a, nîna şimitiş.

Dewijan ra Silê Mexsî vanê, verê ê çimeyî de nîya gilorik hopikade qijkeke virašta. Cînîyê dewe her roje beroşanê xo gênê qelebînê a hopîke ser. Hetê ra kam biraka kamî yo, qisey kenê û hetê ra kî, benê gij-gilor danê pêro. Çike awe hopîke ra guznenê, qabanê xo hen kenê pir. Seveta guznayene uskira ke têw-

danê, awe çilqîna, hopîke bena lêle. Rişkin û aspijanan rê mane! Nê poxî ra yenê têpirnike. Natêne dotêne ra, dotêne natêne ra: “Ti rika mi der a, cokana awe kerde lêle” vanê û ver bi ci kenê...

Çeşît-çeşît qiseyê xirab û xerepîyayî înan fek ra varenê. Dormeyê yewbînî de benê koçmek. Milqî [nengî] hewa ra reqesînê. Sey kerganê kurtan avrûyê yewbînî benê. Endî kamî ke gijikê kamî rûçikit. Kerrikê goşan kenê yewbînî ver. Zîbayiş û zirçayişê xo beno têmîyan ra.

Cînîyê xo çiqas ke har ê, camêrdê xo kî hende kud û kung ê. Xora nêvînenê cayê xo ra bilewîyê. Reyêk ranêwurzene nêvanê “Niyadîm, halê nê hermetan çik o?”

Dêê! Çiyê nîyanênî nîne înan vîr. Sey malê perojî şîya dêsan de benê quncil yan bêçîke dekenê lananê firnika xo, qurde kenê yan kî tutin vaydanê. Ne cînîyê xo cînî yê ne kî camêrdê xo camêrd. Ma dewe dewe nîya ke însanê xo însan bo. Ziwan û zagonê minê nikayin o wext ke mi de bîyêne, mi gamê eştêne a dewe, ez keyneka a dewe rê bîyêne danîskar? Sereyê mi pîrodêne, mi ê hetî ser gamê nêeştêne. Hema reyê mi herîtî kerde!

Mabeyn ra xeylê wext vêrd ra. Roj endî şiyaybî o yêm. Muxirbe ver ra ameybî war. Keyneka keyekere ne ameyena xo ne kî asayena xo! Mi nafa çarna yarênî, maya cazûye duş de ancîya vajîyo, mi va “Senem, waya mi! No hênîyê şima diyarê

koyî der o, çik o, na Gulzare çira nêame? Raya hênî de ci rê çiyê nêbo!”

Cazûye desinde fam kerd ez çi mane de vajîna. Hema qet şerm kî nêkerd, vîçê rîyê xo nêdeja. Didanê xo kerdî qirç, sey halêde rind rîyê mi de huyaye.

Axirî muxirbo peyên de Guza peyike saboke veyjîya ameye. Oxro malî de bîya. Wuşîra xo dest de, manika xo mîyane de. Çimê mi gina ra ci, ez cayê xo de ceneqîya we. Domanekade hende qere! Gijikê xo sere de bîyo sey peşma mîya qilêrine. Serteneyê xo kortikin, girîşîn; polik polikî ser o. Reyê kî werway a. Ling û nenguyê xo bîyê sey pençê kesa. Desteka zerrîya mi bîye xav, mi rê vatbî “Azeba dest-paye. Karzanoxa keyekere. Rindeka ke çiman ra seveknenê” na wa? Ya ya! A bi xo bîye. Mi a o hal de dî, hende ke hewes zerrîya mi de nêmend. Çito ke firsend dî, mi hema xo duş de kuwa kaleka rehmetî wa. Bi vengode nîştkek mi goş de va “Tarîmarî meya xo vîr, mevînde ma rawurzîme. Desinde kela xo nînan de bibirnîm.”

Halê mi Senema cazûye çim ra nêrema. Mî çito ke fekê xo berd goşê rehmetî, a gînyaye po. Ê didanê xo yê dirmixî ancîya kerdî qîç û bêşerm huyaye, va “O çik o şima xo mabeyn de kerdo pistepist? Çi muşawire kenê?” Bi nê persanê xo aye uçka de ver ro ma girewt.

Ancîya kî a dolime ma qal-qir, tebay nêkerd. Roja bîne bêveng û

bêvaj biyayîm teber, ameyîm restîm keyê xo.

Eke yê mi bîyê, hetê keyê a cazûye ser reyna gamê nêeştêne. Wa herzegirsê ma kî bi ê herzanê xo sey a dewe huşk bîyêne bimendêne. Hema çi fayde! Reyê ma famkorîne kerde şiyayîm sawîyayim ci. Hend ke zerrîya mi çin bî. Rehmetî goş bi-dayêne mi, mi na peyike saboke nêwaştêne nêardêne xo rê nêkerdêne veyve. A Senema cazûye hetê de, xêrqebulê ma kî linge şana hard.

Şew-şodir binê goşê mi de wendê, vatê “Cênîkî nêbeno! Ayv o. Ma reyê danîskar şiyayîm, nîyetê xo kerd eşkera. Eke linge bibirnîm, eke reyna meşîm, meştî birro wertê şarî de çito rîyê yewbînî de nîyadame? Adet kulture ma de çiyê nîyanên nêbenê. Xirab fam beno. Qey ma kî wayirê domanan îme. Keynê ma kî ha yê bîyê azeb. Eke yew keynaya ma rê danîskar bêro, bado linga xo bibirno, ti se kena? Tenê xo deke cayê înan. Ê çîyan bi name înan kî bîya xo vîr. Demak qederê Murtê mi de kî a esta. Însan nîşkîno vera qed-erî vîndo. Ê kî qewm û welatê ma ra yê. Pîyê xo Sa Eylaz însanê Raya Heqî yo, kamil o. Xatirê ma zano. Qîymet da ma. Her çî Heqî rê eyan beyan o. Lomekarîye rind nîya. Kesî medejnîm. Çiyê nîyanên zerrî şikenê. Bêteran ra bêter estê...”

Xêrqebûlî peynî de vatena xo kî kerde. Ma reyna wuriştîm ra şiyayîm. Guza peyike saboke waşte. Qalind kî da. Herzegirsê ma mûma xo bi destê xo kerde vila. Mesrefê xo

ma rê giran bo kî, veyveyode hewl şana pê. Hîrê rojî û hîrê şewî vengê dawil û zurna nêbirîya. A Senema cazûye vîçê zerrîya xo jan nêda, keserîye çik a nêarde xo vîr. Ne bîye mirûzin ne kî bîye pozxin. Dê vana keyna nê, lajê xo zewejîno. Biyaybî sey zerenca koçmeke. Hen zaf reqesîya ke berbûrîyan ci ra ar û şerm kerd.

Xêrgebûl ameybî cuwamêrdîye ke teba çim de nêasêne. Dermal de heşt bizî rusnayî. Ê firine kulikinî kî dermalîyê xo tayin kerdî. Ê kî Heq rehma xo ci rê kê mekero, keyeveşayî no kar zaf hewl ardêne hurendî. Destê xo zaf şikîne ra ci. Şorbike vana, şogış vana, qawirme vana, bulxir vana... Nîya zerê sînîyanê girsan de her çî bol-bol nîjna. Miletî bi keyfê xo werd, şimit, kay kerd.

Axiri Guza peyike saboke rind pak xemelna. Kofîya xo hetê verî ra duzmeyê sêmî bî. Çîtane sûr û çeqeran ra kulik kî viraşt, sey xêlî kerd ser de. Di hermetî kewtî binê çengan, asparê astorî kerde. Ez xo xo de bîya çarçim, sondiqa cêzî fetelîne. Hema çî sondiq a, çî cêz o! Oxro boxçike ra sewbîna tebayê xo çin bîyo.

Zereyê na boxçike de çî esto, no mi rê bî derd. Ginaya qisawete ro ke ez çito na boxçike yakerî, çî tede esto bivînî. Berbûya ma Mela Kore bî. Kora mizawire boxçike pêt pê-girewta, kam şikîno ci ra nêzdî bo.

Kerwanê veyveyî ame rest Çemê Îlalî. Heqî ard werê, astorê Mela

Kore xul bî. Kora Zore zengû kerd nêkerd, astorî linge nêeste awe. Aye ke bi zengûyan zor da kalekan, astor raver û tepîya şengelîya. Kore tersaye. Bi di destan pilosîye porê astorî. Boxçike kî ver ra semetîya ginaye hard ro. Hema mi xo eş boxçike. Endî Mela Kore nê Senema cazûye kî bêro mi boxçike nêdayêne. Firsend no firsend, mi xo tenê da ra kinar. Ez meraq der a ke na boxçike de senî xezna esta. Hema ez bîyo piro mi kerde ra. Çimê mi biyayî bilq. Ez bîya huşk menda. Mi xo rê va "Ya Heq! No çik o nîya!" Zereyê boxçike de di çutî puçê rêsinî, citeyê naylonî, yew manike, di manisî û di fistanan ra sewbîna kî çend sereyê piyazî û sîr bîyayî. Çimê mi ke gina ra nê çîyan, ez xo xo de fikrîyaya ke Senema cazûye na boxçike çira daya nê peyike saboke dest. Pîyaz û sîrî Hêlka Şewe [Mêrdeyê Şewe] arde mi vîr. Naye ser tenê tebat ame mi. Ez şa bîya. Mi xo rê va "Demak veyve rewna ra dehwayê dixaskanî (hemîletî) der a. Rewna ra pîyaz û sîr kî girewtê ke se beno se nêbeno!"

Gurafênda [qefle] veyveyî raya hênî ra vêrde ra, ameye reste verê keyê ma. Murt be misayibê xo Hemo Polas serê banî ya pawitene de bî. Destan de kî sayê sûrî, zereyê qutîyan de eşkijî, gozî, tayê dendikê bînî û şekero sûr ra pîrr. Astorê veyvike ant verê şêmûge, her diyan sayî hîrê rey xo dest de hejneyî, verî Murtî, dima misayibî eştî peyike saboke ser. Çiyê zereyê qutîyan kî cor de kerd war, domanî dormeyê

astorî de qelebîyayî çîyanê zereyê qutî ya. Hay-hayleme ke bî têra, astorî xulî kerd, cayê xo de hîrra û lînganê peyênan ser o tîl bî. Peyike saboke semetîya, piştî ser kewte domanan ser. Lînga xo ya yewe zengû de darde kerde menda. Hem ters hem dejê canî ra naye kerd çîkeçîk. Çend ciwanan xo eşt hefsarê astorî tenê egle kerd. Bî pîro lînge kî zengû ra reynaye. Sere de ne xêlî mend ne kofî ne sîm û xemil... Her çîyê xo rijîya ame war. Endî o hal de ma darde we, arde kerde peyê perûge.

Herzegirsê ma heta o wext qet a nêdîbî. Peyê perûge de hen her çîyê xo rijîyaye çimê xo çito ke gineno ci, ceniqîno we. Keno ke biremo, misayîbê xo nêverdano. Gonîya xo qet ci rê nêgirîna. Hema se bikero? Qederî reyê xapa xo eşta ra vile. Ne tey huyîne ne kî bi vateyade weşe tey qisey kerdêne. Xeylê serrî ci ra “murdar” va, nîya veng ci da.

Çend reyî ez rastê ci ameya, mi bi hêrs kerd ra ser, va “Ero no ‘murdar’ çik o to pilosnayo xo fek? Vateya nîyanêne caverde! Çîya xirab a. Guna yo. Endî a kî mulxuta nê keyî ya. Hermeta to ya. Qedir qîmet bide ci. Xatir bizane.”

Tew! Ha mi vato, ha berteng de dele lawaye. Kam vatena mi çî ver de gêno? Herzegirsê ma qet goş nîkuwa vateyanê mi. Binê çiman ra sey xismê xayînî motê rîyê mi biyêne, vinetêne. Fek ra teyna na çekuye ameyêne heşnayene: “Dayê, to ez xapito! Dinya mi ser o kerde ting û tarî, ez tede verdayo...”

Nîya vajîne bi hêrs ber kuyêne pa, keye ra biyêne teber. Ez kî qarîne. Sey boma ê dima qîrêne: “Pepooo! Qey qalanê ke ano xo ziwan. Qiseyanê ke vano. Dayê xapito! Dayê dinya ci rê kerda ting û tarî. Çi laj o! Çîqas kî semt û sûreg o. Ero naleto darsag! To bi senî dîlberê zerrî daye yewbînî, ti kamî de biya weş û waştî? To kamcî azebe musna ke, mi a nê, na peyike saboke arda, ti xapita? Vano dayê ez xapito, fetelîno. Verê Heqî de rîsîyayîne meke! Zerrîya Heqî medejne. Beno însan maya xo ra vano ‘ez xapita’? Guze ra vano ‘murdar’ û pê qayil nêbeno. Hema naye bizane, eke ma a meardêne ti kî a kî keyê pîyê xo de biyêne qat û qer mendêne...”

Herzegirsê ma demê hen bi hêrs û heraşanê xo va “murdar” û werteyê mûriz-kurizî de çerx da. Çîyo temaşe! Veyva mina peyike saboke kî “murdar” vatene ra qet xem nêkerdêne, nêqehrîyêne. Dê vana çîyêde heskerdene ci rê yeno vatiş, hen biyêne keyfin ke ez şaş û kaş mendêne.

“Murdar” zereyê keyê ma de bîbî sey qiseyade weşe.

Koka nê qesî çik a bado ame mi vîr? Oxro bîngeyê her çî hewnê Xizirî yo.

Xeylê serrî ravêr, hema teba qalqîrê zewajî çin bî. Sey domananê bînan nê herzegirsê ma kî hewes kerd, Xizir de roje girewt. Roja hîrêyine mi bijikê mîr kerd. Nîyazê Xizirî yo, hîrê darikî kî kert kerdî şanayî ci. Bijike rind pak eşte binê

sacî. Wextê fitare de pewtî ardî xonça ser. Murtezayî “bîsmîla” kî nêva sey tunedîyan nekelîya bijike ver, mirdî werde, xo kerd rewike. Tenê mend ke darikê minete kî laqilotno. Mi zereyê fekî ra vet, girewt tey nîyada ke kertê darikî sey kertuganê zemperî sere dardo we, xofin aseno. Ters eşt zerrîya mi. Mi xo rê va “Nêbo xirabîyê bêro nê lajekî ser!” Ancîya kî a linge mi reng nêda. Çike lajek motê mi bîyo ke hela ez ci ra se vana. Mi xo fek de her çî çarna rindîye ser û ci ra va “Buko, bextê to sey vewra koyan sîsik û berz o. No kertug sereberzîya to ya. Hema bizane ke qederê to de yewa sîyaye û serehuşke esta.”

Mi ke nê nîya vatî, Murt zaf bî şa. Bi keyf kerd hirqehirq. Kewçikê awe nêna xo fek a, teyšan kewt ra. Meraq de bî hela kotî ya ke kamcîn keyneke dest ra awe şimeno, hewnê xo de bivîno.

Nê hewnê xo dî. Hewn de yeno hênîyê ma ser. O çax çirtika hênî şikitî bî. Cayê çirtike de lanade siyaye ginayênê ra çim. Awe kî a lane ra ameyênê kurne. Murtaza beno çewt ke a lane ra awe bişimo. Hema keno nêkeno nêşkîno bişimo. Çike o her ke virqoşî bî, lane ra merreyode girs sereyê xo musneno. Merre her ke asa no beno piro veyeno erzeno. Çi heyf ke peynîya merreyî nîna. Axirî, teselîya xo kuna, hen teyšan hênî ser ra kuno dûr.

Şodir çito ke heşarê xo bî, bi vengode mirûzin hewnê xo hurdî-hurdî mi rê qisey kerd. Mi kî ancîya her çî

çarna rindîye ser, va: “Xêr bo, xêr bo! Bextê to rakerde yo. Qet merterse. Ti xirab kewta. Bîya piro merre lane ra vet eşt. Merre xirabî ya. To xirabîye rê vile nêna ro. Hende teyšanî de awa lana merreyine nêşimta. No xurtîya to musneno. Heto bîn ra kî ti şîya hênî ser. Hênî pakî ya, weşî ya. Bereket o. Risq o. Bext o. Qet megine xem ro! Hewnê to xêr o. Bi îzna Heqî miradê to beno. Hem kî astorê veyvika to raya hênî ra vêreno ra yeno verê şêmûge. Zereyê to rehet bo. Qisawet meke.”

Mi hewnê ê ser nê vateyê nîyanênî vatî ke tenê teselî bo. Diyax bêro ci. Rawurzo xo ser. Çike kilmek ravêr bîyaybî nêweş. Ginaybî cile ro. Şew şodir adir kile de veşayêne. Têde permelîya, benz-betê xo bibî sey pelga çeçere. Tey tan û taçete nêmendbî. Hêlikê xo bin de sey dawilî masayî, nêşkîne bifetelîyo. Polê xo nîya hîra eştêne. No nîya ci rê bî leqeme. Bado, nêweşîya xo vêrde ra, hêlikê xo nîştî, hema leqema xo pa mende: Herzegirs!

Lajek a nêweşî de xora hal-hekat ra kewto. Ser de kî hewnê xirab dî. Hem kî rojeyê Xizirî de! Ez bi qîseyanê weşan kunetan medî ci, teselî mekerî, se bikerî?

Teyna bi qalanê weşan teselî kerdene, kunet ci dayene kî nê, ci rê bol-bol kergî kî sere birnayî, ron, hemgîn, xavîk... Endî keye de çî esto mi bol-bol şanêne ver. O kî pîyê xo ra mûsabî, vatêne “Deva bar ke, kaş ro war ke” û çike ame ver werdêne,

binê tasan kî liştêne.

Aşme de bî kamor. Sey çalasûran wurişt ra xo ser. Hewnê xo kî vîr ra veyjîya şî. Pîyê xo rehmetî zaf pê şa bîyêne. Nê her ke werd eşt xo fek, vatêne “Ha Murto, ha Murto!” û sey bocîyan wendêne xo.

Murt kî raşt bîbî sey bocîyanê zereyê keyî. Gegane tenik-tenik lawayêne. Sere û vileyê xo sewnêne qorane pîyê xo ra. Xêrqebulî zaf rî dayênê ci, zaf. Vatêne “Ez herzanê to borî. Laj ke va gereke nîya herzê xwu girs bê ke kes pêşkarê ci mebo” û peyê soba de kay kerdêne.

Murtêza nîya bî pîl, ame rest azebîya xo. Eke ma veyve kerd, Guza peyike saboke hen halo wêran de arde peyê perûge, çimê herzegirsî çito ke gineno ra ci, hewnê xo yê Roja Xizirî sey buliskî mezg de re-
qeno. Xo be xo fikrîno vano “Dêmak merreyo ke lana hênî ra veyjîya nêverda ez awe bişimî, na bi xo ya...”

A uçka de çi hewesê xo estê, zere de benê sey destika xave. Keyfê veyveyî û zamayîne tede nêmanena. Her çî perreno ra şono. Veyvika xo ra “murdar” vatene kî a game keno zagon. Ne ar ne şerm! Nata murdar bota murdar. Murdar bê, murdar şo! Çend serrî nê nîya dewam kerd.

Hema Herzegirsê ma de her çî sey hewayê wusarî yo; ti nîyadana şilî şepelî kerd piro her ca bî lix û laser, mar û milawin yewbînî ser ra nas nêbenê. Mabeyn ra vîçê wext nêvêreno ke hewrê sîyayî benê vila, tîjî erzena, mîya Heqî yena war...

Endî se bî çito bî ez nêzana,

herzegirsî demê tepîya “murdar” vatene xo ziwane de çarna sey çekuya heskerdene. Hen zaf zerrî ra û bi eşq vatêne ke, peyike saboke, dê vana gul û gulsosinî dekerdî virare, hen şa bîyêne. Perrê xo çin ê ke rapero. Serran mabeynê nînan de adirê sewda fîst ta. Sey tan û tîran zeleşqîyayî yewbînî. Heskerdişê xo roj bi roje bî zêde. Mi ra kî ar û şermê xo nêmend. Leteyê peroji de sey maranê wusarî pulesîne yewbînî. Hîrçayiş û kazayişê xo bîyêne têmîyan ro...

Çimê mi gineno ra înan, hêrsan ra beno qir-kewe. Na peyike saboke eke hewîya mi bo, mi rê hende giran nîno.

Murto herzegirs xeylê wexto ke nêvano “murdar”. Vateyade nîyanêne ne bîya ne kî vajîyaya! Nika pîyê xo çito ke mi ra “cênîkî” vatêne, o kî gegane aye ra vano. Gegane kî endî sûkan yan kî televîzyon ra, kamî ra çito mûseno ez nêzana, eke vengê peyike saboke da, vano “Zerenga mi, mîlçika mi...” A kî nînan hesnena sereyê xo reseno asmîn. Kena ke sey teyran rapero. Ez tey nîyadana derd nîşenê ro zer-rîya mi, bi qehir qotikan xo bi xo vajîna vano “Tew! Çi zereng a... Hineyê xo kemî yo. Herzegirs bîyaro hine kî xo destan ra...”

Ha yo bîyo des serrî ke zewejîyê. Hema yewbînî ra mird bîyene çik a nêzanê. Axure de, ge pişke ser o ge binê haran de, mereke de werte simer û kesî de, tebera ge velgêre de ge arzeleyê vaşî de, gegane kî loda

kolîyan de... Sey malê payizî vazdanê yewbînî ser. Destê Murtî tim binê pêşê aye de. Yê aye ki serê herzanê girsan de. Mirdî çik a nêzanê. Hen tim duskîne yewbînî.

Hema her çî tal o! Dereyanê xorînan de laser kerkelîno, sey vayî sipeno we şono. Leqema Murtî "herzegirs" bo kî hendê fisa dîkî tesîr nêdano peyike saboke. Ne tam ne toxim...

Keso ke hewnê Roja Xizirî de şî hênîyê xirabî ser, merreyan de nêzana se kerd û teyšan ageyra, kamî dîyo ke ê ra az bîyo? Nêbeno! Îmkan çin o, nêbeno. Xap û xofê merreyanê murdaran ra peleka toximî zere de bîya zuwa.

Aha! Zûrî ya... Serrî sey vayî vêrdî ra şî. Na peyike saboke qet pênemende. Bê az ê. Rut û rupal ê. Çira?

No înan rê ne derd o ne kî dej o. Hen bê az û bê nîyaz yewbînî de xecelînê. Kam çî zano, belkî domanê xo nêbîyene rê benê şa. Bê domanan wextê xo yewbînî rê tenêna bol o. Eyano birinc û fasûlîya veşaya coka hen bi îştêh wenê. Ez ke nîya lewe de mebî kewçikanê xo ra kenê yewbînî fek.

Yê mi loqmeyê nan, qulmê awe gula mi ro nêbena war. Gulavîyê mi qilatuyê xo çîmanê mi ver ra nêbeno vînd. Ez kuna ra, wurzena hen tim çimê mi ver de. Ez ginena xeyalan ro, ginena ters û xewfî ro. Adirê koyan serê zerrîya mi de veşeno. Çeşît-çeşît çî yenê mi vîr. Derdê cîgere giran o!

Guza peyike saboke sey malê estewrinî huşk û tuşk a. Ci ra pîzeyê

çîyê nêbîyo ke derdê cîgere bizano, mi fam bikero, vajo "Na kî vistewrîya min a. Pîla nê keyî ya. Reyê kî derdê cîgere ver der a." Sey veyvanê şarî hurmet bikero. Mi rê zerrîya xo jan bido. Bêro sereyê xo sîneyê mi şano. Çend hesîran kî a war kero.

Dee! Kotî ra. Rewta huşke kam dîyo ke bîya kewe? Sey peleka toximê zereyê herzegirsî, yê naye kî ne pîzeyê xo yo qij ne kî zerrîya bele zere de esta. Petega tale!

Ê rojî ancîya ez nîya verê lojine de bîyo. Xo xo de xav kewto, hen pa şîyo. Hewn-heşar wayira keyî yena leyê mi de nîşena ro. Xo dest de çend kolîyan erzena adirê lojine ser. Kila adirî ra rîyê xo şewle keno, mi de huyena. Xafil de yena ziwan vana: "No çî hal o ti teder a Belguzar? Pîl û xanima nê banî to ra sewbîna kes nîyo. Bê ra xo, berze ra xo ver. Şêmuga to kor nêmanena. Meterse. Paganê îmamî de puyo kor nêwaneno! Şakil vaydîno. Meleka serê sipêdeyî sitar a. Xizirî ra xêr Gulavî yeno. Şîma pîya şonê zîyare. Kemero Binbarek şîma paweno..."

Ez nê hewnî xo rê sey xebera xêrî qebûl kena. Bi îzna Heqî cîgera mi yena. Ê mizawirê fêlxirabê ke vanê "kam çî zano şîyo kamcîn cehenem", wa xirabîya xo de xisir bê. Wayira keyî kî va: Ez û cîgera xo şome zîyare. Kemero Binbarek mi paweno. Herzegirs be peyike saboke kî wa medaxê yewbînî bê...

Tekirdax, Hepisxaneyê tîpê F

23.11.2017

WELAT HO PAWEYÊ MA

Çilkanî ULYAN

Hûn ma û raştîyê ma;
Her çî kot tîyemûn a.
Çi lez şî zemûnê ma.
Welat ho paweyê ma!

Hûn herimyêy bîy tal,
Ço hîn nivûn yo qal.
Mîl xwu çot mek, sare wedar!
Vîzêr hîn şî, siba wa ma 𐫀

Warz wi hîn çaqûn ser a!
Ti şîn ça in qehr vera?
Hêvîyûn xwu wedar ard ra,
Pê bawerî mevindir, şuwe!

Şuwe semedê raştîyê xwu,
Rêber bikir xeyalûn xwu.
Qîc tu wa şî rî heta ezmûn,
Vîr a mekir bawkalûn!

HÎKAYEYA DENGBÊJÊKÊ KURDÎ: ZERYAB*

| Roşan LEZGÎN |

Tiya ra zaf serrî verê cû, teq-wîmê mîladî gore serre 789 bî. Mûsil de, yew dewa kurdan de tutêk ame dinya. Nameyê babîyê ey Nafî bi. Nafî nameyê lajê xwu Evdilhesen Elî na pa.

Evdilhesen Elî bineyke bi pîl, Nafî keyeyê xwu bar kerd şî Bexdad. Waştêne lajê xwu uca bido wendiş.

Mûsil zî bajarêko zaf pîl û rindek bi, la Bexdad paytext bi. Tede zaf medreseyî estbî, her ca ra dersdarî û mamostayî ameyêne uca.

Evdilhesen Elî Bexdad de dest bi wendiş kerd. Wendekarêko jêhatî bi. Hem medrese wendêne hem verê dengbêjêk de dursa muzîkî girewtêne. Nameyê enê dengbêjî Îshaq bi. Îshaq zî bi eslê xwu dewijê Evdilhesen Elî bi.

Evdilhesen Elî hem weş ûd cenitêne hem zaf weş deyîrê kurdan vatêne. Vengê ey hende weş bi ke sey vengê teyran bi.

O wext Harûnê Reşîd Bexdad de xelîfe bi. Îshaqo dengbêj qesra ey de serekê muzîsyenan bi. Rojêk, Harûnê Reşîdî serdengbêjê xwu mamosta Îshaqî ra va “Yew vengo newe çin o? Ez wazena goşdarîya vengânê neweyan bikerî.” Îshaqî va “Yew xort esto, dewijê min o. Vengê ey weş o. Zaf weş ûd ceneno.” Û Îshaqî dewam kerd va “Ez ey ana. Wa şewêk to rê deyîran bikero.”

Welhasil rojan ra rojêk mamosta Îshaqî şagirdê xwu Evdilhesen Elî ra va “Ûdê xwu bigîre, bêre.”

Mamosta Îshaqî Evdilhesen Elî berd qesra Harûnê Reşîdî.

Evdilhesen Elî ûdê xwu bi destê xwu viraştbi. Ûdê ey ûdanê bînan ra zaf şenikêr bi, heme perdeyê ûdî birîsm ra bî. Di têlê ûdê ey loqirayanê leyîrê şêrî ra viraştbî. Mizraba ey zî baskê qertalî ra bî. Vengê ûdê ey sey zingilî bi.

*Çend serrî verê cû, sey proje mi waşt semedê tutanê ma duzîneyêk hîkayeyan binusnî ke her hîkaye de bi zîwanê edebî namdarêkê ma bi tutanê ma bidî şinasnayiş. Mi çend hebî nuştî zî, mesela, yew ena ya, yew derheqê Ehmedê Xasî de, yew derheqê Kurdîzade Ehmed Ramîzî de mi nuşte û tamam kerde. Semedê înanê bînan zî mi notî girewtî la teşqeleyê enê kar û xebatan ra hîkayeyê bînî mendî. Eke yew bieşko enê projeyî rê bineyke sponsorîye bikero, û ez zî firsend bivînî, mumkin o ke setêko zaf rindek yê hîkayeyanê ma yê tutan bêro meydan.

Evdilhesen Elî a şewe meclisê Harûnê Reşîdî de hem da ûd ro hem deyîrî vatî. Zaf weş vatî. Hende weş vatî, hende weş ûd cenit ke Harûnê Reşîdî û kesê ke meclis de bî zewq ra xerîqîyayî...

A şewe ra pey êdî nameyê Evdilhesen Elî bi “Zeryab”.

Tayê vanê “Zeryab” nameyê yew teyre yo. Ena teyre zaf weş wanena. Ebdulhesen Elî zî eynî sey a teyre weş deyîrî vatî, coka şarê mecilisî ey ra va “Zeryab”. Tayê zî vanê, vengê ey hende weş bi, sey awa zerrnî bi. Coka êdî ey ra va “Zerrnab.”

Hem xelîfe Harûnê Reşîdî hem kesê ke meclis de bî, hemîne Zeryabî ra zaf hes kerd.

La mamostayê Zeryabî Îshaqî hesidîya. Xwu rê va, xelîfeyî şagirdê mi ra hes kerd, êdî qîymetê mi nêmend. Xelîfe do Zeryabî biyaro herinda mi de bikero serdengbêj.

Hesed, nêweşîyêka xirab a; qanserî ra zî xirabêr a. Hesed dayka nêweşîyan a!...

Roja bîne mamosta Îshaqî Zeryabî rê xebere şirawite. Zeryab şî keyeyê mamostayê xwu Îshaqî. Mamosta Îshaqî va “Zeryab! Yan ti enê welatî ra şînê, yan ez û ti êdî dişmenê yewbînan ê. Ez do sereyê to bikerî vîndî!”

Zeryab zaf fikirîya. Nêeşka mamostayê xwu rê bêhurmetî bikero. Êdê xwu girewt, Bexdad ra vejîya.

Hetê Misirî wa şî, şî bajarê Qahîre.

Harûnê Reşîdî mamosta Îshaqî ra çend rey persê Zeryabî kerd. La mamosta Îshaqî va “To Zeryabî ra hes kerd, to pesnê ey da, mêrik xerîfîya. Va mi ser ra dengbêj çin o. Va, ez şîna dinya ra geyrena. Bexdad terk kerd, şî.”

Zeryab şî resa Qahîre. Uca zî ûd cenit, deyîrî vatî. Zerrîya keynekanê Qahîre kewte Zeryabî. Uca yew keyneka rindeke dir zewicîya.

Zeryab uca ra zî şî Tûnis. Çend serrî Tûnis de zî ûd cenit, deyîrî vatî. Êdî name û vengê Zeryabî seraserê welatanê Mexrîbî ra bi vila, şuhretê ey şî resa welatê Endulusî.

Zeryab pê hesîya ke mîreyê Endulusî Hakîm zaf qedrê hunermendan zano. Mîreyê Endulusî rê yew mektub şirawit. Tede va “Eke ti mi qebûl bikerê, ez wazena bêrî welatê to.”

Mîreyo ke verên a name û vengê Zeryabî şîrawitbi, bi keyfweşî cewab da. Zeryab wesêna welatê xwu.

Zeryabî cînî û tutê xwu girewtî, şî Endulus. Şî bajarê Algeçirasî. A serre tam 822 bî. Zeryab o wext hîris û hîrê serre bi. Sermuzîsyenê mîreyê Endulusî Mensûro cihûd ame vernîya Zeryabî.

O wext mîreyê Endulusî Hakîm bajarê Cordoba de mendêne. Hema ke Zeryab nêşîbi uca, şanso xirab, xebera mergê mîreyî ameye.

Zeryabî waşt aîleya xwu bigêro û apey ageyro. La Mensûrê cihûdî nêverda. Va “Lajê mîreyî Ebdurehman nika do herinda babîyê xwu de şêro textî ser. O babîyê xwu ra zafêr hunermendan ra hes kenô.”

Zeryab û sermuzîsyenê qesra Endulusî Mensûro cihûd piya şî Cordoba. Zeryab tersa ke mamosta Mensûro cihûd zî sey mamosta Îshaqî ey ra bihesedîyo. La Mensûr sey mamosta Îshaqî hesûd nêbi. Ey Zeryabî ra zaf hes kerd. Keremê zerrîya xwu ra cayê xwu da Zeryabî. Va “Ti hunermendêko zaf esîl ê. Ez cayê xwu bi keyfweşî teslîmê to kena.”

Zeryabî Endulus de muzîkê şarê spanyolî zî weş şinasna. Dima dengbêjîya kurdan û muzîkê şarê Spanya kerdî têmîyan, yew sentezo newe îcad kerd. Yew ekolo newe yê muzîkî na ro. Enê muzîkî ra va “Flamenko”.

Mîreyo newe Ebdurehmanî Zeryabî ra zaf hes kerd.

Zeryabî Endulus de yew mektebê muzîkî akerd. Uca new hebî tutê xwu û bi seyan şagirdî mûsnayî muzîkê flamenkoyî. Coka Zeryab dinya de sey

“babîyê flamenkoyî” şinasîya. Flamenko nika yew tewir muzîkê şarê spanyolî yo. Labelê her kes zano ke yew hawa sentezê muzîkê kurdan û muzîkê spanyolan o.

Vanê Zeryabî des hezarî deyîrî ezbere zanayêne.

Zeryab neke tena dengbêj û muzîsyen bi. O alim, kîbar û zarîf bi. Ey zerafetê modaya kincan de zî zaf çî mûsnayî şarê spanyolî. Coka name û vengê Zeryabî hemeyê Spanya û dinya de sey sembolê kîbarî û zerafetî zî yeno vîrê însanan.

Renata Domagalska

CUYA BIMANA Û BÊMANA

| İsmet BOR |

Otomobîla ey a markaya Hummer û kamyona ke mobîlya barkerde bî kewtbî pêdima reyaro asphalt ra hetê vîllaya ey a şîyêne. Porê ey o sîya pey ser şanekerde bi. Verçimikê xo yê tîje yê sey qîrî sîya sey toqa daybî porê xo yê jolekerdeyê sîyayî ser. Rîyê ey sey hakî bêçiqir bi. Îşligê keweyî ser o yew monto sîya pira-girewte bi. Verûye îşligê ey heta sêne akerde û yew rêzila zernêna qalinde zî vileyê ey ra heta cirna ey piro veradaye bî. Alışkê ey sey hinare dekerde û sey saye sûrî bî. Her çiyê ey ra bellî bi ke halê ey ca de yo. La çimanê ey de qet huyayiş û lewanê ey ser peşmerîyayiş çin bî. Seke roşnê çimanê ey şiyoye hewn a, wina bêmana ewnîyêne vernîya xo ra. Nê çowras serranê cuya xo de çi waştbi Homayî dabi ey, la ow reyna zî zerrîweş nêbi.

Otomobîla xo vernîya vîlla de park kerde, ey dima kamyone zî ameye park kerd. Cinîya ey zereyê vîlla ra vejîya, bi vazd şî, verarde şîye vileyê ey ro û va “Axirî ti ameyî. To mobîlyaya ma zî arda, Homayî vajo erê, ma nivînê xo qatê diyin de nanê ro û emşo ser o kêfê xo anê û kewenê mîyanê hewnanê rengînan.” Ey çiyêk nêva, ewnîya derûdorê xo ra, seke çiyêk kêmbi bo. Cinîya ey va “Çira ti wina tim bêkêf ê? Homayî rê şikir, her çiyê ma esto, la reyna zî rîyê to

qet nêhuyeno. Se bîyo?”

Ey rîyê xo kerd tirş û va “Mî vizêr borsa de zerar kerd!” Cinîya ey va “Naye ser o xo meqeherne! Warîdatê to bê hed û bê hesab o. To vizêr zerar kerdo, ti do siba kar bikerê. Hem ti kar mekerê û reyna nêkewê borsa zî reyna warîdatê to hewtay û hewt sulaleyê ma rê bes o!” Ey va “Mî zerar mekêrdêne, mi kaleka vîllaya ma de yew howze dayêne viraştiş.” Aye va “Pereyo ke to dest de yo bes o. Ti reyna eşkenê virazê.” Ey wina hêrs ra va “Cinîyek! Ma nêşkenê sermayeyê xo biwer û deverd! Gereka ma tim kar biker û biwer. Gereka tim dewr û daîm bibo!...”

Cinîyeke cewab nêda. Ow û cinîya xo şiyî qatê diyin, seba ca bellî bikerê ke hemalî nivînê înan bîyarê ronê. Zaf wextî dima ey û cinîya xo kerd pêsere û ca nêzdîyê pencera de munasib dî.

Dîmenêko zaf weş bi verê pencera de: Demo ke merdim pencer ra ewnîyêne gilê koyan ra seke sereyê înan bireso hewran hend berz bî. Vayo ke hetê koyan ra ameyêne merdimî çend biantêne pişika xo zî tira mird nêbîyêne. Boya çeşît-çeşît vilikan ra dowqê merdimî şîyêne. Bê koyan çiyê bînî seke binê linganê merdimî de bê û merdim hukimdarê pêro derûdorî bo. Gola qijeye ke awa

xo sey kerraya yeşimî kesk bî, nêzdîya vîlla de bî û derûdorê ci de çeşît-çeşît teyr û turî gêrayêne. Vîlla seke orteyê cenetî de bo. Bê rehma Homayî her çî bibi tîya de.

Camêrd şî serê holî ke bivendo hemalan wa mobîlya bikirişnê zere. Nat û wetê xo ewnîya, çow nêdî. Heşê ey reyna şî zeraro ke kerdo ser û ewnîya cayê ke tede gereka howze biviraştên veng o, coka zaf qeherîya. A vîsteke binê holî ra veng ame. Hîşa-hîşa hemalan bî, huyayêne û suhbet kerdenê. Ey xo kerd çewt ke biewnîyo vengo ke yeno gelo vengê hemalan o. Eke hemal ê, înan ra vajo mobîlya bikirişnê bîyarên odaya rakewtişî. Ey senî ke sereyê xo kerd çewt, ewnîya hetê cêrî ra, a hele dowqê ey şîye, sereyî ser gina war ro, gon û gonaşîyer de mend.

Gonî bibî yew gole, ow zî orteyê gola gonî de, çimê ey akerde, seke biewnîyo cayo ke qayil bi tede howze bivirazo. Vanê dîk mireno çimê ey sûliyî de maneno!

Cinîya ey vengê kulpîya warginayişê ey ra vazda şî serê holî ke çî bivîno! Mêrdeyê aye orteyê yew gola gonî de dêmdîyayo, çimî maleqa mendê.

Cinîyeke vazda şî xo eşt meyitî ser, da qorranê xo ro, porê xo rûçikna, rîyê xo penc kerd û barizîya va "To se kerd! To se kerd! To tîja ma kerde tarî, to ma cuye ra paverdayî... Ma do emşo qatê diyin de nivînê xo ser o rakewtêne. Qatê diyin bi gangêrê to. Nivîn zî ma ra pa mend... Nivîn zî to ra pamend!.."

* * *

Roja bîne cinîya ey veng da yew mirtibî ke mezelê ey bikeno.

Cayo ke tede cayê mezelê ey bellî kerdbi wesayît ci nêresayêne. Cayê mezelî nêzdîyê vîlla de serê yew tûmikî ya, orteyê daristanî de sey halinê leglege bi. Roja ke ow defin kerd rojêka zaf weşe bî. Tîje tirêjê xo daybî gilê koyan ro.

Mirtib zengînîya dormaleyê xo ra bêxeber mezelê ey kend qedêna. Areqê çareyê xo esterit, zereyê mezelî ra vejîya cor, sowlê xo yê dirateyî kerdî pay, cenêko xorîn da, vayo pak û weş ant pişika xo û qebra tengê ra kewt dûrî şî binê yew dara mazîyêre de nişt ro. Dara mazîyêre teqrîben se metreyî mezel ra dûrî bî. Mirtibî versnîya dare de paştîya xo şana sateyê dare, lingê xo yê bi sowlanê dirateyan kerdî derg, yew cixara cêbê xo ra vete, viste ta û yew cîfo xorîn cixara ra ant. Cixaraya xo şimite qedîna, dima tewreyê zowdaya xo ra nan vet. Yew bextewarîya bêtarîfê çiman û lewanê ey de, gaz da nanê xo ro. Nanê xo werd qedêna, bi serestîyê işligê xo ya fekê xo esterit. Dest kerd porê xo yê çingiznayeyê leyşinî ro û cêbê setireyê xo yê liyşinî ra zela xo vete û cinite. Sey Budayê ke bextewarîye ra huyeno û reseno Nîrvana, wina yew peşmirîyayişo budayane niştîbî rî û lewan û çimanê mirtibî ya. Mirtib û tebîet bi yew aheng a bibî yew. Seke yew parçeyê tebîetî bo, wina bêxem bêderd, va "Mi ewro zî pîzeyê xo kerd de, sibayî rê Homa pîl o!"

RÎŞA QEWMÊ MA

Sîyamend MÎRVANÎ

Ey bira, rast be, rayerî xwu sirad bike
Heq ser vinderi, heqenetî mirad bike

Tim ra tim haydar be, wa şar tu mexapêno
Tu penc êştö hardê xwu ser, wa şar meçîno

Wa mezgê tu mekerî talanca, hîşar be
Cayê xwu meke filanca, ser o wayer be

Agêr rêça xwu ser, werazni pay xirbê xwu
Ziwanê xwu bimusne, mebi xerîbê xwu

Mefkureyê xwu bike tacê sareyê xwu
Bêwar meke dewe, bacar û wareyê xwu

Hêz bideri xwu bira, wedarne koletî
Mêşte beno roşne, vindî beno zulmatî

Eke ma bibî yew, hardê xwu ser ma estî
Eke ma nêbî yew, her daîm ma bindestî

Serr ra serr ma ha apey şûnî, vindî benî
Nêfaq kerdo ma mîyan, ma xwuser nîyenî

Ti diriyê û zurkerê de zaf aver de yî
Hetî merdimîyê û şeref ra merde yî

Ti fendker î, dekî tu zaf î, to besto şel
Ti ha xapênenî ma, cenenî ma rê zel

Ti di neslî merinayî, mendo hîreyin
Mila no nesl, riyê tu bikero teneyin

Ti gelê ma rê biye bela, ti çi qehr î
Ti şew û roj ha kişenî ma, ti çi jehr î

Xayinê ma yî gilêjgin ha to dima yî
Verba tu de çok ronayî, biyê fedayî

Vateyê yin zurî, verî ma de tim damî
Bi gilêjge wenî malê ma, ê heramî

Ziwanê yin de qal-qalê heqanetî ya
Çi mel'anetê esta, yin rê sê raştî ya

Yin bi destanê tu bedelnayo neslê tu
De hey biewne xwu ra pê, ça yo eslê tu

Ma çilayî tafînayî, tu kerdî hewna
Ti verî cehaletê akerd, heq hewana

Esteyo ke yin virkerdo tu ver, bilêse
De bipawe, diray rojgar tu rê vano se

Awir bide, biewn rêça pîrbawanê xwu
Tu rê verdayo, bicuyne no ziwanê xwu

Bêşeref mecuy, puncyê yin ra meduse
Şerefî xwu ya bicuy, mergî qewm menuse

Ti serî dinya de xwu hesebnenî tucar
Bi xûyo xirab, qeseba tu besta zencar

Ti ha girê hewnî de, bigerî bêxeber
Tu dima ma rê mendo elem û keder

Sîyamend, na çerxe tim wina nêgêrena
Hêvî xwu mebirn, boranê ma zî firrena

Antalya-Serik, 10.11.2017

HERRE RÊ MEKTÛB

| Huseyîn ÇAKAN |

Ax herrê! Ti zana, bê birayê mi hewn nêkeweno mi çimî. Bê ey qirê mi nîno, zerrîya mi teng a. Xem û xeyalê ey sey tarî û zilûmatî nişyenê mi ser. Zerrîya mi ci rê tim xem de ya. Berme sey marî pê-şîyeno qirika mi ro. Kardî nêeş-kena fekê mi akeru. Enê çend serrî yê mi semedê ey siya girêdayo. Hayîya kesî pê çinê ya. Vanê qey mi aqil pernayoye. Ez nêwazena bê ey qalî bikerî, deyîran vajî. Ez xwu rê sey lalan bêveng û vaj menda. Ez zereyê xwu de semedê ey şîran wanena. Lawikan zî, tenya ez ey rê vana. Ez tenya ey rê bermena, ey rê zîbena. Ez hesiranê xwu zî ey rê nimnena. Eyro ancî xem û hesreta ey sey yew şîpê royî serê pişika mi de geyrena. Laşê mi kena sey kila adirî, hewnê mi herimnena. Her cayê canê mi ra areq bilq dano teber. Ez miyanê areqî de xerq bena. Xemê ey sey tîre şîno zerrîya mi de. Kezeba mi sey piskoneyê miyanê taramîya adirî veşena.

Ax herê, to birayê mi se kerd, çayê xwu de nimit? Hinî bê ey

mîrçikî zî nêwilnenê. Mîrçikî zî sey mi bi, derd û kederê birayê mi nalenê. Bi wilwila xwu xemgînîya xwu nişan danê, ey rê bermenê. Ax herê, ez hîn sey verî to ra hes nêkena. To bi min û birayê mi bê-bextî kerde. Ez to ra hêrs biya. Ez qayil nîya pay to ser nî. Ez qayil nîya pê hesranê çimanê xwu to awbidî. Ti teşne ver bibehicîyê zî ez hesiranê çimanê xwu nêdana to. Xela bikewo bedenê to zî, ancî ez nêdana. Çira çira? Dê vaje! To qey birayê mi bêwext û bêmirad berd? Bêwextî zor a. Sey tîra serê zerrî ya. Eke ti mi ra bawer nêkena, sey meselaya Kekû, bêre pîzeyê mi biqelişne, ake û biewnî ci ra. Biewnî derdê birayê mi ra, derdan ver rî û herdîşa mi biyê sipî. Dadî û babîyê mi helîyayî, derdê kezebe ra helisîyayî.

De vaje herrê! To qey nêverda, ti qey nêverdena birayê mi bêro hewnê mi? Mevaje ke to ra hêrs biyo. Mevaje bêriya to nêkerda. Ez bawer kena, o xem û bêriya mi ra merd. Ax herrê, bêbext, dê bira mi

ra vaje, Kekû hîn nêwanena. Wesar ame viyart. Wextê çînayişê vaşan viyart şî. Şarî vaşê xwu kerdî derze, kiriştî berdî kerdî vaşêre. Hamnan qedîya. Şarî waran ra bar kerd ame dewe. Biye teq û reqê dareyan, velgê xwu birna. Çendeyêk badêna darî pelanê xwu rişnenê. Dê vaj herê, to qey dara birayê mi bêcan verda, kerde wişk. Qey pelê dara ey hende lez rişîyayî to ser. To çi ra ci rê çileyê zimistanî hende lez ard bedenê eyê tern û tezeyî ser?

Çira to ez yetîm verdaya? Çira to verda mezgê ey de kule bivejîyo. Ez zana, herê ez zana. Hesretê mi ra kul dekewt mezgê ey. Sey dara mazêre qeldîya to ser, to rê bi wer. To ehend canî werdî, ti hema zî mird nêbena? Qey to yewna nêdî? Çimveyşa qatile! To ez bê bira, zerrîya mi zî bêzar verda. Ez bê ey senî îdare bikerî? Ez xatirayanê ey zerrîya xwu de muhafeze kena. Her şewe ez xatirayanê ey ana verê çimê xwu û bi nimtkî bermena. Mevaje hesirê to rişîyenê mi ser. Ez hesranê xwu sipena. Her şewe ez ewnêna resimanê ey ra. Bê resimanê ey, ez bi resimanê kesî qayil nîya. Ti zana herê, zaf bexîlî meke, çim û birûyê mi zaf manenê çim û birûyanê birayê mi. Zerrîya mi ci rê qîrena, zîbena, nalena, ez hesiranê çimanê xwu de ey ciwîyena.

Ax herê, werrekna to biza-nayne, xorînîya zerrîya mi de çi erdlerzî benê. Bermiş ra hinî hênîyê çimanê mi peysayo. Hela ke ez ewnîyena resimanê ey ra, ez xwu serê doşekê xwu ser de kena derg, çimanê xwu zî cenena binê banî û ey fikirîyena. Ez miyanê roşnê astereyan de birayê xwu vî-nena. O miyanê astereyan de çingizîyeno. Şewqê înan dano miyanê çimanê mi ro.

Her şewe mezgê mi, vîrê mi benê gola hîsan û xeyalan. Ez a gole de ciwîyena. Biewnî herrê! Teber de ho varan vareno, gan dano to. Ti zî gan bide birayê mi. Wa sey gula wesarî pîzeyê to biqelişnî û zereyê to ra bivejî, to ser o pînd akerî, boya xwu her hetî ra bikerî vila. Belkî o wext penceraya mina asinê korî ra cengar biesterrîyo, bikero pank.

Roja ke to birayê mi mi ra gi-rewt hetanî nika ciwîyayiş mi rê biyo sey cehenemî. A roje ra nat mi xwu ra xeyr nêdîyo. Werrekna nika birayê mi verê mi de biyêne. Ez zaf wazena ey dir qisey bikerî, derd û kulê xwu ey rê vajî. O riyê ey o rindek verê çimê mi ra nêşino. Xwura ez zî qayil nîya ke şiyero. Ez wazena verar şiyerê ci, lewan panî. Hesirê ma yê solinî bikewê têmiyan.

Ti zana herrê! Rêça linganê ey

hama serê to de xam ê. Balişnaya ke ey sereyê xwu naybî ser, hema zî boya ey ci ra yena. Liheyfo ke ey antbi xwu ser, hema germin o. Doşeko ke o ser de rakewtbi, hema nerm o. Çimkora zerrîkerra, to qey wina kerd? Hinî kam mi rê biqehrîyo, kam bikewo peyê berî, vajo "weh" û mi bitersno. De vaje herrê, ez senî beşn û bala ey bikerî xwu vîr ra. Ez Eyub nîya ke, senî bieşki hende bê ey sebir bikerî. Dê mi zî bigêre bibere, deke ê pîzeyê xwu yê serdinî, tarî û bêrehmî. De mi zî bigêrê bibere verê birayê mi.

Ax herrê! Werrekna ez yew veng biyêne, ez goşanê ey de tim yew deyire biyêne. Hela ke zerrîya ey bena tenge, hewîya ey nîna, mi hewîya ey biardêne. Ez fekê ey de nefes biyêne, çimanê ey de roşn biyêne. Erê herrê, ciwayişo bê ey senî zûrî yo. Xem û xeyalê ey ancî sey kapûsî niştî mi ser. Zerrîya mi de gijolekî wurzwenê we. Nameyê ey sey cuyî zeleşîno mezgê mi ra. Eke xeyalanê ey ra nêbo qirawî nişena hîsanê mi ser. Hîsê mi bê ey viran manenê, qerisîyenê, misêl benê. Fikrê mi cemidîyeno, beno kung. Zerrîya mi bêwar û bêkes manena.

Ax herrê! To çira mi rê xayîntî kerde? Ez zaf biya zerrîteng. Reyrey ez bena sey gêjan. Tew ez nêzana ez ha se kena. Xwura ez qet

qayil niya werd biwerî. Bê birayî piran qirika mi ro nêşino war. Ena oda, ena cuye mi rê teng û giran yena. Rey-rey ez xwu ra zî aciz bena, ez nêwazena kesî dir qisey bikerî. Kilawa cindan nîyena mi sere. Ez kena nêkena nêşkena enê halî ra bivejî.

Herê, birayê mi ra vaje, însanî hîn sey verî nîyê. Zûrî û zordarî xeylêk zêdîyaya. Teresîye kaykena. Însanî însanan sey kerge serrebirnenê, sey tîmsahan leyiranê xwu wenê. Qewmê Adî peyser agey-rayo. Cengan ra erd û asmîn piya biyê jehrin. Herinda weşîye de nêweşîye ca girewto. Dar û gemî veşnayê. Însan biyo dişmenê xwu. Hîn ciwîyayişî heq nêkeno.

To zana herrê! Ti şahidê înan a. Binê linganê gonîwêran de canê to dejeno. Ti qey qesasê xwu înan ra nêgêna? To birayê mi mi ra girewt. Ti adil nîya! Tim çimkor a, ti rindan û hewlan gêna dekena pîzeyê xwu. Çira ti xiraban nêgêna xwu bin? Ti înan xwu ser de dana ciwîyayiş. Xwura ti zî sey înan gwunîwer a. Ez hînî nêwazena pay to ser nî. Mi xwu zerrî ra ti fetilnaya, wa xebera to bibo. Tenya to ra yew waştîşê mi esto. Riyê rindek û delal yê birayê mi mehelisne, mewere, ey herra gwunîwere!

Mûş, 02.07.2015

HÎKAYEYA ARÎYA

| Îdrîs YAZAR |

*Her kes ageyreno xo peynî de,
Kam hesranê xo ra elaweno herrîya xo
Û kam dûrî ra temaşe...*

R. Lezgîn

Vereşan bi. Dûrî ra vengêko melodîk ameyêne. Eyam girewte, hewa xûmamin bi. Seydwanan rê firsend, seydan rê merg bi. Yew refê bazan, çimê înan zerd û sîya, nequra xwu têj û çewt, pelê xwu giran-giran dayêne piro, keşfê qêntera kerdêne. Serekê înan perê xwu vindarnayî, bala xwu da yew nuqta ser. Ê bînan zî îşaret girewt, o tetbîq kerd, sey guleyo ke lulîya tifingî ra vejîyeno, o qeyde hemine xwu verada acêr. O vengo melodîk ke dûrî ra ameyêne nika bi sey nalî. Veng bi qîrîn, bi şîware. Eksê xwu pêşîya şikeftanê qêntare de û demêk vengane de çinga. Veng bi sist, axir cêbirîya. Hawakewtişê bazan de her yewî fekê xwu de bi bilbilêk rêça serekê xwu teqîb kerd. Ameyî cayêk de kom bî. Leyirê înan zî bi keyf “*kehğ-kehğ*”ê xwu têbestî û der û dormeyê înan de top bî. Bazan senî leşa bilbilî

nequr kerdêne, leyîrî zî o qeyde talîm kerdî. Nequra xwu dayêne lax ro û dayêne herrî ro, dayêne xîçan ro...

Arîya zî binê yew leme de bi ters pitî xwu ra nêvetêne, temaşeyê înan kerdêne. Înan se kerdêne, aye zî bêveng tekrar kerd. Înan çiqas neqûre da lax ro, aye zî nequra xwu da vengane ro, hêdî-hêdî da kerra ro.

Çend rojî wina dewam kerd. Bazan laxî werdî, Arîya zî kerm û mijmewlê daran. La bi erf û edetê înan. Senî ke tenya mendêne, bi veng, wina pêt nequra xwu dayne kerra ro ke wa sey înan tikê çewt ba. Û vengê xwu zî cerebnayêne vatênê “qêxxx-qêxx” û ha “qêxx...” Aşmêk ser de şî, seba ke serê ci zaf dabi kerra ro hêdî-hedî nequire biye çewt. Vengê xwu tikêna kerd sey vengê înan. Labelê rengê ci mend. Dekewte miyanê tewir-

tewir çamurî, dekewte miyanê wela adirî, rengê xwu bedelna. A roje ra pey êdî nêkewte miyanê herrî, xwu merquney nêda ke rengê xwu tim sey înan bimano. Ge-ge tenya binê perranê xwu vîj-nayêne, sereşitişê xwu tenya eno bi. Û rojêk xwu pîze de va tamam, ez amade ya. Şî dekewte miyanê leyiranê bazan.

Verî gelêk zehmetî ante, çimkî leyîran vatêne “kehğ...” la aye vatêne “qêhx...” Hende zeman xebî-tîya, tenya eşka yew herfe bikero sey înan. Gama ke bazî ameyne leyîran het, Arîya vengê xwu nêkerdêne. Çimkî do bazan fam bikerdêne, a bikiştêne. Leyiran zî ewilî tikê tehda kerdbî bide la çend rojî ra pey bonderê aye bibî. Arîya zî miyanê leyiran de vengê xwu û werdişê xwu tam kerd sey înan. Êdî bazan het zî vengdayne, qet ferqê xwu înan ra çinê bi. La sewbîna çiyêk estbi; bazan reya çarin leyîrî kerdêne pîl, kerdêne seydar la Arîya tim qickeke bî, seke leyîr a. Bazan ra yewî va “Ma aye bikişê!” Ê bînî va “Qariş mebe, herhal cîsnê xwu wina yo. Ma rojêk aye vejenê seyda, dê hela ma bivîn, seyda de senîn a!” Û yew roje gama ke vejîyayî seyda, a zî xwu reyde berde. Roja verêne, aye ecmîtî kerde, la vera-vera seyda xwu bazan ra zêdna. Seydo ke bazî ci ra

veng-varit ageyrayî, a fekê xwu de tim bi bilbilêk ageyra. Êdî bazan ra eferim girewt. Rutbeyê Arîya bi berz, terfî girewt! Heme kombîya-yişan de behs behsê Arîya bi. Aye rutbe neke bi vengê xwu, bi rengê xwu girewtbi. Bi teqlîdê înan girewtbi, bi nimitişê eslê xwu. Edaletê dinya wina yo. Kê seyda ra benê seydar, seydarî ra benê seyda. Û hem zî vera neslê xwu de!

Yew êre bilbilî kom bîye, ha yewbînan rê meselayan vanê. Xwura cematê înan de meselayî zaf muhîm bî. Bi aheng, bi sewtêko dirbetin kilamî vatêne. Heme kilamî wextanê kehanan ra bî; heme berminik bî. Yew bilbila xemgîne ronîştî la qet vengê xwu çin o. Ci ra persayî va “Qey ti zî çiyêk nêvana?” Bilbile va “Ez se vajî, serrêk esto, ez wina ya. A roja ke ez fekê xwu de bi tuyanê dirrike ageyraya û mi Arîya xwu halîn de nêdî, a roje ra pey dinya mi rê qefes o. Mi ra pey wayanê xwu ra vato ez na tefayaya qickeke de nêşkena emrê xwu bihelesna, êyê ke ha asmîn de geyrenê, ez bena sey înan. Û xwu halîn ra eş war, bi firrayişêko kelkotî şî. Mi heme ca verpêda la mi nêdî. Ez nêzana merda yan weş a.” Û berma, zerrîya ê bînan zî xemgîn kerde.

Serrî wina şî, bilbilan bi pawitîş; bazan bi hêrîş rojê xwu viyar-

nayî. La hêrîşkerdoxî tim yew game ha aver de. Qederê pawitoxan wina yo, axir benê seyd. Bilbilî zî wina bî. Roje bi roje kemîyayî, kemîyayî û qedîyayî. Tewr zaf zî bi nequra Arîya. Qey la karmê dare zî wina nêkenê dare. Zere ra wenê, wenê yan kenê pûç yan zî nîmçet kenê.

Tewr peynî de qêntare de tenya vengê bazan mend. Bazî rojêk ancî ha geyrenî, betelîyayî û va “Ma binişê ena tafaya ser!” Uca de niştî, ha asan benê. Her yew hetêk ra ewnîyeno, çimê Arîya kewtê yew halîn. Peyê halînî de yew nuşte esto, tenya yew cumle, bi herfanê qalinan: **Eslê xwu terk meke!** Şî zereyê halînî, her çî verê çimanê aye de bi gane. Kewte miyanê xeyalan û tiya de vejîyayî. Halîn ra vejîya ewnîya nuşteyî ra, nequra xwu zereyê xetikanê nuşteyî ra berde-arde la çiyêk fam nêkerd. Çimkî wexto ke tiya ra şîbî hema vengê xwu tam nêgirewtbi. Û heme çî yew sînorê xwu bi, gama ke kê ê sînorî biviyarnê êdî kê tepîya ageyrê zî pere nêkeno. Rojo ke şî awan, tepîya nîno! Çimê xwu pirr bî, çûnqalê nequra xwu da kerra ro. Da piro, da piro, sereyê nequire şikit, kerd duz. Serê tefaya

de kopêk herrî dî, dekewte miyan, xwu merquney da, leyr kerd. Seke yew bergînê banî ser o geyrena, o qeyde xwu leyr kerd. Bi nequra xwu binê perranê xwu, heme purtê xwu vîjna. Pêro nexşê xwu eşkera kerdî. La bilasebeb wina kerd. Se bikero zî pere nekeno êdî. Şima vajê ke çî rê? Çimkî vengê xwu vindî kerdbi, vengê xwu! Vengê xwu yo ke melodîya dinya bî, melodîya koyan bî...

Lingê xwu erd ra bi zor kaş kerdî, leqaye ameye leweyê tefaya, ewnîyaye bazan ra, ewnîyaye halîn û nuşteyî ra, ewnîyaye xwu ra cêr û yew sewt vet ke heta ewro bazan nêşnawitbî. Va “Qêêêxxx!...” Û bi merdekî xwu verada war, qet perrê xwu kay nêdayî, cêr de ginaye yew kerre ro, sey bastêxî pa dusaye. Bi enê sewtî bazan xof kerd. Veng pêşîya venganeyê şikeftanê qêntare ro, vengane de çinga, senî ke xwu da goşanê bazan ro, cêbirîya. Yewî zî nêzana çî rê wina bi. Hima zî qêntare de yew halîno ricîyaye, peyê xwu de yew nuşte û binê zinarî de zî tay purt; purtê Arîya.

Dêrsim, Çele 2018

AREQÊ ÇAREYÎ

| İsmet BOR |

Hamnan o. Qeyaleyê nêvroje yo. Mezgê merdimî sereyê merdimî de peyşeno. Ti vanî tîje herinda xo de vinderta, va zî nîno. Hetanî merdim mecbûr mebo nêvejîyeno teber. Her kes yan verisnîyêk de yan zî keyeyê xo de yo. Suqaqî vengûvarit ê. Pisîng nêasena. Verisnîye de bîle va girîyeno, qijdeqîjdê melanê tebaxeya. Eke vengê melanê tebaxê zî çin bo ti vanî bacar de gane çinîk o. Ê qijê ke awa cemedî roşenê vêngê înan zî nêvejîyeno, orte ra bîyê vîndî.

Ey xo bi xo va “Firsend no firsend o. Her kes, her gure yew wextê xo esto. Homa tim wina yew firsend po nêano. Homayî mi rê po ardo, ez gereka seyde xo bikerî.”

Nêvindert, ca de verê xo da hetê halê sewze û meyweyî ya. Çend bi nezdî hend boya virrika sewze û meyweyî bîye zêde û pirnika ey girewte, ey mûrê xo kerd tal, pirnika xo çiqirna. Seke boye dusîyaybî xazmîgê ey a.

Şi zereyê halî, kes orte de nêaseno. Tay-tayî cayan de meywe û sewzeyo virrikin kop bîyo. Mêsî virrika sewze û meyweyî ser o ameyê pêser. Sobîna kes çinîk o. Her kes zereyê dukanê xo de yo, aspîrator akerdo, xo kenê honik.

Xo bi xo va “Meydan min û mêsan rê mendo.” Şi verê yew kopê zebeşan û qawunan de vindert. Nat û dotê xo ra rindarind ewnîya, kes çin o. Xora kes bibo zî ey rê ferq nêkeno.

Zebeşa tewr girde kerde xo çim a, hêdîka şî verê kopê zebeşan. Zebeşa ke kerdbî xo çim a, ca de na xo doşî ya û kewt reyar.

A vîstike wayîrê zebeşan ke daldeyê yew dare de xo dabî verisnî, ey hesîya û hewar kerd va “Ero, ero! Ti se kenî? De ca de a zebeşe cayê aye de rone!”

Seke qet veng ci neşîyo, ey reyarê xo dewom kerd. Wayîrê zebaşan herinda xo ra werişt û kewt ey dima.

Zebeşe zaf giran bî. Nêeşkiya binê zebeşe de biremo û lez dûr kewo. Wayîrê zebeşan hema dûrî bi. O cayê xo de vindert û wayîrê zebeşan ra vat “Eke ti yewna game bierzî, ez zebeşe dana erd ro, kena parçe-parçe, mêsan rê kena taştî...”

Wayîrê zebeşan goş tehdîdanê ey a nêkuwa, lingî nayî pêra, hîna lez hetê ey a şî. Ewnîya ke wayîrê zebeşan zaf bîyo nezdî, tay mendo ey tepîşo, ey ca de zebeşe kerde berz da erd ro. Zebeşe bî parçe-parçe. Her ca bi kesk û sîya.

Ey vazda şî xo kerd vînd.

Awa zebeşe sey laserêkê qijkekî herikîya, la zaf erd o nêmede, a hele germî ver bîye puxur, bîye zuwa. Parçeyê zebeşe ser o barsê mêsan peyda bi. Senî hend lez mêsî peyda bî? To va, ê xo bi xo a herinde de xuliqîyayê. Merdim xo rê heyret maneno, senî no germ de mêsî hend lez vejîyenê orte. Hend mêsî kamca ra yenê? Germ xora înan rê tesîr nêkeno, hîna zaf keyfê înan yeno.

Wayîre zebeşe ewnîya zebeşe ra, zaf deja. Ey zereyê xo kerd teng, destê xo bi qirrika xo ya hetê asmênî ya kerdî berz û dest pêkerd zewtî û nengî pê dima kerdî rêze:

“Homa di girananê to yew ca me-yaro!”

“Homa tefaqê xo to ro do!”

“Ti timûtîm sey kutikanê vêşanan çopî ser o bigêrî!”

“Homa to di pîzeyî pêdîma mird mekero...”

Peynîya zewtan nêna.

Cayo ke ey xo tede nimitbi uca ra vejîya, wayîrê zebeşan ra va, “Ti çi sey cinîyanê vîyayan zewtî danî? Pêro pîya yew zebeşe nîya? Ti çi semedê yew zebeşe kewtî mi dima? To qet dînya nêdîya? Bara Homayî zî tede çinîk a? Çimê to mird nêbênê! Mi to ra nêva mi dima mekuwe ez şiknena?”

Ewnîya mêsan ra û xo bi xo huya, va “Risqê mêsan zî zebeşe de bibîyo. Ê bê pere wenê.”

Wayîrê zebeşan şî cayê xo yo verên de verisnîya dare de ronîşt.

Reyna şî verê kopê zebeşan.

Veng da wayîrê zebeşan û va “Biewnî mi ra! Ez yew zebeşe gêna û şîna. Ti reyna mi dima bîyerî, ez aye zî şiknena. Ti bizanî.” Û ca de bi yewna zebeşe ro, kewt reyar. Wayîrê zebeşan va “Lawo! Ti çi bîyê har! Ti çira qîrê xo sawenî min ra! To sobîna merdim nêdî?” Û kewt ey dima. Ey qet vaznêda. Senî ke dî wayîrê zebeşan yeno, qet xo nêde-jna, ca de bi zebeşe ro, kerde berz, da erd ro û kewt dûrî.

A zebeşe zî bîye taştîya mêsan.

Wayîrê zebeşan seke ti newgule panî, o tewir deja. Bi sîya, bi sey tenî. Tek yew zewte da:

“Ti Homayî ra bivînî!...”

Ne eşkîya yewna nenge biçîno ne zî zewtî bido. Şî herinda xo de nişt ro.

— Ey ewnîya ke wayîrê zebeşan zaf dejayo, guneyê ey zî bi ê şî. Şî nezdîya ey û va “Ez qayil nîya zerar bidî to. Eke ti reya ewilî mi dima nêameynî nîka zebeşa diyine heba nêbibî. Eke ti qayil nîyî zebeşe bidî min, ez herinda zebeşe de yew qawune gêna. Ti se vanî?”

Wayîrê zebeşan ne eşkîya cewabêk bido ne zî herinda xo ra werişt. Zaf tengezar bibi.

Ey ewnîya, wayîrê zebeşan vengê xo nêkeno.

Germî ver arîyeq de bibi vînd. Arîyeqê xo esterit û fekê xo de vajîya va “Lîya no wext de nanêk qezenck-erdiş çiqas zor o. Nan ha fekê şêrî de.”

Paweyê cewabê wayîrê zebeşana

vindert, cewab çin bi. Ca de bi yew qawuna Dîyarbekirî ya girde ro, gamî pêt a nayî pêra û bestîya ra şî. Xo dima ewnîya, wayîrê zebeşan ey dima nîno, gamê xo kerdî sist. Yew-diyna rey xo dima ewnîya, kes ey dima nîno, hîn goreyê keyfê xo şî.

Şî kewt sûke.

Reyarî veng û varit bî. Xelîyek ca şî, cayêk de raştê Ap Sebrî ame. Veng da Ap Sebrî va “Apo! Ez qawune roşena, ti nêerînenî?”

Ap Sebrî şewqaya xo kerde berz, da sereyê xo û ewnîya qawune ra, zaf rind asayne. Tamê ey kewt ci. Va “Ez erînena. Ti çend paxnotî wazenî?” Û şewqayê xo na xo sere ya. Ey va “Apo, normal vaye xo vîst paxnotî ya. La no germê qeyaleyî de ez nêeşkîna naye doşîya xo nî û bigeyrî, xo hend awere bikerî. Xora—ti zî apê min ê. Ez to rê des û panc paxnotî bo.” Ap Sebrî va “La yew şertê min esto! Ti gera berî keyeyê ma.” Ey va “O wext ez vîst paxnotî ra cêr nêdana.” Apî va “Temom. Wa sey to bo.” Dest berd cêbê xo, vîst paxnotî dayî ey û va “Bibere bide nîyajnîya xo û vaje wa bierz dolaba cemedî ma şan de wenê.” Ey va “Sere û çimanê min ser apo.” Û qawune na xo doşî ya, şî hetê keyeyê Ap Sebrî ya.

Zaf-tay çî şî, reyar ra Hecî Zîya ey vera bi.

Ca de kerd verenîya Hecî Zîyayî û va “Apo! Ti na qawune nêerînenî?”

Hecî Zîya mend ey a û va

“Lawêm! Ez vana to na qawune diz-naya?”

Ey va “Nê apo. Ti senî mi kenî dizd? A senî qala ti mi ra vanî? Mi xo rê wesayîte qawunan kerdo veng, wayîrê qawunan na zî badhewa daya mi. Mi na bi arîyeqê çareyê xo ya qezenc kerda!”

Hecî Zîyayî va “Ti çend roşenî?” Ey va “Apo, vaye aye normal vîst paxnotî ya, la ez dana to des û panc paxnotî.” Hecî Zîyayî vetî pereyê ey dayî û va “Lawêm de xêrê xo rê bere bide nîyajnîya xo.” Ey va “Temom apo.” Û qawuna xo girewte û şî. La nêşi keyeyê Hecî Zîyayî.

Şî keyeyê Ap Sebrî. Da ber ro, nîyajnîya Siltane ber akerd, va “Wukîyêm ti xêr ameyî. Bîye zere. Na çî qawun a to doşî naye ya?” Ey va “Nîyajê, ez zere nîna. Ap Sebrî mi rê na qawune erînaya, la ey ser o pere çin bi. Va qawune bere bide nîyajnîya xo û nîyajnîya xo ra vaje wa hem pereyê qawune bido to, hem zî wa çiyêk zêde vera kirîştîşî bido to.”

Nîyajnîya Siltane qawune girewte va “Qawunê to çend pere ya?” Ey va “Vîst paxnotî ya.” Nîyajnîya Siltanê qawune girewte, şî zere û ameye. Vîst û panc paxnotî dayî ey. Ey vîstike de pere eşt cêbê xo û va “Nîyajnî ez zaf bîya têşan.”

Nîyajnîya Siltane awêk zî da ci. Ey awa xo zî şimite, arîyeqê çareyê xo esterit û fekê xo de va “Mi ewro zî nanê xo bi arîyeqê çareyê xo qezenc kerd.” Û reyna şî hetê sûke ya...

ŞEWÇILA

FORMÊ ABONE YÎYE

Seba 4 hûmaran 50 TL

Hesabê TL:

T.C. ZİRAAT BANKASI

OFİS/DİYARBAKIR ŞUBESİ

ROŞAN LEZGİN OKÇU

ŞUBE KODU: 1150

HESAB: 57301917-500

IBAN: TR 31 0001 0011 5057 3019 1750 01

Elazığ Cad. Diyar Galeriya C Blok, No: 9 Yenişehir / Diyarbakır

Tel: 0 412 223 03 69

E-mail: rlezgin@hotmail.com

Weşanxaneyê Roşna 2012 de Diyarbekir de ronîya. Heta nika 53 kitabî weşanayê. Eno logoyo newe yê weşanxaneyî yo, Îbrahîm Xelîl Baranî viraşt. Roj simbolê roşnayî yo, çimeyê heyatî yo. Peskovî zî sey heywanêka nazenîn û bimbareke berzîya koyanê ma de ciwîyena, mîtolojîyê ma de bimbarek a, sey malê Xizirî yena zanayiş; pîlanê ma yê hewlan koyanê berzan yê Kurdistanî de peskovî çerênayê...

roşna

ŞEWÇILA